

Μ. Τζεβελέκου Β. Κάντζου Σ. Σταμούλη

ΒΑΣΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΒΑΣΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

Μαρία Τζεβελέκου
Βίκυ Κάντζου
Σπυριδούλα Σταμούλη

Εικονογράφηση
Ελευθέριος Βλαχάκης

Το έργο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος με τίτλο "Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007" με φορέα υλοποίησης το Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών - Εδικό Λογισμικό Κανδύλων Έρευνας (ΕΚΠΑ-ΕΛΚΕ) του επιχειρησιακού Προγράμματος "Εκπαίδευση και Αγωγή Επαγγελματική Κατάρτιση II" (ΕΠΕΑΕΚ II). Το έργο συγχρηματοδοτείται κατά 80% από τα Ευρωπαϊκά Κοινωνικά Ταμεία και κατά 20% από εθνικούς πόρους.

ΕΠΕΑΕΚ II ΜΕΤΡΟ 1.1 ΕΝΕΡΓΕΙΑ 1.1.1
ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ
ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ / ΕΛΚΕ
Υπεύθυνες Ταχού: Άννα Φραγκουδάκη, Θάλια Δραγώνα

Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου
Ερευνητικό Κέντρο "Αθηνά"

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων 2005-2007
Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου - Ε.Κ. "Αθηνά"

ISBN: 978-960-6608-74-2

ΒΑΣΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ

ΑΘΗΝΑ 2007

Συγγραφική ομάδα:

Μαρία Τζεβελέκου, Βίκυ Κάντζου, Σπυριδούλα Σταμούλη

Εικονογράφηση:

Ελευθέριος Βλαχάκης

Σελιδοποίηση, εκτύπωση :

On Demand A.E.

Λ. Κορωπίου - Βάρης 33, Κορωπί - Αθήνα

Τηλ.: 210.66.98.070

Ινστιτούτο Επεξεργασίας του Λόγου - Ε.Κ. «Αθηνά»

Αρτέμιδος 6 & Επιδαύρου

151 25 Μαρούσι

τηλ. 210-6875300 - Φαξ: 210-6854270

www.ilsp.gr

Πρόγραμμα Εκπαίδευσης Μουσουλμανοπαίδων

Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ιπποκράτους 35, 5ος όροφος 10680 Αθήνα

τηλ. 210-3688508-513-515 - Φαξ: 210-3688506

www.museduc.gr

Πρόλογος

Η Βασική γραμματική της ελληνικής απευθύνεται κυρίως σε ομιλητές που μαθαίνουν ελληνικά ως ξένη ή δεύτερη γλώσσα και βρίσκονται σε μέσο επίπεδο ελληνομάθειας. Δεν αποκλείεται όμως να φανεί χρήσιμη σε ομιλητές του εισαγωγικού ή του προχωρημένου επιπέδου ή ακόμη σε φυσικούς ομιλητές των ελληνικών.

Η εμβέλεια του όρου «γραμματική» διαφέρει ανάλογα με το πλαίσιο στο οποίο χρησιμοποιείται. Σε μια παραδοσιακή προοπτική η γραμματική ταυτίζεται με την κλίση των ονομάτων και των ρημάτων. Έτσι λέμε ότι η ελληνική έχει πολύπλοκη γραμματική σε αντίθεση, για παράδειγμα, με την αγγλική όπου η γραμματική συνίσταται σε ελάχιστους κανόνες. Για άλλους πάλι η γραμματική περιλαμβάνει το σύνολο των φαινομένων μιας γλώσσας. Το παρόν βιβλίο εγγράφεται σ' αυτό τον ευρύτερο ορισμό της γραμματικής, περιλαμβάνοντας πληροφορίες για τη φωνολογία, το σύστημα γραφής, τη μορφολογία, τη σύνταξη, τη σημασιολογία και την πραγματολογία της ελληνικής. Η επισκόπηση των μορφών και των σχηματισμών συνοδεύεται από μια περιγραφή της γραμματικής ή/και της επικοινωνιακής τους λειτουργίας και από πολλά παραδείγματα.

Στόχος του βιβλίου είναι να εστιάσει στα πεδία που η γραμματική της ελληνικής παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες για έναν μη φυσικό ομιλητή. Έτσι, η περιγραφή στέκεται παραπάνω στο σημεία που η μορφολογία, ειδικότερα η κλίση, αντιστοιχεί σε ορισμένες λειτουργίες. Ο γνώμονας αυτός προσδιόρισε τον τρόπο άρθρωσης του περιεχομένου της γραμματικής.

Η αφετηρία και ο κεντρικός άξονας διαμορφώνεται με βάση τα μέρη του λόγου (όνωμα, ρήμα, αντωνυμία, επίρρημα κ.λπ.) και τις γραμματικές κατηγορίες που αποτελούν τα συνακόλουθα των κλιτών μερών του λόγου (πτώση, χρόνος, αριθμός, γένος, όψη, φωνή κ.λπ.). Με τον τρόπο αυτό οι διαφορετικές μορφές που παίρνει μια λέξη κατά την κλίση συνδυάζονται με γραμματικές λειτουργίες (π.χ. υποκείμενο, αντικείμενο κ.λπ.), με συντακτικές δομές (π.χ. κανόνες συμφωνίας, σχηματισμός της παθητικής φωνής, αποτύπωση των υποχρεωτικών συμπληρωμάτων ενός ρήματος στο σχηματισμό της πρότασης κ.ά.) και με σημασιολογικές αξίες (π.χ. χρονική τοποθέτηση ή τρόπος παρουσίασης ενός γεγονότος, σχέση κτήσης κ.λπ.). Αναφέρονται επίσης επιλεκτικά ορισμένες πραγματολογικές συνθήκες που προσδιορίζουν τη χρήση εναλλακτικών σχηματισμών (π.χ. κανόνες ευγένειας, επίπεδα ύφους κ.λπ.).

Ο αναγνώστης ίσως θεωρήσει ότι η γραμματική αυτή χαρακτηρίζεται από κάποια ανισομέρεια, καθώς ορισμένα φαινόμενα –όπως για παράδειγμα τα κλιτικά παραδείγματα των ονομάτων και των ρημάτων- περιγράφονται εξαντλητικά, ενώ άλλα εξίσου σημαντικά –όπως, για παράδειγμα, η σειρά των όρων – απλώς θίγονται σε μια ή δύο παραγράφους. Η «ανισομέρεια» αυτή δεν είναι προϊόν τύχης.

Θέλοντας να συντάξουμε μια γραμματική αφενός χρηστική, άρα και σύντομη, και αφετέρου που να μπορεί να χρησιμεύσει ως βιβλίο αναφοράς, τέτοιου είδους επιλογές ήταν απαραίτητες. Έτσι, τονίσαμε στοιχεία της γλώσσας που είναι πολύ λίγο ή καθόλου προβλέψιμα, τουλάχιστον από κάποιον που θέλει να χρησιμοποιήσει τη γλώσσα και όχι να τη μελετήσει, και σχολιάσαμε λιγότερο μηχανισμούς των οποίων η δομή και οι κανόνες είναι πιο διαφανείς και εξάγονται ευκολότερα με την τριβή της επικοινωνίας.

Ο προσδιορισμός «βασική» που εμφανίζεται στον τίτλο δεν αναφέρεται, κατά συνέπεια, σε κάποιο σώμα πληροφοριών προσδιορισμένο με θεωρητικά γλωσσολογικά κριτήρια, αλλά περισσότερο στην οπτική γωνία που έχουμε υιοθετήσει μέσα από τη διδακτική της ελληνικής ως ξένης γλώσσας και τις δυσκολίες που συναντούν οι μαθητευόμενοι τόσο στην κατανόηση όσο και στην παραγωγή του λόγου.

Το πρίσμα αυτό συγκροτήθηκε με βάση τέσσερις άξονες: πρώτον, τα επίπεδα γλωσσομάθειας όπως προσδιορίζονται από το Κοινό Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Αναφοράς για τις Γλώσσες (Συμβούλιο της Ευρώπης, 2001)· δεύτερον, το εκπαιδευτικό υλικό καθώς και τις εμπειριστατωμένες μελέτες, οι οποίες δημοσιεύονται στις εκδόσεις Πατάκη, και συγκροτήθηκαν στο πλαίσιο της δράσης «Γραμματική και Διδασκαλία» με υπεύθυνο το Σπύρο Μοσχονά για το πρόγραμμα «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»· τρίτον, τη μελέτη προφορικών και γραπτών κειμένων, τα οποία συλλέχτηκαν κατά τη διάρκεια της έρευνας «Προσδιορισμός επιπέδων γλωσσομάθειας» στα μειονοτικά σχολεία της Θράκης· και τέταρτον, με βάση το εκτενές σώμα κειμένων Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας (ΕΘΕΓ) του Ινστιτούτου Επεξεργασίας του Λόγου, στο οποίο ανατρέχαμε συστηματικά για να ελέγξουμε τη σχετική συχνότητα και τον τρόπο χρήσης ενός ορισμένου σχηματισμού.

Ευχαριστούμε τις καθηγήτριες Άννα Φραγκουδάκη και Θάλεια Δραγώνα, υπεύθυνες του προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων», και τον καθηγητή Γιώργο Καραγιάννη, διευθυντή του ΙΕΛ, για τη στήριξη τους κατά την συγγραφή της προκείμενης γραμματικής. Ευχαριστούμε επίσης την ερευνήτρια Βίκυ Χονδρογιάννη για τη συμβολή της στα πρώτα στάδια συγκρότησης αυτής της γραμματικής.

M.T., B.K., Σ.Σ.

Περιεχόμενα

1	Η αλφαβήτα	1
2	Μερικοί κανόνες προφοράς	3
3	Οι συλλαβές και ο τονισμός	5
4	Τα σημεία στίξης	7
5	Τα μέρη του λόγου	11
6	Τα άρθρα	12
	Το οριστικό άρθρο	13
	Το αόριστο άρθρο	14
7	Τα ουσιαστικά	15
	Το γένος	16
	Ο αριθμός	17
	Οι πτώσεις	20
	Η ονομαστική	20
	Η αιτιατική	20
	Η γενική	20
	Η κλητική	24
	Η κλίση των ουσιαστικών	25
	Τα Αρσενικά	26
	Ισοσύλλαβα	26
	Αρσενικά σε -ας	26
	Αρσενικά σε -ης / -ής	28
	Αρσενικά σε -ος / -ός	30
	Ανισοσύλλαβα	32
	Αρσενικά σε -άς	32
	Αρσενικά σε -ης / -ής	33
	Αρσενικά σε -ές	35
	Αρσενικά σε -ούς	35
	Αρσενικά σε -έας	36
	Τα Θηλυκά	37
	Ισοσύλλαβα	37
	Θηλυκά σε -α / -ά	37
	Θηλυκά σε -η / -ή	40
	Θηλυκά σε -ος	41
	Ανισοσύλλαβα	42
	Θηλυκά σε -ά	42
	Θηλυκά σε -ού	43
	Θηλυκά σε -η	43

	Τα Ουδέτερα	46
	Ισοσύλλαβα	46
	Ουδέτερα σε -ί / -ι	46
	Ουδέτερα σε -ο / -ό	47
	Ουδέτερα σε -ος	50
	Ανισοσύλλαβα	52
	Ουδέτερα σε -μα	52
	Ουδέτερα σε -μο	54
	Ουδέτερα σε -ς	54
	Ουδέτερα σε -ν	55
	Μερικά ακόμα ουδέτερα	56
	Ουσιαστικά που δεν κλίνονται	57
	Η κλητική: ο σχηματισμός	58
8	Τα επίθετα	60
	Τα επίθετα σε -ος, -η, -ο	61
	Τα επίθετα σε -ος, -α, -ο	62
	Τα επίθετα σε -ός, -ιά, -ό	62
	Τα επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ	73
	Τα επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ	64
	Τα επίθετα σε -ής, -ιά, -ί	65
	Τα επίθετα σε -ης, -α, -ικο	66
	Τα επίθετα σε -ης, -ες	66
	Τα επίθετα σε -ων/-ών, -ουσα/-ούσα, -ον/-όν	68
	Το επίθετο πολύς, πολλή, πολύ	70
	Η κλητική: ο σχηματισμός	70
	Τα αριθμητικά επίθετα	71
	Η σύγκριση και οι διαβαθμίσεις στα επίθετα	75
9	Οι αντωνυμίες	81
	Οι προσωπικές αντωνυμίες	81
	Οι κτητικές αντωνυμίες	85
	Οι δεικτικές αντωνυμίες	87
	Οι αναφορικές αντωνυμίες	88
	Οι αόριστες αντωνυμίες	90
	Η αυτοπαθής αντωνυμία	92
	Οι οριστικές αντωνυμίες	93
	Οι ερωτηματικές αντωνυμίες	93

10	Τα ρήματα	95
	Τα πρόσωπα και ο αριθμός	95
	Η φωνή	98
	Ο χρόνος	103
	Η όψη	104
	Η έγκλιση και η τροπικότητα	106
	Κλίση των ρημάτων: οι δύο συζυγίες	107
	Τα θέματα του ρήματος	108
	Οι χρόνοι του ρήματος στην οριστική	112
	Ο ενεστώτας	113
	Ο αόριστος	116
	Ο παρατατικός	119
	Ο συνοπτικός μέλλοντας	123
	Ο εξακολουθητικός μέλλοντας	125
	Ο παρακείμενος	126
	Ο υπερσυντέλικος	128
	Ο συντελεσμένος μέλλοντας	129
	Η υποτακτική	130
	Η συνοπτική υποτακτική	131
	Η εξακολουθητική υποτακτική	134
	Η συντελεσμένη υποτακτική	135
	Η προστακτική	136
	Η συνοπτική προστακτική	137
	Η εξακολουθητική προστακτική	140
	Οι δυνητικές εκφράσεις	143
	Το ρήμα <i>είμαι</i>	144
	Το ρήμα <i>έχω</i>	145
	Το γερούνδιο	146
	Η μετοχή	146
11	Τα επιρρήματα	150
	Τα τροπικά επιρρήματα	151
	Τα τοπικά επιρρήματα	152
	Τα χρονικά επιρρήματα	155
	Τα ποσοτικά επιρρήματα	157
	Τα επιρρήματα συνομιλίας	158
	Η σύγκριση στα επιρρήματα	158

12	Οι προθέσεις	161
13	Οι σύνδεσμοι	165
14	Τα επιφωνήματα	166
15	Η παραγωγή και σύνθεση	167
	Παράγωγες λέξεις	167
	Σύνθετες λέξεις	173
16	Η πρόταση	174
	Τα είδη των προτάσεων	174
	Η πρόταση και οι περιστάσεις επικοινωνίας	175
	Η απλή πρόταση	176
	Το υποκείμενο	176
	Συμφωνία του υποκειμένου και του ρήματος	177
	Το ρήμα και τα συμπληρώματά του	178
	<i>Αμετάβατα ρήματα</i>	178
	<i>Μεταβατικά ρήματα με ένα αντικείμενο</i>	179
	<i>Μεταβατικά ρήματα με δύο αντικείμενα</i>	182
	Απρόσωπα ρήματα	184
	Το κατηγορούμενο και τα συνδετικά ρήματα	185
	Η πρόταση: σύνοψη των βασικών σχηματισμών	186
	Μετατροπή της ενεργητικής πρότασης σε παθητική...	188
	Η άρνηση	189
	Οι σύνθετες προτάσεις	191
	Παράταξη και υπόταξη	191
	Δευτερεύουσες προτάσεις	191
	Οι αναφορικές προτάσεις	192
	Οι προτάσεις ως συμπληρώματα ρημάτων	194
	Τα ρήματα πρέπει, μπορεί και μπορώ	196
	Οι πλάγιες ερωτήσεις	198
	Οι προτάσεις που προσδιορίζουν ρήματα	198
	<i>Οι χρονικές προτάσεις</i>	198
	<i>Οι αιτιολογικές προτάσεις</i>	201
	<i>Οι τελικές προτάσεις</i>	201
	<i>Οι τροπικές προτάσεις</i>	201
	<i>Οι εναντιωματικές προτάσεις</i>	202
	<i>Οι υποθετικές προτάσεις</i>	202
	<i>Οι προτάσεις που δείχνουν το αποτέλεσμα</i>	203
	<i>Τα ανώμαλα ρήματα</i>	205

Η ελληνική γλώσσα έχει 24 γράμματα. Στην εικόνα βλέπουμε τα γράμματα σε κεφαλαία και σε μικρά.

Τα κεφαλαία

Α Β Γ Δ Ε Ζ Η Θ Ι Κ
Λ Ρ Π Ο Ξ Ν Μ Λ
Τ Υ Φ Χ Ψ Ω

Τα μικρά

α β γ δ ε ζ η θ ι κ λ
λ ρ π ο ξ ν μ λ
τ υ φ χ ψ ω

Α	α
Β	β
Γ	γ
Δ	δ
Ε	ε
Ζ	ζ
Η	η
Θ	θ
Ι	ι
Κ	κ
Λ	λ
Μ	μ
Ν	ν
Ξ	ξ
Ο	ο
Π	π
Ρ	ρ
Σ	σ / ς *
Τ	τ
Υ	υ
Φ	φ
Χ	χ
Ψ	ψ
Ω	ω

άλφα	Αθήνα
βήτα	Βόλος
γάμα	γάτα
δέλτα	δέντρο
έψιλον	ελέφαντας
ζήτα	ζέβρα
ήτα	ήλιος
θήτα	Θεσσαλονίκη
γιώτα	Ιούλιος
κάπα	Καλαμάτα
λάμδα	λεμόνι
μι	μωρό
νι	νερό
ξι	Ξάνθη
όμικρον	ομελέτα
πι	παγωτό
ρο	ρολόι
σίγμα	σοκολάτα
ταφ	Τρίτη
ύψιλον	υπολογιστής
φι	φίδι
χι	χαλβάς
ψι	ψωμί
ωμέγα	ώρα

* Το μικρό σίγμα γράφεται με δύο τρόπους:

- σ όταν βρίσκεται στην αρχή ή στη μέση μιας λέξης, π.χ. *σώμα*
- ς όταν βρίσκεται στο τέλος της λέξης, π.χ. *μαθητής*

Χρησιμοποιούμε τα κεφαλαία στην αρχή της πρότασης. Κεφαλαίο είναι επίσης το πρώτο γράμμα των λέξεων που δείχνουν:

- ονόματα προσώπων *Μαρία Αντωνίου*
- ονόματα τόπων *Λαμία, Ελλάδα, Όλυμπος, Πηνειός*
- ημέρες και μήνες *Δευτέρα, Απρίλιος*
- γιορτές *Πρωτοχρονιά*

Η αλφαβήτα περιλαμβάνει **φωνήεντα** και **σύμφωνα**.

Τα α, ε, η, ι, υ, ο, ω είναι τα φωνήεντα.

Τα β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ (ς), τ, φ, χ, ψ είναι τα σύμφωνα.

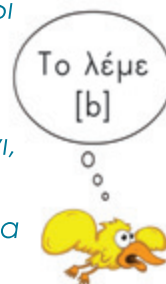

Τα η, ι και υ προφέρονται όλα [i].
ήχος, ιπποπόταμος, υποβρύχιο

Τα ο και ω προφέρονται όλα [o].
ώρα, ομάδα

Μερικές φορές ένας ήχος αντιστοιχεί σε δύο γράμματα:

[i]	→	ει, οι, υι	<i>λέει, εικόνα, τοίχος, υιοθεσία, οικογένεια</i>
[e]	→	αι	<i>παιδί, και, πηγαίνω</i>
[u]	→	ου	<i>σκούφος, λουλούδι</i>
[b]	→	μπ	<i>μπαλόني, κουμπί</i>
[d]	→	ντ	<i>ντομάτα, κοντά</i>
[g]	→	γγ / γκ	<i>άγγελος, γκαρσόνι, αγκίστρι, αγγίζω</i>
[ts]	→	τσ	<i>τσάντα, κατσαρόλα</i>
[dz]	→	τζ	<i>τζάμι, γλειφιτζούρι</i>

Άλλες φορές ένα γράμμα αντιστοιχεί σε δύο ήχους:

[ps]	→	ψ	<i>ψάρι</i>
[ks]	→	ξ	<i>ξύλο</i>

Τα αυ και ευ άλλες φορές προφέρονται [af] και [ef] και άλλες [av] και [ev].

- Προφέρονται [af] και [ef], όταν βρίσκονται πριν από τα σύμφωνα κ, π, τ, χ, φ, θ, σ, ξ.
αυτός, εύκολος, ευθεία
- Προφέρονται [av] και [ev], όταν βρίσκονται πριν από τα φωνήεντα και τα σύμφωνα β, γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ.
αυλή, αύριο, Παρασκευή, πλευρά

Τα κ, γ, χ, γγ/γκ προφέρονται με άλλο τρόπο όταν βρίσκονται πριν από [e] και [i] και με άλλο τρόπο όταν βρίσκονται πριν από [a], [o], [u] ή σύμφωνο. Έτσι:

κ $\begin{cases} [k] & \text{καμήλα, κότα, κουτάλι, κρασί} \\ [k'] & \text{κερί, κήπος} \end{cases}$

γ $\begin{cases} [ɣ] & \text{γάντι, γόμα, άλογο, γραφείο} \\ [j] & \text{γέρος, γη} \end{cases}$

χ $\begin{cases} [x] & \text{χαρά, χορός, έχουμε, χτυπάω} \\ [x'] & \text{χέρι, χυμός} \end{cases}$

γκ, γγ $\begin{cases} [g] & \text{αγκαλιά, αγκώνας, αγγούρι} \\ [g'] & \text{άγκυρα, άγγελος} \end{cases}$

Τα ι, υ, ει, οι προφέρονται με τρεις τρόπους:

[i] → μάτι, φαρμακείο, νύχι
[x'] → βαθιά, ελάφια, αλήθεια
[j] → καράβια, παιδιά, δυο

Το σ προφέρεται με δύο τρόπους:

[s] → σύκο
[z] → όταν ακολουθούν τα β, γ, δ, μ, ν, λ, ρ, μπ, ντ, π.
σβούρα, σγουρός, Ισμήνη

Οι λέξεις χωρίζονται σε συλλαβές. Η **συλλαβή** αποτελείται από:

- ένα φωνήεν
- ένα φωνήεν και ένα ή περισσότερα σύμφωνα.

Η λέξη *πόρ-τα* έχει δύο συλλαβές, ενώ η λέξη *βι-βλί-ο* τρεις.

Ο **τόνος** (´) είναι ένα σημάδι που βάζουμε στις λέξεις που έχουν περισσότερες από μία συλλαβές.

Έτσι βάζουμε τόνο στις λέξεις

τώρα, Ελένη, Έλλη

αλλά δεν βάζουμε τόνο στις λέξεις

για, και, να

Η συλλαβή στην οποία μπαίνει ο τόνος προφέρεται πιο έντονα από τις άλλες συλλαβές.

Μερικές λέξεις διαφέρουν μεταξύ τους μόνο από τη θέση του τόνου.

Πότε θα πάμε σινεμά;

Δεν θα σου ξαναμιλήσω ποτέ.

Οι λέξεις *πως* και *που*, παρά το ότι έχουν μία συλλαβή, παίρνουν τόνο όταν είναι στην αρχή μιας ερώτησης.

Πού πας;

Πώς είσαι;

Ο τόνος μπαίνει μόνο σε λέξεις που είναι γραμμένες με μικρά γράμματα. Έτσι βάζουμε τόνο στη λέξη *τώρα*, αλλά όχι στη λέξη *ΤΩΡΑ*.

Ο τόνος μπαίνει πάντα σε μία από τις τρεις τελευταίες συλλαβές μιας λέξης. Δεν βάζουμε τόνο πέρα από την τρίτη συλλαβή από το τέλος της λέξης.

αυ το **κί** νη το
 3 2 1
 κα ρα **μέ** λα
 2 1
 υ πο λο γι **στή**ς
 1

Όταν τα *αι, ει, οι, υι, ου, αυ* και *ευ* παίρνουν τόνο, τότε αυτός μπαίνει στο δεύτερο γράμμα.

είναι, **αυ**τοί, **αύ**ριο, **εύ**κολος

Αν ο τόνος είναι στο πρώτο γράμμα, διαβάζουμε τα δύο γράμματα χωριστά.

Μάιος, **γά**ιδaros

Επίσης, τα διαβάζουμε χωριστά όταν πάνω από το δεύτερο γράμμα υπάρχει το σημαδάκι `.

γαΐδουράκι

Τα σημεία στίξης

Σημεία στίξης λέγονται τα σημάδια, όπως « », , ; ; ! (), που χρησιμοποιούμε στο γραπτό λόγο και δείχνουν πού να σταματήσουμε και πώς να χρωματίσουμε τη φωνή μας, όταν διαβάζουμε. Η τελεία (.), το κόμμα (,), το ερωτηματικό (;), το θαυμαστικό (!), η άνω και κάτω τελεία (:), η παρένθεση (), η παύλα (-), η άνω τελεία (·), τα εισαγωγικά (« ») και τα αποσιωπητικά (...) είναι σημεία στίξης.

Η τελεία

Η τελεία μαζί με το κόμμα είναι τα συχνότερα σημεία στίξης. Όταν διαβάζουμε, στην τελεία κάνουμε μια μεγάλη παύση. Βάζουμε τελεία:

- στο τέλος μιας απλής ή σύνθετης πρότασης, όταν ολοκληρώνεται ένα νόημα
Ήταν μια πολύ καλή θεατρική παράσταση.
- στις συντομογραφίες
π.χ. (= παραδείγματος χάρη)
- σε μεγάλους αριθμούς, αλλά όχι στις χρονολογίες
3.154
Τέλειωσα το σχολείο το 2005.
- στα ακρώνυμα - αρκτικόλεξα
Ο.Τ.Ε. (= Οργανισμός Τηλεπικοινωνιών Ελλάδας)

Δεν βάζουμε τελεία στους τίτλους και στις επιγραφές.
ΖΗΤΕΙΤΑΙ ΠΩΛΗΤΗΣ

Μετά την τελεία, η επόμενη πρόταση αρχίζει με κεφαλαίο γράμμα.

Το κόμμα

Όταν διαβάζουμε, στο κόμμα κάνουμε μια μικρή παύση. Βάζουμε κόμμα:

- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε λέξεις ή προτάσεις που δεν συνδέονται μεταξύ τους με κάποιον άλλο τρόπο.
Περάσαμε πολύ καλά στη γιορτή, χορέψαμε, τραγουδήσαμε, παίξαμε, γελάσαμε.
Υπήρξε πάντοτε ένας καλός, τρυφερός, στοργικός πατέρας.

- Όταν θέλουμε να χωρίσουμε τις κύριες από τις δευτερεύουσες προτάσεις που χρησιμοποιούνται ως προσδιορισμοί. Πιο συγκεκριμένα χωρίζουμε τις χρονικές, υποθετικές, αιτιολογικές, εναντιωματικές και αποτελεσματικές προτάσεις, ιδιαίτερα αν αυτές βρίσκονται πριν από την κύρια πρόταση ή είναι πολύ μεγάλες.

Αν θέλετε, μπορείτε να έρθετε μαζί μας.

- Μετά την κλητική πτώση.
Νίκο, έλα σε παρακαλώ μια στιγμή.
- Μετά το ναι και το όχι.
Ναι, θα έρθω.

Δεν χωρίζουμε με κόμμα τα βασικά συστατικά της πρότασης, δηλαδή το υποκείμενο από το ρήμα ή το ρήμα από τα αντικείμενα.

Το ερωτηματικό

Βάζουμε ερωτηματικό:

- στο τέλος μιας ερώτησης. Δεν βάζουμε ποτέ ερωτηματικό σε πλάγια ερώτηση.
Γιατί δεν ήρθες χτες;
αλλά
Με ρώτησε γιατί δεν ήρθα χτες.
- μέσα σε παρένθεση για να δείξουμε ειρωνεία, αμφιβολία ή αβεβαιότητα.
Υποστήριζε ότι ήταν καλύτερος (:) από τους υπόλοιπους στο ποδόσφαιρο.

Μετά το ερωτηματικό, η επόμενη πρόταση αρχίζει με κεφαλαίο γράμμα.

Το θαυμαστικό

Βάζουμε θαυμαστικό στο τέλος μιας πρότασης που δείχνει θαυμασμό, έκπληξη, απορία, φόβο ή ευχή.

Τι υπέροχο φόρεμα!

Μετά το θαυμαστικό, η επόμενη πρόταση αρχίζει με κεφαλαίο γράμμα.

Η άνω και κάτω τελεία

Βάζουμε άνω και κάτω τελεία:

- πριν πούμε τα λόγια κάποιου, όπως ακριβώς τα είπε ο ίδιος
Και μετά είπε: «Καλύτερα έτσι!»
- όταν θέλουμε να απαριθμήσουμε μια σειρά πραγμάτων
Οι ωκεανοί είναι πέντε: ο Ειρηνικός, ο Ατλαντικός, ο Ινδικός, ο Αρκτικός και ο Νότιος Παγωμένος.

Η παρένθεση

Όταν θέλουμε να ξεχωρίσουμε ένα κομμάτι της πρότασης, είτε γιατί εξηγεί είτε γιατί συμπληρώνει κάτι, το βάζουμε μέσα σε παρένθεση.

Κατά την περίοδο της γερμανικής Κατοχής (1941-1944) πάρα πολλοί άνθρωποι πέθαναν από την πείνα.

Η παύλα

Όταν σε έναν διάλογο θέλουμε να δείξουμε ότι αλλάζει το πρόσωπο που μιλάει, χρησιμοποιούμε την παύλα.

- *Πότε γύρισες από τις διακοπές;*
- *Το Σάββατο.*

Η άνω τελεία

Όταν θέλουμε να σταματήσουμε λίγο περισσότερο από όσο δείχνει το κόμμα και λίγο λιγότερο από όσο δείχνει η τελεία, βάζουμε την άνω τελεία.

Δεν είναι σωστός άνθρωπος· είναι πονηρός, αγενής και ιδιότροπος.

Μετά την άνω τελεία, συνεχίζουμε με μικρό γράμμα.

Τα εισαγωγικά

Εισαγωγικά βάζουμε όταν θέλουμε:

- να αναφέρουμε τα λόγια κάποιου άλλου όπως ακριβώς τα είπε.
Άρχισε να σκέφτεται: «Και τι θα πετύχουμε μ' αυτό;»

- να γράψουμε ένα ρητό ή έναν τίτλο εφημερίδας, περιοδικού, ταινίας, βιβλίου κ.λπ.
Ένα από τα γνωστότερα έργα του Ν. Καζαντζάκη είναι το «Αλέξης Ζορμπάς».

Τα αποσιωπητικά

Όταν δεν ολοκληρώνουμε μια φράση, αλλά την αφήνουμε στη μέση από συγκίνηση, ντροπή, θυμό ή για κάποιο άλλο λόγο, τότε βάζουμε αποσιωπητικά.

Αν δεν έρθεις αμέσως...

Τα μέρη του λόγου

Τις λέξεις τις χωρίζουμε σε εννέα ομάδες, ανάλογα με τη μορφή και τη λειτουργία τους στην πρόταση. Οι ομάδες αυτές ονομάζονται **μέρη του λόγου** και είναι οι εξής:

- τα άρθρα
- τα ουσιαστικά (ή αλλιώς **ονόματα**)
- τα επίθετα
- οι αντωνυμίες
- τα ρήματα
- τα επιρρήματα
- οι προθέσεις
- οι σύνδεσμοι
- τα επιφωνήματα

Τα ουσιαστικά, τα ρήματα, οι αντωνυμίες, τα επίθετα και τα άρθρα έχουν διαφορετικούς τύπους ανάλογα με τη λειτουργία τους μέσα στην πρόταση. Για το λόγο αυτό ονομάζονται **κλιτές λέξεις**.

*καφές και καφέδες
γράφω και γράψαμε
εκείνος και εκείνες
κόκκινος και κόκκινα*

Κάθε κλιτή λέξη αποτελείται από δύο μέρη, το **θέμα** και την **κατάληξη**.

	θέμα	κατάληξη
ουσιαστικό	ποταμ	ός
ρήμα	διαβάζ	ουμε
επίθετο	καλ	ού
αντωνυμία	εκείν	οι

Τα ουσιαστικά (ή ονόματα), τα επίθετα, τα άρθρα και οι αντωνυμίες αποτελούν μια ομάδα με κεντρικό συστατικό το ουσιαστικό. Στην ομάδα αυτή οι καταλήξεις αλλάζουν ανάλογα με το γένος, τον αριθμό και την πτώση.

Το ρήμα σχηματίζει τους διαφορετικούς τύπους του ανάλογα με το πρόσωπο, το χρόνο, την όψη, την έγκλιση, τη φωνή και τον αριθμό.

Οι σύνδεσμοι, τα επιρρήματα, οι προθέσεις και τα επιφωνήματα δεν αλλάζουν μορφή και ονομάζονται **άκλιτες λέξεις**.

επειδή, μετά, από, ωχ

ο ήλιος

το κρεβάτι

μια καρέκλα

Οι λέξεις ο, το και μια που βρίσκονται πριν από τα ουσιαστικά ήλιος, κρεβάτι και καρέκλα λέγονται **άρθρα**.

Τα άρθρα συμφωνούν με το ουσιαστικό που προσδιορίζουν στο γένος, στην πτώση και στον αριθμό.

Υπάρχουν δύο είδη άρθρων: το **οριστικό** και το **αόριστο**.

Το οριστικό άρθρο

Το οριστικό άρθρο είναι το ο, η, το.

Χρησιμοποιούμε το οριστικό άρθρο όταν μιλάμε για κάποιον ή για κάτι που οι συνομιλητές μας γνωρίζουν.

Ο πατέρας μου δεν ήταν στο σπίτι.

Η τάξη μας είναι μεγάλη.

Επίσης χρησιμοποιούμε το οριστικό άρθρο για να μιλήσουμε γενικά για ένα είδος.

Το δελφίνι είναι θηλαστικό.

Το γάλα μού αρέσει πολύ.

Τα κύρια ονόματα παίρνουν πάντα οριστικό άρθρο.

Ο Μανόλης μένει στην Πάτρα.

Αν βάλουμε το άρθρο το πριν από επιρρήματα ή πριν από προτάσεις, μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε σαν ουσιαστικά.

*Οι νέοι ανησυχούν για **το** αύριο.*

***Το** να μάθεις να παίζεις πιάνο είναι δύσκολο.*

Το οριστικό άρθρο κλίνεται ως εξής:

	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο	η	το
Αιτ.	το(ν)	τη(ν)	το
Γεν.	του	της	του
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	οι	οι	τα
Αιτ.	τους	τις	τα
Γεν.	των	των	των

Το αόριστο άρθρο

Το αόριστο άρθρο είναι το *ένας, μία/μία, ένα*.

Χρησιμοποιούμε το αόριστο άρθρο όταν μιλάμε για κάτι ή κάποιον για πρώτη φορά και οι συνομιλητές μας δεν τον γνωρίζουν.

*Χτες είδα **μια** ταινία στην τηλεόραση.*

*Το καλοκαίρι διάβασα **ένα** ωραίο βιβλίο.*

*Γνώρισα **ένα** φίλο του Πέτρου.*

Το αόριστο άρθρο κλίνεται ως εξής:

Ενικός αριθμός			
	αρσενικό	θηλυκό	ουδέτερο
Ονομ.	ένας	μία/μία	ένα
Αιτ.	ένα(ν)	μία/μία	ένα
Γεν.	ενός	μίας/μιας	ενός

Το αόριστο άρθρο δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

Στην αίθουσα υπάρχουν καρέκλες και θρανία.

Δεν βάζουμε αόριστο άρθρο όταν το ουσιαστικό που ακολουθεί:

- είναι αφηρημένο
Χρειάζεται εξυπνάδα για να λύσεις αυτό το πρόβλημα.

- δεν μπορούμε να το απαριθμήσουμε.

Αγόρασα ζάχαρη για το γλυκό.

Μπορούμε όμως να πούμε έναν καφέ, εννοώντας ένα φλιτζάνι καφέ ή μία πορτοκαλάδα, εννοώντας ένα ποτήρι πορτοκαλάδα.

Βάζουμε το -ν της αιτιατικής ενικού του οριστικού και αόριστου άρθρου πριν από:

- τα φωνήεντα
- τα σύμφωνα κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γγ/γκ, τσ και τζ.
τον αέρα, την πόρτα, έναν καφέ, την τσάντα, τον καιρό

Στην αιτιατική ενικού του οριστικού και αόριστου άρθρου του αρσενικού μπορούμε να βάλουμε το -ν πριν από όλα τα υπόλοιπα σύμφωνα για να το ξεχωρίσουμε από το ουδέτερο.

τον φάκελο, τον βαθμό

Τα ουσιαστικά ή ονόματα χωρίζονται σε **κύρια** και **κοινά**.

Τα κοινά δείχνουν:

- πράγματα →
ο πίνακας, η πόρτα, το βιβλίο

- πρόσωπα →
ο πατέρας, η μητέρα, το παιδί

- ζώα →
ο σκύλος, η πεταλούδα, το περιστέρι

- τόπους →
ο κήπος, η αυλή, το λιμάνι

- αφηρημένες έννοιες →
η αγάπη, η εξυπνάδα

- δραστηριότητες ή καταστάσεις →
ο ύπνος, η φυγή, το τρέξιμο

Τα κύρια είναι ονόματα προσώπων, πραγμάτων, ζώων, τόπων, ημερών, μηνών και γιορτών. Αρχίζουν με κεφαλαίο και δεν έχουν πληθυντικό αριθμό.

Γιώργος, Ελένη, Πέτρος Κωνσταντίνου
το πλοίο « Άνεμος »
η γάτα μας η Χιονάτη
ο ποταμός Νέστος
η Θεσσαλία
η Δευτέρα
ο Αύγουστος
η Πρωτοχρονιά

Τα ουσιαστικά έχουν διαφορετικές καταλήξεις ανάλογα με:

το γένος

την πτώση

τον αριθμό

Το γένος

Κάθε ουσιαστικό ανήκει σε ένα από τα εξής τρία γένη: το αρσενικό, το θηλυκό και το ουδέτερο.

Τα **αρσενικά** ουσιαστικά παίρνουν το άρθρο ο ή το άρθρο ένας και τελειώνουν σε:

- ας ο άντρας, ο πίνακας, ο τυροπιτάς
- ης ο μαθητής, ο φράχτης, ο καφετζής
- ος ο άνθρωπος, ο σκύλος, ο αδελφός
- ές ο καφές
- ούς ο παππούς
- έας ο κουρέας, ο προβολέας, ο ιερέας

Τα **θηλυκά** ουσιαστικά παίρνουν το άρθρο η ή το άρθρο μία / μια και τελειώνουν σε:

- α η φωλιά, η χώρα, η ταχύτητα, η ακτίνα, η μαμά
- η η βροχή, η πόλη, η απόφαση, η πλάτη
- ος η άμμος, η είσοδος
- ου η αλεπού

Τα **ουδέτερα** ουσιαστικά παίρνουν το άρθρο το ή το άρθρο ένα και τελειώνουν σε:

- ι το παιδί, το τραγούδι
- ο το φρούτο, το βουνό, το δωμάτιο
- ος το δάσος, το έδαφος
- μα το στόμα, το όνομα, το γράμμα
- μο το πλύσιμο, το γράψιμο
- ς το κρέας, το τέρας, το φως
- ν το περιβάλλον, το σύμπαν, το μηδέν

Ο αριθμός

Όταν μιλάμε για ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα χρησιμοποιούμε τον **ενικό αριθμό**.

το παιδί

τα παιδιά

Όταν μιλάμε για περισσότερα από ένα πρόσωπα ή πράγματα, χρησιμοποιούμε τον **πληθυντικό αριθμό**.

Ο αριθμός φαίνεται στην κατάληξη. Έχουμε διαφορετικές καταλήξεις για τον ενικό και τον πληθυντικό αριθμό.

ο άνθρωπος – οι άνθρωποι

η μητέρα – οι μητέρες

το κουτί – τα κουτιά

Δεν έχουν όλα τα ουσιαστικά ενικό και πληθυντικό αριθμό.

Μερικά ουσιαστικά έχουν μόνο ενικό αριθμό. Αυτά είναι:

- Αυτά που δείχνουν αφηρημένες έννοιες: η ευγένεια, η αλήθεια, η υπομονή.
- Αυτά που δείχνουν πράγματα που δεν μπορούμε να τα απαριθμήσουμε: η ζάχαρη, η άμμος, το ρύζι.

- Αυτά που δείχνουν επιστήμες και τέχνες: η αριθμητική, η γυμναστική, η ζωγραφική, η γλυπτική.

Μερικά ουσιαστικά έχουν μόνο πληθυντικό αριθμό: τα μαθηματικά, τα μάγια, τα χαιρετίσματα.

Μερικά ουσιαστικά έχουν άλλη σημασία όταν είναι στον ενικό και άλλη όταν είναι στον πληθυντικό:

Μερικά αρσενικά ουσιαστικά έχουν έναν επιπλέον πληθυντικό σε ουδέτερο γένος που συχνά έχει διαφορετική σημασία.

Ενικός

ο χρόνος

Πληθυντικός

οι χρόνοι
τα χρόνια

*Οι χρόνοι του ρήματος
Πώς πέρασαν τα χρόνια!*

Υπάρχουν επίσης ουσιαστικά που, αν και βρίσκονται στον ενικό αριθμό, δείχνουν ένα σύνολο από πράγματα, π.χ. η ομάδα, η δωδεκάδα.

Οι πτώσεις

Οι πτώσεις είναι τέσσερις: η ονομαστική, η αιτιατική, η γενική και η κλητική.

Η ονομαστική

Η **ονομαστική** είναι η πτώση στην οποία μπαίνει το ουσιαστικό όταν είναι το υποκείμενο ενός ρήματος.

*Ο κηπουρός ποτίζει τα λουλούδια.
Η αδελφή μου παίζει με τα παιχνίδια της.
Το παιδί δένει τα κορδόνια του.*

υποκείμενα
σε πτώση
ονομαστική

Η αιτιατική

Η **αιτιατική** είναι η πτώση στην οποία μπαίνει το ουσιαστικό:

- όταν είναι αντικείμενο του ρήματος

*Ο κηπουρός ποτίζει **τον κήπο**.
Η αστυνομία έπιασε **τον κλέφτη**.
Ο μαθητής άνοιξε **την πόρτα**.*

αντικείμενα
σε πτώση
αιτιατική

- όταν βρίσκεται μετά από τις λέξεις *από, με, για, σε* κ.ά., δηλαδή μετά από προθέσεις

*Η καρέκλα είναι πίσω **από την πόρτα**.
Ταξιδεύω **με το αεροπλάνο**.*

πρόθεση
+ αιτιατική

- όταν δείχνει πότε γίνεται κάτι

***Την Κυριακή** περάσαμε πολύ ωραία.*

χρόνος

- όταν δείχνει τη συχνότητα ή το ρυθμό με τον οποίο γίνεται κάτι

*Αυτό το αυτοκίνητο τρέχει με 200 χιλιόμετρα **την ώρα**.
Πηγαίνω στο γυμναστήριο τρεις φορές **την εβδομάδα**.*

Η γενική

Ένα ουσιαστικό σε **γενική** μπορεί να βρίσκεται μετά από ένα άλλο ουσιαστικό ή σε συνδυασμό με ένα ρήμα.

- Μετά από ένα ουσιαστικό

Όταν έχουμε δύο ουσιαστικά, που το ένα ακολουθεί το άλλο, το δεύτερο ουσιαστικό, τις περισσότερες φορές, μπαίνει σε γενική:

Το ουσιαστικό σε γενική:

- δείχνει σε ποιον ανήκει κάτι
το καπέλο του παππού → Το καπέλο ανήκει στον παππού.
- δείχνει το υποκείμενο ή το αντικείμενο μιας ενέργειας
το γέλιο του μωρού → Το μωρό γελάει.
το μάζεμα των μήλων → Κάποιος μαζεύει τα μήλα.
- δείχνει τον τόπο, το χρόνο ή την αιτία
η ναυμαχία της Σαλαμίνας → Η ναυμαχία έγινε στη Σαλαμίνα
τα φρούτα του καλοκαιριού → Τα φρούτα που βγαίνουν το καλοκαίρι
η χαρά της νίκης → Χαρά λόγω της νίκης
- δείχνει τη σχέση του μέρους με το όλο
τα κλαδιά της κερασιάς
πέντε σελίδες του βιβλίου
- δίνει περισσότερες λεπτομέρειες για το άλλο ουσιαστικό. Σε αυτή την περίπτωση το ουσιαστικό σε γενική συνήθως δεν έχει άρθρο.
καθηγητής ιστορίας
γυαλιά ηλίου

- χρησιμοποιείται σε ονόματα δρόμων, πλατειών, πάρκων. Σε αυτή την περίπτωση το ουσιαστικό σε γενική δεν έχει ποτέ άρθρο.

πλατεία **Δημαρχείου**

λεωφόρος **Αλεξάνδρας**

πάρκο **Ελευθερίας**

οδός **Αθηνάς**

- χρησιμοποιείται στα επίθετα των γυναικών. Σε αυτή την περίπτωση το ουσιαστικό σε γενική δεν έχει ποτέ άρθρο.

κυρία **Παπαδοπούλου**

- δείχνει τη χρονική διάρκεια και το μέγεθος. Σε αυτή την περίπτωση το ουσιαστικό σε γενική συνήθως δεν έχει άρθρο.

κορίτσι **δέκα χρονών**

δρόμος **εκατό μέτρων**

σπίτι **εκατό τετραγωνικών**

- Σε συνδυασμό με ένα ρήμα

Σε γενική πτώση μπαίνει ένα ουσιαστικό όταν αντικαθιστά το εμπρόθετο αντικείμενο του ρήματος.

Έδωσα στον Παύλο το κλειδί → *Έδωσα **του Παύλου** το κλειδί.*

Μοιάζει στον πατέρα του → *Μοιάζει **του πατέρα** του.*

Υπάρχουν μερικές εκφράσεις σε γενική που χρησιμοποιούνται στον καθημερινό λόγο.

Φέτος είναι **της μόδας** τα στενά παντελόνια.
 Το κινητό που αγόρασα είναι **της πλάκας**.
 Δεν ακούει κανέναν. Κάνει **του κεφαλιού του**.
Του χρόνου θα πάω στην πέμπτη δημοτικού.
 Τρέχει **του σκοτωμού**.
 Έφαγα **του σκασμού**.

Πολύ συχνά στον καθημερινό λόγο, όταν έχουμε δύο ουσιαστικά που το ένα ακολουθεί το άλλο, το δεύτερο ουσιαστικό μπαίνει στην πτώση του πρώτου ουσιαστικού. Οι εκφράσεις αυτές δείχνουν συνήθως ποσότητα.

Θέλω μια μερίδα **πατάτες**.

Ένα ποτήρι **κρασί** παρακαλώ!

Αγόρασα ένα ζευγάρι **παπούτσια**.

Το σπίτι μου από εδώ είναι **δέκα λεπτά δρόμος**.

Ήπια ένα μπουκάλι **γάλα**.

Η κλητική

Χρησιμοποιούμε την κλητική όταν θέλουμε να καλέσουμε κάποιον ή να τραβήξουμε την προσοχή του.

Η κλίση των ουσιαστικών

Τα ουσιαστικά χωρίζονται σε δύο ομάδες ανάλογα με τον τρόπο που κλίνονται, τα **ισοσύλλαβα** και τα **ανισοσύλλαβα**.

Ισοσύλλαβα είναι τα ουσιαστικά που έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών και στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό.

Ενικός: *το βι - βλί - ο*
 Πληθυντικός: *τα βι - βλί - α*

Ανισοσύλλαβα είναι τα ουσιαστικά που δεν έχουν τον ίδιο αριθμό συλλαβών σε όλες τις πτώσεις του ενικού και του πληθυντικού αριθμού.

Ενικός: *ο μπα - μπάς*
 Πληθυντικός: *οι μπα - μπά - δες*

Τα ανισοσύλλαβα χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες:

1. Σε μερικά προστίθεται μια συλλαβή στον πληθυντικό.

Ενικός: *η μα - μά*
 Πληθυντικός: *οι μα - μά - δες*

2. Σε μερικά προστίθεται μια συλλαβή στη γενική ενικού και στον πληθυντικό.

Ενικός: *το γράμ - μα , του γράμ - μα - τος*
 Πληθυντικός: *τα γράμ - μα - τα , των γραμ - μά - των*

3. Σε μερικά προστίθεται μια συλλαβή στη γενική πληθυντικού.

Ενικός: *η πό - λη*
 Πληθυντικός: *οι πό - λεις , των πό - λε - ων*

4. Σε μερικά αφαιρείται μια συλλαβή από την ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού.

Ενικός: *ο κου - ρέ - ας*
 Πληθυντικός: *οι κου - ρείς , τους κου - ρείς*

Τα Αρσενικά

Ισοσύλλαβα

Αρσενικά σε -ας

Τα αρσενικά σε -ας χωρίζονται σε τρεις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	πίνακας
Αιτ.	τον	πίνακα
Γεν.	του	πίνακα
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	πίνακες
Αιτ.	τους	πίνακες
Γεν.	των	πινάκων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο γείτονας, ο κόρακας, ο ήρωας, ο καύσωνας, ο πνεύμονας.

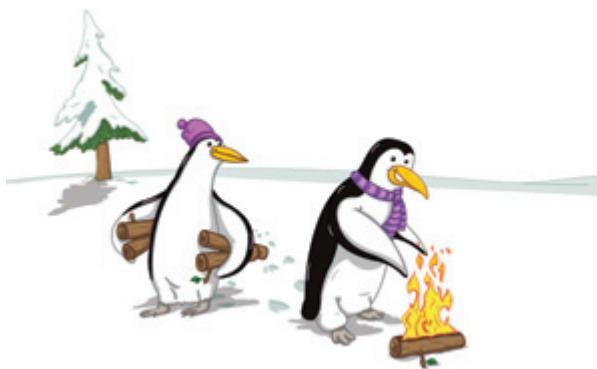

Η κλοπή των πινάκων έγινε από μία καλά οργανωμένη ομάδα.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	αγκών ας
Αιτ.	τον	αγκών α
Γεν.	του	αγκών α
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	αγκών ες
Αιτ.	τους	αγκών ες
Γεν.	των	αγκών ων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο αγώνας, ο κανόνας, ο πατέρας, ο σωλήνας, ο χειμώνας.

Το χειμώνα ανάβουμε φωτιά για να ζεσταθούμε.

3. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	άντ ρας
Αιτ.	τον	άντ ρα
Γεν.	του	άντ ρα
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	άντ ρες
Αιτ.	τους	άντ ρες
Γεν.	των	αντ ρών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε *-ίας* (ο *καρχαρίας*, ο *τραυματίας*, ο *ταμίας*), και *-ίστας* (ο *τουρίστας*), καθώς και τα ουσιαστικά ο *άντρας*, ο *μήνας*, ο *βλάκας*, ο *βήχας*.

Κολύμπι με τους καρχαρίες

Αρσενικά σε *-ης / -ής*

Τα αρσενικά σε *-ης* χωρίζονται σε τρεις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	μαθη τής
Αιτ.	το(ν)	μαθη τή
Γεν.	του	μαθη τή
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	μαθη τές
Αιτ.	τους	μαθη τές
Γεν.	των	μαθη τών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο *διευθυντής*, ο *καθηγητής*, ο *νικητής*, ο *ποιητής*, ο *φοιτητής*, ο *αθλητής*.

Ο νεαρός αθλητής βρίσκεται στο βάθρο των νικητών.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	φράχ τ ης
Αιτ.	το(ν)	φράχ τ η
Γεν.	του	φράχ τ η
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	φράχ τ ες
Αιτ.	τους	φράχ τ ες
Γεν.	των	φραχ τ ών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο καθρέφτης, ο κλέφτης, ο χάρτης, ο ιππότης, ο ναύτης, ο εργάτης, ο επιβάτης, ο πελάτης, ο στρατιώτης.

Ο ναύτης κατέβηκε στο λιμάνι.

Αρσενικά σε -ος / -ός

Τα αρσενικά σε -ος χωρίζονται σε τρεις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	αδελφός
Αιτ.	τον	αδελφό
Γεν.	του	αδελφού
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	αδελφοί
Αιτ.	τους	αδελφούς
Γεν.	των	αδελφών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο βαθμός, ο καιρός, ο οδηγός, ο ποταμός.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	δράκος
Αιτ.	το(ν)	δράκο
Γεν.	του	δράκου
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	δράκοι
Αιτ.	τους	δράκους
Γεν.	των	δράκων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο γάμος, ο δρόμος, ο κόσμος, ο νόμος, ο σκύλος, ο τόπος, ο ύπνος, ο φόβος, ο χώρος.

Δράκοι υπάρχουν μόνο στα παραμύθια.

3. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη συλλαβή στη γενική ενικού και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	άνθρωπος
Αιτ.	τον	άνθρωπο
Γεν.	του	ανθρώπου
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	άνθρωποι
Αιτ.	τους	ανθρώπους
Γεν.	των	ανθρώπων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο άνεμος, ο δήμαρχος, ο θόρυβος, ο κάτοικος, ο κατάσκοπος, ο όροφος, ο πρόεδρος.

Οι ταινίες με κατασκόπους
αρέσουν σε πολύ κόσμο.

4. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	ανεμόμυλος
Αιτ.	τον	ανεμόμυλο
Γεν.	του	ανεμόμυλου
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	ανεμόμυλοι
Αιτ.	τους	ανεμόμυλους
Γεν.	των	ανεμόμυλων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο αυτοκινητόδρομος, ο πεζόδρομος, ο γάιδαρος, ο πονόδοντος, ο παλιόκαιρος.

Ανισοσύλλαβα

Αρσενικά σε -άς

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	τυροπιτάς
Αιτ.	τον	τυροπιτά
Γεν.	του	τυροπιτά
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	τυροπιτάδες
Αιτ.	τους	τυροπιτάδες
Γεν.	των	τυροπιτάδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο αρακάς, ο βοριάς, ο γαλατάς, ο κουβάς, ο παπάς, ο χαλβάς, ο ψαράς, ο περιπτεράς, ο μαρμαράς, ο καστανάς.

Οι ψαράδες χρησιμοποιούν δίχτυα ή αγκίστρι για να ψαρέψουν.

Μερικά από αυτά τα ουσιαστικά δείχνουν επαγγέλματα. Τα ουσιαστικά αυτά προέρχονται από άλλα ουσιαστικά που δείχνουν το αντικείμενο της δουλειάς κάποιου.

το ψάρι → ο ψαράς

Σε αυτή την ομάδα ανήκει και ο *αέρας*, που όμως τονίζεται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και κλίνεται με κάπως διαφορετικό τρόπο:

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	αέρας
Αιτ.	τον	αέρα
Γεν.	του	αέρα
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	αέρηδες
Αιτ.	τους	αέρηδες
Γεν.	των	αέρηδων

Αρσενικά σε -ης / -ής

Τα ανισοσύλλαβα αρσενικά σε -ης τονίζονται πάντα στην ίδια συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	καφετζής
Αιτ.	τον	καφετζή
Γεν.	του	καφετζή
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	καφετζήδες
Αιτ.	τους	καφετζήδες
Γεν.	των	καφετζήδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται:
ο *κουλουρτζής*, ο *μπογιατζής*, ο *παπουτσής*.

Ο *μπογιατζής* χρησιμοποιεί *μπογιά* και *ρολό* για να βάψει το δωμάτιο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	μανάβης
Αιτ.	το(ν)	μανάβη
Γεν.	του	μανάβη
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	μανάβηδες
Αιτ.	τους	μανάβηδες
Γεν.	των	μανάβηδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο καβαλάρης, ο μουσαφίρης, ο μπακάλης, ο νοικοκύρης, ο χασάπης, ο βαρκάρης.

Ο μανάβης πουλάει φρούτα και λαχανικά.

Τα περισσότερα από αυτά τα ουσιαστικά δείχνουν επαγγέλματα και προέρχονται από άλλα ουσιαστικά που δείχνουν το αντικείμενο της δουλειάς κάποιου.

το ταξί → ο ταξιτζής

Το ουσιαστικό ο φούρναρης τονίζεται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	φούρναρης
Αιτ.	το(ν)	φούρναρη
Γεν.	του	φούρναρη
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	φουρνάρηδες
Αιτ.	τους	φουρνάρηδες
Γεν.	των	φουρνάρηδων

Αρσενικά σε -ές

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	καφέ ς
Αιτ.	το(ν)	καφέ
Γεν.	του	καφέ
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	καφέ δες
Αιτ.	τους	καφέ δες
Γεν.	των	καφέ δων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο καναπέ**ς**, ο κεφτέ**ς**, ο λεκέ**ς**, ο μεζέ**ς**, ο μιναρέ**ς**, ο πουρέ**ς**, ο τενεκέ**ς**.

Ένα φλιτζάνι με καφέ

Αρσενικά σε -ούς

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	παππού ς
Αιτ.	το(ν)	παππού
Γεν.	του	παππού
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	παππού δες
Αιτ.	τους	παππού δες
Γεν.	των	παππού δων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνεται το ουσιαστικό ο νους, το οποίο όμως δεν έχει πληθυντικό αριθμό.

Ο παππούς πίνει καφέ και διαβάζει εφημερίδα στην αυλή.

Αρσενικά σε -έας

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	κουρέας
Αιτ.	το(ν)	κουρέα
Γεν.	του	κουρέα
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	κουρείς
Αιτ.	τους	κουρείς
Γεν.	των	κουρέων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: ο γραμματέας, ο προβολέας, ο ιερέας, ο συγγραφέας, ο εισαγγελέας, ο αμφορέας.

Ο κουρέας κρατάει στο ένα χέρι το ψαλίδι και στο άλλο τη χτένα.

Τα Θηλυκά

Ισοσύλλαβα

Θηλυκά σε -α / -ά

Τα θηλυκά ουσιαστικά σε -α / -ά χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	φωλιά
Αιτ.	τη	φωλιά
Γεν.	της	φωλιάς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	φωλιές
Αιτ.	τις	φωλιές
Γεν.	των	φωλιών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: η ζημιά, η φωτιά, η αγκαλιά.

Το πουλί έφτιαξε τη φωλιά του πάνω στο δέντρο.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	ακτί α
Αιτ.	την	ακτί α
Γεν.	της	ακτί ας
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	ακτί ες
Αιτ.	τις	ακτί ες
Γεν.	των	ακτί ων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε *-ίδα* (η ελπίδα, η εφημερίδα, η πατρίδα, η σελίδα), *-άδα* (η ομάδα, η λαμπάδα) και *-όνα* (η εικόνα, η σταγόνα, εκτός από τα ουσιαστικά η βελόνα και η κολόνα) και το ουσιαστικό η μητέρα.

Διάβασες το άρθρο στην κυριακάτικη εφημερίδα;

3. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη και σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στην πρώτη συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	χώ ρα
Αιτ.	την	χώ ρα
Γεν.	της	χώ ρας
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	χώ ρες
Αιτ.	τις	χώ ρες
Γεν.	των	χώ ρών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται η τρύπα, η πόρτα, η δοκιμασία, η τρίχα, η γλώσσα, η μπότα, η θάλασσα, η αίθουσα, η γέφυρα, η άγκυρα, η μέλισσα καθώς και τα ουσιαστικά η βελόνα και η κολόνα.

Το χειμώνα φοράω πάντα μπότες.

4. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	η	ταχύτη α
Αιτ.	την	ταχύτη α
Γεν.	της	ταχύτη ας
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	ταχύτη ες
Αιτ.	τις	ταχύτη εις
Γεν.	τών	ταχυτή ων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα ουσιαστικά που τελειώνουν σε -τητα (π.χ. η ικανότητα, η ποσότητα, η ταυτότητα) καθώς και τα ουσιαστικά η σάλπιγγα και η σύριγγα.

Πρέπει να δείξετε την ταυτότητά σας για να περάσετε.

Θηλυκά σε -η / -ή

Τα θηλυκά ουσιαστικά σε -η / -ή χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	βροχή
Αιτ.	την	βροχή
Γεν.	της	βροχής
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	βροχές
Αιτ.	τις	βροχές
Γεν.	των	βροχών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: η αρχή, η αλλαγή, η γιορτή, η γραμμή, η κλωστή, η μηχανή, η τιμή, η λαβή, η φωνή.

Θα πάμε διακοπές με τη μηχανή.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	πλάτη
Αιτ.	την	πλάτη
Γεν.	της	πλάτης
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	πλάτες
Αιτ.	τις	πλάτες
Γεν.	των	πλατών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: η βρύση, η λάσπη, η μύτη, η νίκη, η τσέπη.

Τα ροζ γουρουνάκια παίζουν στις λάσπες.

Θηλυκά σε -ος

Τα ουσιαστικά αυτά κλίνονται όπως και τα αντίστοιχα αρσενικά σε -ος. Αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή στη γενική ενικού και στη γενική και αιτιατική πληθυντικού.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	η	είσοδος
Αιτ.	την	είσοδο
Γεν.	της	εισόδου
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	οι	είσοδοι
Αιτ.	τις	εισόδους
Γεν.	των	εισόδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται η διάμετρος, η έξοδος, η κάθοδος, η λεωφόρος, η πρόοδος, η άμμος, καθώς και τα θηλυκά ουσιαστικά που δείχνουν επαγγελμα, π.χ. η γιατρός, η δικηγόρος, η φιλόλογος.

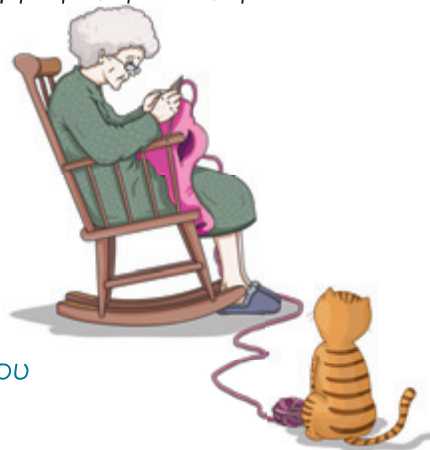
Σε περίπτωση φωτιάς βγείτε από την έξοδο κινδύνου.

Ανισοσύλλαβα

Θηλυκά σε -ά

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	μαμά
Αιτ.	την	μαμά
Γεν.	της	μαμάς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	μαμάδες
Αιτ.	τις	μαμάδες
Γεν.	των	μαμάδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνουνται: η γιαγιά, η νονά, η νταντά.

Φοράω ένα πουλόβερ που
έπλεξε η γιαγιά μου.

Θηλυκά σε -ού

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	αλεπού
Αιτ.	την	αλεπού
Γεν.	της	αλεπούς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	αλεπούδες
Αιτ.	τις	αλεπούδες
Γεν.	τών	αλεπούδων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνεται: η μαιμού.

Στην αλεπού αρέσει να κυνηγάει κότες.

Θηλυκά σε -η

Τα ανισοσύλλαβα θηλυκά σε -η τελειώνουν συνήθως σε -ση, -ξη ή -ψη. Τα ουσιαστικά αυτά χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται πάντα στην ίδια συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	πόλη
Αιτ.	την	πόλη
Γεν.	της	πόλης
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	πόλεις
Αιτ.	τις	πόλεις
Γεν.	τών	πόλεων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: η γνώση, η τάξη, η λέξη, η πράξη, η φράση, η σκέψη, η στάση, η σχέση.

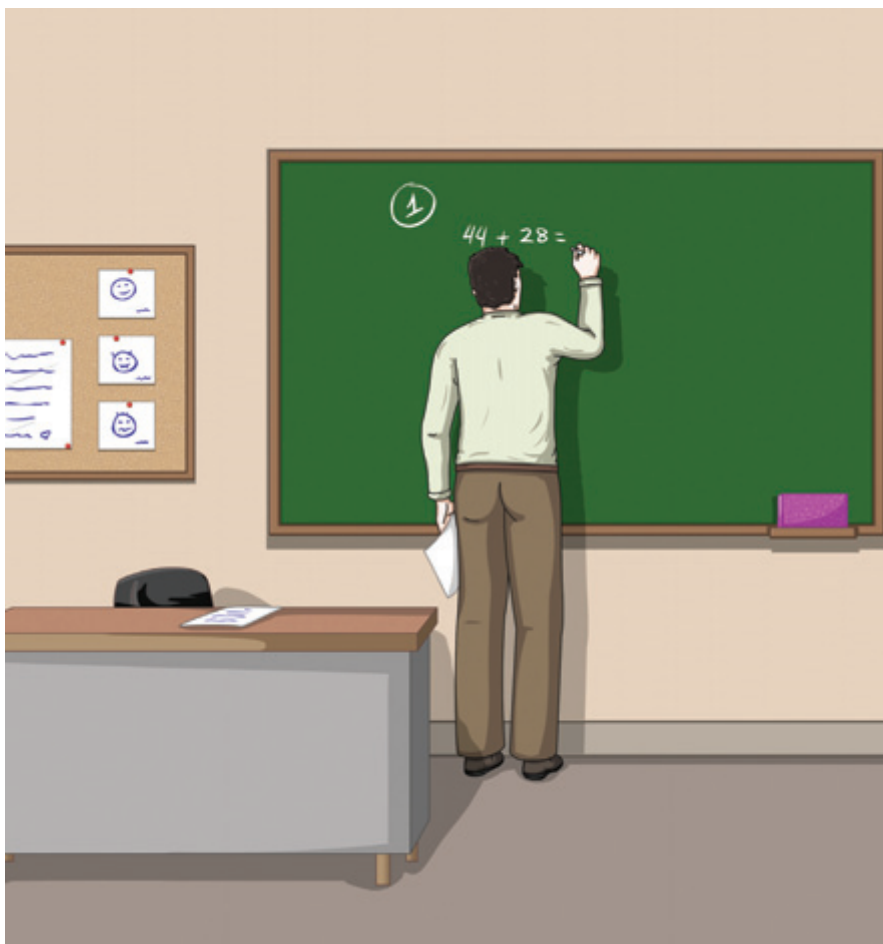

Το Παρίσι είναι μεγάλη πόλη.

2. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και στον πληθυντικό κατεβάζουν κατά μία συλλαβή τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	η	απόφαση
Αιτ.	την	απόφαση
Γεν.	της	απόφασης
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	αποφάσεις
Αιτ.	τις	αποφάσεις
Γεν.	των	αποφάσεων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: η πρόσθεση, η αφαίρεση, η διαίρεση, η γέννηση, η κίνηση, η όρεξη, η παράσταση, η ποίηση.

Σήμερα ο δάσκαλος μάς έμαθε την πρόσθεση.

Τα Ουδέτερα

Ισοσύλλαβα

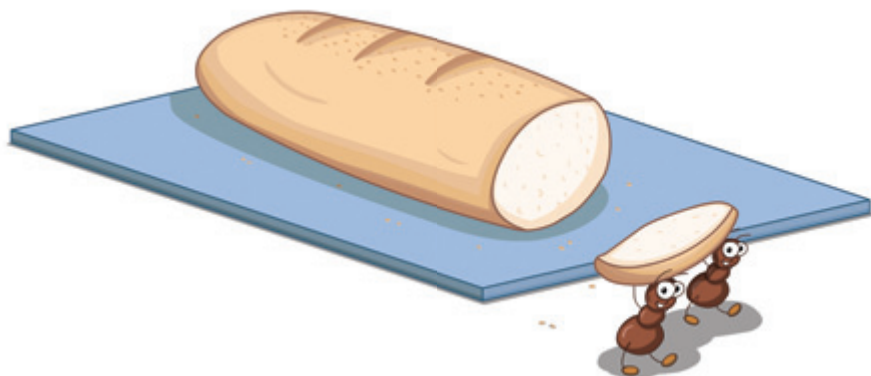
Ουδέτερα σε **-ί / -ι**

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε **-ί / -ι** χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	παιδί
Αιτ.	το	παιδί
Γεν.	του	παιδιού
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	παιδιά
Αιτ.	τα	παιδιά
Γεν.	των	παιδιών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το σκαμνί, το αφτί, το γουδί, το καρφί, το γυαλί, το κερί, το κλειδί, το κλουβί, το κουπί, το κουτί, το παπί, το τυρί, το φιλί, το ψωμί.

Το πρωί τρώμε πάντοτε μια φέτα ψωμί.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και στη γενική του ενικού και του πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	τραγούδι
Αιτ.	το	τραγούδι
Γεν.	του	τραγουδιού
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	τραγούδια
Αιτ.	τα	τραγούδια
Γεν.	των	τραγουδιών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το κεράσι, το αλάτι, το κουβάρι, το παιχνίδι, το σαπούνι, το φρύδι, το αγκίστρι, το λουλούδι, το ταξίδι, το δαχτυλίδι, το κομμάτι, το ψαλίδι.

Αγόρασα ένα ψαλίδι για το μάθημα των καλλιτεχνικών.

Ουδέτερα σε -ο / -ό

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ό / -ο χωρίζονται σε τέσσερις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	βουνό
Αιτ.	το	βουνό
Γεν.	του	βουνού
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	βουνά
Αιτ.	τα	βουνά
Γεν.	των	βουνών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το αβγό, το νερό, το φυτό, το γλυκό, το χωριό, το φτερό, το κινητό.

Σκαρφάλωσα το βουνό για να δω τι υπάρχει πίσω από αυτό.

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	φρούτο
Αιτ.	το	φρούτο
Γεν.	του	φρούτου
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	φρούτα
Αιτ.	τα	φρούτα
Γεν.	των	φρούτων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το καπέλο, το μήλο, το ξύλο, το πεύκο, το ρούχο, το θρανίο, το σχολείο.

3. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή και στη γενική ενικού και πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	θέατρο ο
Αιτ.	το	θέατρο ο
Γεν.	του	θεάτρο υ
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	θέατρα α
Αιτ.	τα	θέατρα α
Γεν.	των	θεάτρο ων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το άλογο, το έπιπλο, το δωμάτιο, το μέτωπο, το κύπελλο, το τηλέφωνο, το αυτοκίνητο, το εισιτήριο.

Ο ήχος του τηλεφώνου τρόμαξε τη γάτα.

4. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	σύ ννεφο
Αιτ.	το	σύ ννεφο
Γεν.	του	σύ ννεφου
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	σύ ννεφα
Αιτ.	τα	σύ ννεφα
Γεν.	των	σύ ννεφων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το σί**δε**ρο, το μά**γου**λο, το μανά**βι**κο, το κάρ**βου**νο, το χιονό**νε**ρο, το χαμό**γε**λο, το χρυσό**ψα**ρο, το ψί**χου**λο.

Η γάτα κοιτάει τη γυάλα με το χρυσόψαρο.

Ουδέτερα σε -ος

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ος χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και στη γενική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	δά σο ς
Αιτ.	το	δά σο ς
Γεν.	του	δά σο ς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	δά ση
Αιτ.	τα	δά ση
Γεν.	των	δά σων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το βάρος, το λάθος, το μέρος, το μήκος, το τέλος.

Τα ζώα του δάσους περιμένουν να τα γνωρίσεις.

2. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή. Αυτά τα ουσιαστικά στη γενική ενικού και στην ονομαστική και αιτιατική πληθυντικού κατεβάζουν τον τόνο κατά μία συλλαβή, ενώ στη γενική πληθυντικού κατά δύο συλλαβές.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	έδαφος
Αιτ.	το	έδαφος
Γεν.	του	εδάφους
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	εδάφη
Αιτ.	τα	εδάφη
Γεν.	των	εδαφών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνεται το ουσιαστικό το μέγεθος.

Ανισοσύλλαβα

Ουδέτερα σε -μα

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -μα χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	χρώ μα
Αιτ.	το	χρώ μα
Γεν.	του	χρώ ματος
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	χρώ ματα
Αιτ.	τα	χρώ ματα
Γεν.	των	χρω μάτων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το χώ**μα**, το ψέ**μα**, το γρά**μμα**, το δέ**μα**, το στό**μα**, το πρά**γμα**.

Ο ταχυδρόμος φέρνει ένα επείγον γράμμα.

2. Σε αυτά που τονίζονται στην τρίτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις εκτός από τη γενική του πληθυντικού, όπου κατεβάζουν τον τόνο στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	όνο μα
Αιτ.	το	όνο μα
Γεν.	του	ονό ματος
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	ονό ματα
Αιτ.	τα	ονό ματα
Γεν.	των	ονο μάτων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το μάθημα, το νόμισμα, το βάδισμα, το μάζεμα, το ψάρεμα, το γυάλισμα.

Στρίψαμε το νόμισμα για να δούμε ποιος θα παίξει πρώτος.

Ουδέτερα σε -μο

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	δέσι μο
Αιτ.	το	δέσι μο
Γεν.	του	δεσί ματος
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	δεσί ματα
Αιτ.	τα	δεσί ματα
Γεν.	των	δεσι μάτων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το λούσι**μο**, το γράφι**μο**, το σφίξι**μο**, το λύσι**μο**, το πλύσι**μο**.

Τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -μο προέρχονται από ρήματα και δείχνουν μια δραστηριότητα.

*Πλένω τα πιάτα → το πλύσι**μο** των πιάτων*

Ουδέτερα σε -ς

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	κρέα ς
Αιτ.	το	κρέα ς
Γεν.	του	κρέα τος
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	κρέα τα
Αιτ.	τα	κρέα τα
Γεν.	των	κρεά των

Το ουσιαστικό το τέρας κλίνεται όπως το κρέας.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	φω ς
Αιτ.	το	φω ς
Γεν.	του	φω τός
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	φώ τα
Αιτ.	τα	φώ τα
Γεν.	των	φώ των

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	γεγονός
Αιτ.	το	γεγονός
Γεν.	του	γεγονότος
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	γεγονότα
Αιτ.	τα	γεγονότα
Γεν.	των	γεγονότων

Το ουσιαστικό *το καθεστώς* κλίνεται όπως το *γεγονός*.

Η ταινία στηρίζεται σε αληθινά γεγονότα.

Ουδέτερα σε -v

Τα ουδέτερα σε -v χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	παρόν
Αιτ.	το	παρόν
Γεν.	του	παρόντος
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	παρόντα
Αιτ.	τα	παρόντα
Γεν.	των	παρόντων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: *το ον*, *το παρελθόν*, *το προϊόν*.

2. Σε αυτά που τονίζονται στην ίδια συλλαβή σε όλες τις πτώσεις εκτός από τη γενική πληθυντικού, όπου κατεβάζουν τον τόνο κατά μία συλλαβή.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	μέλλον
Αιτ.	το	μέλλον
Γεν.	του	μέλλοντος
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	μέλλοντα
Αιτ.	τα	μέλλοντα
Γεν.	των	μελλόντων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται: το καθήκον, το συμφέρον, το φωνήεν, το σύμπαν.

Το ουσιαστικό *μηδέν* έχει μόνο ενικό αριθμό και κλίνεται με διαφορετικό τρόπο.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	μηδέν
Αιτ.	το	μηδέν
Γεν.	του	μηδενός

Η θερμοκρασία αυτή τη στιγμή είναι τρεις βαθμοί κάτω από το μηδέν.

Μερικά ακόμα ουδέτερα

Τα ουσιαστικά το γάλα και το οξύ ακολουθούν δικό τους σχηματισμό.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	γάλα
Αιτ.	το	γάλα
Γεν.	του	γάλατος / γάλακτος
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	γάλατα
Αιτ.	τα	γάλατα
Γεν.	-	-

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	οξύ
Αιτ.	το	οξύ
Γεν.	του	οξύς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	οξεία
Αιτ.	τα	οξεία
Γεν.	των	οξείων

Ουσιαστικά που δεν κλίνονται

Υπάρχουν και μερικά ουσιαστικά που δεν κλίνονται. Αυτά είναι:

- Ορισμένες ξένες λέξεις.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	το	γκαράζ
Αιτ.	το	γκαράζ
Γεν.	του	γκαράζ
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	τα	γκαράζ
Αιτ.	τα	γκαράζ
Γεν.	των	γκαράζ

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο	κλόουν
Αιτ.	τον	κλόουν
Γεν.	του	κλόουν
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι	κλόουν
Αιτ.	τους	κλόουν
Γεν.	των	κλόουν

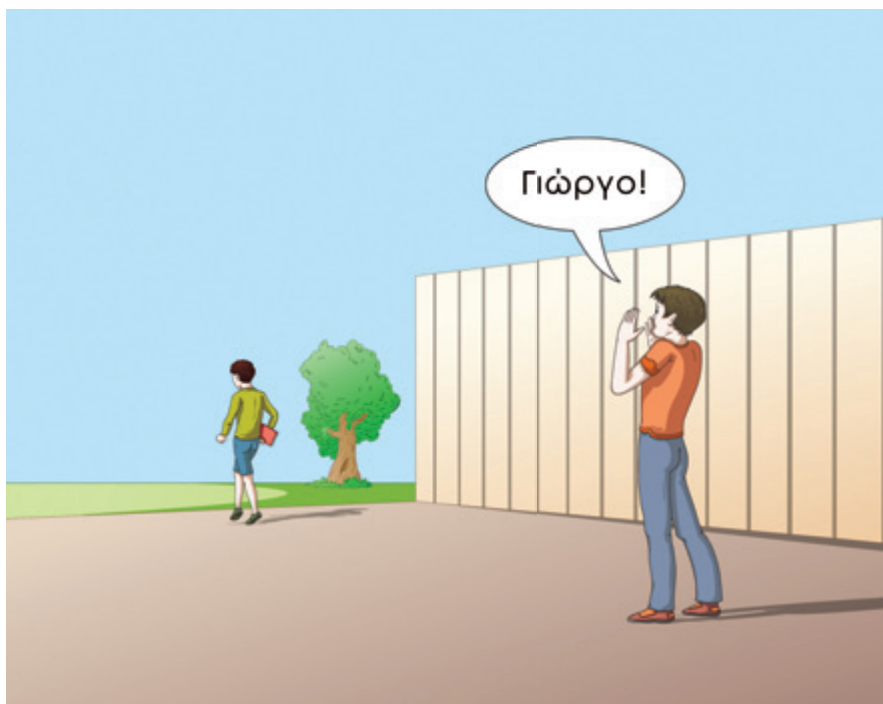
Το λιοντάρι ποτέ δεν συμπάθησε τον κλόουν του τσίρκου.

- Όλα τα γράμματα της αλφαβήτας.

Ενικός αριθμός		
Ονομ.	το	βήτα
Αιτ.	το	βήτα
Γεν.	του	βήτα
Πληθυντικός αριθμός		
Ονομ.	τα	βήτα
Αιτ.	τα	βήτα
Γεν.	των	βήτα

Η κλητική: ο σχηματισμός

Στην κλητική το ουσιαστικό χρησιμοποιείται χωρίς άρθρο.

- Στα θηλυκά και στα ουδέτερα ουσιαστικά η κλητική είναι ίδια με την ονομαστική.

	Θηλυκό		Ουδέτερο	
Ενικός αριθμός				
Όνομ.	η μητέρα α	η αδελφή	το παιδί	το βέλος
Κλητ.	μητέρα α	αδελφή	παιδί	βέλος
Πληθυντικός αριθμός				
Όνομ.	οι μητέρες ε	οι αδελφές	τα παιδιά	τα βέλη
Κλητ.	μητέρες ε	αδελφές	παιδιά	βέλη

- Στα αρσενικά για να σχηματίσουμε την κλητική του ενικού αριθμού βγάζουμε το -ς από την κατάληξη της ονομαστικής. Στον πληθυντικό η κλητική είναι ίδια με την ονομαστική.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο ιππότη ς	ο ψαρά ς
Κλητ.	ιππότη	ψαρά
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	οι ιππότε ς	οι ψαράδ ε ς
Κλητ.	ιππότε ς	ψαράδ ε ς

Τα αρσενικά που τελειώνουν σε -ος σχηματίζουν την κλητική ενικού σε -ε.

Ενικός αριθμός		
Όνομ.	ο Αλέξανδρ ος	ο λύκ ος
Κλητ.	Αλέξανδρ ε	λύκ ε

Τα μικρά ονόματα που τελειώνουν σε -ος και τονίζονται στη δεύτερη συλλαβή από το τέλος σχηματίζουν την κλητική σε -ο.

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο Γιώργ ος	ο Πέτρ ος	ο Σπύρ ος
Κλητ.	Γιώργ ο	Πέτρ ο	Σπύρ ο

Το μοντέλο φοράει ένα **κόκκινο** φόρεμα.

Η τσάντα μου είναι **μικρή**.

Όταν θέλουμε να χαρακτηρίσουμε κάποιον ή για κάτι σε σχέση με ορισμένες ιδιότητες, όπως το χρώμα, το μέγεθος, το σχήμα, τις ικανότητες κ.λπ., χρησιμοποιούμε το **επίθετο**.

Τα επίθετα:

- συμφωνούν με τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν σε γένος, αριθμό και πτώση
του **σύγχρονου** ανθρώπου
των **νέων** γυναικών
τα **εύκολα** προβλήματα
- συνήθως μπαίνουν πριν από τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν, ανάμεσα στο άρθρο και το ουσιαστικό
ο **καλός** καιρός
η **πράσινη** πόρτα
το **ζωηρό** παιδί

- μπαίνουν μετά από τα ουσιαστικά που προσδιορίζουν, όταν θέλουμε να δώσουμε περισσότερη έμφαση. Στην περίπτωση αυτή το άρθρο επαναλαμβάνεται πριν από το επίθετο.

*η καρέκλα **η κόκκινη***

- λειτουργούν ως κατηγορούμενα του υποκειμένου ή του αντικειμένου. Στην περίπτωση αυτή συμφωνούν με το όνομα που προσδιορίζουν σε γένος, αριθμό και πτώση.

*Το φανάρι είναι **πράσινο**.*

*Ο μαθητής φαίνεται **έξυπνος**.*

*Ο Πέτρος έβαψε τον τοίχο **κίτρινο**.*

- κλίνονται όπως τα ουσιαστικά, ανάλογα με τις καταλήξεις τους

Επίθετα σε -ος, -η, -ο

Στα επίθετα αυτά ο τόνος μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	καλός	καλή	καλό
Αιτ.	καλό	καλή	καλό
Γεν.	καλού	καλής	καλού
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	καλοί	καλές	καλά
Αιτ.	καλούς	καλές	καλά
Γεν.	καλών	καλών	καλών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα όμορφος, ακριβός, άσπρος, δυνατός, γεμάτος, μεγάλος, μικρός, εύκολος, γαλλικός.

*Στη γειτονιά μου υπάρχει ένας **καλός** κινηματογράφος.*

*Είναι πολύ **καλή** η μαρμελάδα!*

*Έχω διαβάσει πολλά **καλά** βιβλία.*

Επίθετα σε -ος, -α, -ο

Στα επίθετα αυτά ο τόνος μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	αστεί ος	αστεί α	αστεί ο
Αιτ.	αστεί ο	αστεί α	αστεί ο
Γεν.	αστεί ου	αστεί ας	αστεί ου
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	αστεί οι	αστεί ες	αστεί α
Αιτ.	αστεί ους	αστεί ες	αστεί α
Γεν.	αστεί ων	αστεί ων	αστεί ων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα άγριος, άδειος, γαλάζιος, καινούργιος, κρύος, νέος, πλούσιος, τελευταίος, τέλειος, τεράστιος, ωραίος.

Φύσηξε ένας **κρύος** αέρας.

Το Μάρτιο η θάλασσα είναι **κρύα**.

Θέλω να κάνω ένα **κρύο** μπάνιο.

Επίθετα σε -ός, -ιά, -ό

Στα επίθετα αυτά ο τόνος μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	γλυκ ός	γλυκ ιά	γλυκ ό
Αιτ.	γλυκ ό	γλυκ ιά	γλυκ ό
Γεν.	γλυκ ού	γλυκ ιάς	γλυκ ού
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	γλυκ οί	γλυκ ές	γλυκ ά
Αιτ.	γλυκ ούς	γλυκ ές	γλυκ ά
Γεν.	γλυκ ών	γλυκ ών	γλυκ ών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνεται το φρέσκος.

*Οι **φρέσκοι** χυμοί κάνουν καλό στην υγεία.
Τη σάλτσα τη φτιάχνουμε με **φρέσκια** ντομάτα.
Προτιμώ το **φρέσκο** γάλα.*

Υπάρχουν μερικά επίθετα που το θηλυκό τους σχηματίζεται και με -η αλλά και με -α. Τέτοια επίθετα είναι τα ελαφρός, ευγενικός, ξανθός, μαλακός, φτωχός, βρόμικος.

Τα επίθετα αυτά κλίνονται ως εξής:

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουσιαστικό
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	ξανθός	ξανθή / ξανθιά	ξανθό
Αιτ.	ξανθό	ξανθή / ξανθιά	ξανθό
Γεν.	ξανθού	ξανθής / ξανθιάς	ξανθού
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	ξανθοί	ξανθές / ξανθιές	ξανθά
Αιτ.	ξανθούς	ξανθές / ξανθιές	ξανθά
Γεν.	ξανθών	ξανθών	ξανθών

*Οι γείτονές μας είναι **ευγενικοί** άνθρωποι.
Θυμάμαι πάντα την **ευγενική** συμπεριφορά της.
Έλαβα ένα **ευγενικό** γράμμα από τον Πέτρο.*

Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ

Στα επίθετα αυτά ο τόνος μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	βαθύς	βαθιά	βαθύ
Αιτ.	βαθύ	βαθιά	βαθύ
Γεν.	βαθιού	βαθιάς	βαθιού
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	βαθιοί	βαθιές	βαθιά
Αιτ.	βαθιούς	βαθιές	βαθιά
Γεν.	βαθιών	βαθιών	βαθιών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα ελαφρύς, μακρύς, παχύς, πλατύς, φαρδύς.

Δεν πίνουμε έναν **ελαφρύ** καφέ πριν πάμε για ύπνο;
Στα ταξίδια οι βαλίτσες μου θέλω να είναι **ελαφριές**.
Το καλοκαίρι φοράμε **ελαφριά** ρούχα.

Επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ

Τα επίθετα αυτά έχουν μια συλλαβή παραπάνω σε ορισμένους τύπους. Ο τόνος στα αρσενικά και στα ουδέτερα μένει πάντα στην ίδια συλλαβή. Στα θηλυκά κατεβαίνει στη γενική πληθυντικού.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	οξύς	οξεία	οξύ
Αιτ.	οξύ	οξεία	οξύ
Γεν.	οξύ/οξέος	οξείας	οξέος
Πληθυντικός αριθμός			
Ονομ.	οξείς	οξείες	οξέα
Αιτ.	οξείς	οξείες	οξέα
Γεν.	οξέων	οξειών	οξέων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα τραχύς, θρασύς, ευθύς, ευρύς.

Τα επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ χρησιμοποιούνται συνήθως στον καθημερινό λόγο, ενώ τα επίθετα σε -ύς, -εία, -ύ, ιδιαίτερα στον πληθυντικό αριθμό, στον επίσημο λόγο. Σε δημοσιογραφικό, πολιτικό ή επιστημονικό λόγο συναντάμε, για παράδειγμα, τις εκφράσεις οξέα εμφράγματα, οξεία κριτική, οξύς τόνος, οξείς χαρακτηρισμοί, αντιβιοτικό ευρέος φάσματος, τραχεία επιφάνεια, θρασεία επίθεση κ.λπ.

Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί

Τα επίθετα αυτά συνήθως δηλώνουν χρώματα. Ο τόνος μένει πάντα στην ίδια συλλαβή.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	σταχ τής	σταχ τιά	σταχ τί
Αιτ.	σταχ τή	σταχ τιά	σταχ τί
Γεν.	σταχ τιού	σταχ τιάς	σταχ τιού
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	σταχ τιοί	σταχ τιές	σταχ τιά
Αιτ.	σταχ τιούς	σταχ τιές	σταχ τιά
Γεν.	σταχ τιών	σταχ τιών	σταχ τιών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα βυσσινής, θαλασσής, καφετής, πορτοκαλής, χρυσαφής.

Αγόρασα έναν **καφετή** καναπέ που ταιριάζει με την **πορτοκαλιά** κουρτίνα και το **θαλασσί** χαλί.

Το ουδέτερο αυτών των επιθέτων, στον καθημερινό λόγο, χρησιμοποιείται συχνά σαν άκλιτος τύπος στη θέση του αρσενικού και του θηλυκού. Λέμε, για παράδειγμα, ο πορτοκαλί καναπές, οι γόβες οι χρυσαφί.

Επίθετα σε -ης, -α, -ικο

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	γκρινιάρης	γκρινιάρα	γκρινιάρικο
Αιτ.	γκρινιάρη	γκρινιάρα	γκρινιάρικο
Γεν.	γκρινιάρη	γκρινιάρας	γκρινιάρικου
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	γκρινιάρηδες	γκρινιάρες	γκρινιάρικα
Αιτ.	γκρινιάρηδες	γκρινιάρες	γκρινιάρικα
Γεν.	γκρινιάρηδων	-	γκρινιάρικων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται:

- τα πεισματάρης, παραπονιάρης, ζηλιάρης, ζημιάρης, φοβητσιάρης, κουτσομπόλης, τσιγκούνης.
- τα επίθετα που φτιάχνουμε με τις λέξεις μάτι, μαλλί, μύτη, πόδι, χέρι, π.χ. μακρυμάλλης, γαλανομάτης, ψηλομύτης.
- τα επίθετα σε -ούλης -ούλα -ούλικο: μικρούλης, γλυκούλης, ασχημούλης. Αυτά τα επίθετα σχηματίζουν το ουδέτερο και με την κατάληξη -ούλι, π.χ. το μικρούλι.

Τα επίθετα σε -ης, -ες

Τα επίθετα σε -ης, -ες έχουν τον ίδιο τύπο για το αρσενικό και το θηλυκό. Χωρίζονται σε τρεις ομάδες:

1. Σε αυτά που τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή σε όλες τις πτώσεις.

	Αρσενικό - Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός		
Όνομ.	διεθνής	διεθνές
Αιτ.	διεθνή	διεθνές
Γεν.	διεθνούς	διεθνούς
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	διεθνείς	διεθνή
Αιτ.	διεθνείς	διεθνή
Γεν.	διεθνών	διεθνών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα *συνεπής, επιεικής, αγενής, ακριβής, αληθής, ειλικρινής*.

*Δεν ξέρω την **ακριβή** ώρα αναχώρησης του τρένου.*

*Ο Γιάννης δεν είναι **ακριβής** στα ραντεβού του.*

*Θέλουμε ένα **ακριβές** αντίγραφο του πτυχίου σας.*

2. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και ανεβάζουν τον τόνο στην ονομαστική και αιτιατική ενικού του ουδετέρου.

	Αρσενικό - Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός		
Όνομ.	συνήθης	σύνηθες
Αιτ.	συνήθη	σύνηθες
Γεν.	συνήθους	συνήθους
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	συνήθεις	συνήθη
Αιτ.	συνήθεις	συνήθη
Γεν.	συνήθων	συνήθων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα *αυθάδης, αυτάρκης, κακοήθης, επιμήκης*.

*Η **συνήθης** διάρκεια των γραπτών εξετάσεων είναι τρεις ώρες.*

*Η ολική έκλειψη της σελήνης δεν είναι **σύνηθες** φαινόμενο.*

3. Σε αυτά που τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή και κατεβάζουν τον τόνο στη γενική πληθυντικού. Τα επίθετα αυτά δεν ανεβάζουν τον τόνο στην ονομαστική και αιτιατική ενικού του ουδετέρου.

Αρσενικό - Θηλυκό		Ουδέτερο
Ενικός αριθμός		
Όνομ.	βραχώδης	βραχώδες
Αιτ.	βραχώδη	βραχώδες
Γεν.	βραχώδους	βραχώδους
Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	βραχώδεις	βραχώδη
Αιτ.	βραχώδεις	βραχώδη
Γεν.	βραχωδών	βραχωδών

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα ουσιώδης, βλακώδης, θορυβώδης, πυρετώδης, αγχώδης, θεμελιώδης, νεφελώδης, μυστηριώδης, δηλητηριώδης, ογκώδης, περιπετειώδης.

Ένας **μυστηριώδης** άντρας εμφανίστηκε ξαφνικά.
Το αυτοκίνητο έτρεχε με **ιλιγγιώδη** ταχύτητα.
Τα **μανιτάρια** που μαζέψαμε ήταν **δηλητηριώδη**.

Η γενική ενικού των επιθέτων αυτών στα αρσενικά χρησιμοποιείται ορισμένες φορές, κυρίως στον καθημερινό λόγο, με την κατάληξη *-η*. Λέμε, για παράδειγμα, του διεθνή παίχτη, του ειλικρινή ανθρώπου κ.λπ.

Επίθετα σε **-ων/-ών, -ουσα/-ούσα, -ον/-όν**

Τα επίθετα αυτά χωρίζονται σε δύο ομάδες:

1. Σε αυτά που τελειώνουν σε *-ών, -ούσα, -όν* και κατεβάζουν τον τόνο στη γενική πληθυντικού των θηλυκών.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	παρ ών	παρ ούσα	παρ όν
Αιτ.	παρ όντα	παρ ούσα	παρ όν
Γεν.	παρ όντος	παρ ούσας	παρ όντος
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	παρ όντες	παρ ούσες	παρ όντα
Αιτ.	παρ όντες	παρ ούσες	παρ όντα
Γεν.	παρ όντων	παρ ουσών	παρ όντων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα *απών, επιτυχών, επιλαχών, τυχών*.

*Στο μάθημα της μουσικής ο Νίκος είναι πάντα **απών**.*

2. Σε αυτά που τελειώνουν σε *-ών, -ουσα, -ον* και κατεβάζουν τον τόνο κατά μία συλλαβή στη γενική πληθυντικού του αρσενικού και του ουδέτερου και κατά δύο συλλαβές στη γενική πληθυντικού του θηλυκού.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ενδιαφέρ ων	ενδιαφέρ ουσα	ενδιαφέρ ον
Αιτ.	ενδιαφέρ οντα	ενδιαφέρ ουσα	ενδιαφέρ ον
Γεν.	ενδιαφέρ οντος	ενδιαφέρ ουσας	ενδιαφέρ οντος
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	ενδιαφέρ οντες	ενδιαφέρ ουσες	ενδιαφέρ οντα
Αιτ.	ενδιαφέρ οντες	ενδιαφέρ ουσες	ενδιαφέρ οντα
Γεν.	ενδιαφερ όντων	ενδιαφερ ουσών	ενδιαφερ όντων

Με τον ίδιο τρόπο κλίνονται τα *επείγων, μέλλων, υπάρχων, δευτερεύων*.

*Χθες κάναμε μια **ενδιαφέρουσα** συζήτηση με το δάσκαλό μας.*

Το επίθετο **πολύς, πολλή, πολύ**

Το επίθετο αυτό παρουσιάζει μεγάλες διαφορές στην ορθογραφία από τύπο σε τύπο. Βλέπουμε ότι:

- στο αρσενικό και στο ουδέτερο του ενικού γράφεται με ένα λ, ενώ στο θηλυκό του ενικού και σε όλους τους τύπους του πληθυντικού με δύο.
- το αρσενικό και το ουδέτερο στον ενικό γράφονται με υ, ενώ το θηλυκό με η.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	πολύς	πολλή	πολύ
Αιτ.	πολύ	πολλή	πολύ
Γεν.	πολύ	πολλής	πολύ
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	πολλοί	πολλές	πολλά
Αιτ.	πολλούς	πολλές	πολλά
Γεν.	πολλών	πολλών	πολλών

Στη γιορτή ήρθε **πολύς** κόσμος.

Σου αφιερώνω με **πολλή** αγάπη αυτό το τραγούδι.

Το **πολύ** κάπνισμα είναι μεγάλος κίνδυνος για την υγεία.

Η κλητική: ο σχηματισμός

Η κλητική πτώση στα επίθετα σχηματίζεται με τον ίδιο τρόπο που σχηματίζεται στα ουσιαστικά.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	καλός	καλή	καλό
Κλητ.	καλέ	καλή	καλό
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	καλοί	καλές	καλά
Κλητ.	καλοί	καλές	καλά

Ελάτε εδώ, **καλά** μου παιδιά.

Τι θα θέλατε, **καλή** μου κυρία;

Τα επίθετα τα οποία δεν σχηματίζονται όπως τα ουσιαστικά έχουν στην κλητική τις εξής καταλήξεις:

- -ύς -ιά -ύ

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	παχύς	παχιά	παχύ
Κλητ.	παχύ / παχιέ	παχιά	παχύ
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	παχιοί	παχιές	παχιά
Κλητ.	παχιοί	παχιές	παχιά

- -ης, -ης, -εις

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	αγενής	αγενής	αγενές
Κλητ.	αγενή	αγενή	αγενές
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	αγενεις	αγενεις	αγενή
Κλητ.	αγενεις	αγενεις	αγενή

Τα αριθμητικά επίθετα

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για τον αριθμό προσώπων ή πραγμάτων ή για τη θέση που έχει κάποιος ή κάτι σε μια σειρά, χρησιμοποιούμε τα **αριθμητικά**.

Έχουμε δύο ειδών αριθμητικά, τα απόλυτα και τα τακτικά. Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για τον αριθμό προσώπων ή πραγμάτων, χρησιμοποιούμε τα **απόλυτα** αριθμητικά.

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για τη θέση που έχει κάποιος ή κάτι σε μια σειρά, χρησιμοποιούμε τα **τακτικά** αριθμητικά.

Έφτασε **δεύτερος** στον αγώνα δρόμου.

Αριθμός	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
1	ένας, μία / μια, ένα	πρώτος, -η, -ο
2	δύο	δεύτερος, -η, -ο
3	τρεις, τρία	τρίτος, -η, -ο
4	τέσσερις, τέσσερα	τέταρτος, -η, -ο
5	πέντε	πέμπτος, -η, -ο
6	έξι	έκτος, -η, -ο
7	επτά/ εφτά	έβδομος, -η, -ο
8	οκτώ/ οχτώ	όγδοος, -η, -ο
9	εννέα/ εννιά	ένατος, -η, -ο
10	δέκα	δέκατος, -η, -ο
11	ένδεκα/ έντεκα	ενδέκατος, -η, -ο

Αριθμός	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
12	δώδεκα	δωδέκατος, -η, -ο
13	δεκατρείς, δεκατρία	δέκατος τρίτος
14	δεκατέσσερις, δεκατέσσερα	δέκατος τέταρτος
15	δεκαπέντε	δέκατος πέμπτος
16	δεκαέξι/ δεκάξι	δέκατος έκτος
17	δεκαεπτά/ δεκαεφτά	δέκατος έβδομος
18	δεκαοκτώ/ δεκαοχτώ	δέκατος όγδοος
19	δεκαεννέα/ δεκαεννιά	δέκατος ένατος
20	είκοσι	εικοστός, -ή, -ό
21	είκοσι ένας, είκοσι μία, είκοσι ένα	εικοστός πρώτος
30	τριάντα	τριακοστός, -ή, -ό
40	σαράντα	τεσσαρακοστός, -ή, -ό
50	πενήντα	πεντηκοστός, -ή, -ό
60	εξήντα	εξηκοστός, -ή, -ό
70	εβδομήντα	εβδομηκοστός, -ή, -ό
80	ογδόντα	ογδοηκοστός, -ή, -ό
90	ενενήντα	ενενηκοστός, -ή, -ό
100	εκατό	εκατοστός, -ή, -ό
101	εκατόν ένας, εκατόν μία, εκατόν ένα	εκατοστός πρώτος
200	διακόσιοι, διακόσιες, διακόσια	διακοσιοστός, -ή, -ό
300	τριακόσιοι, -ες, -α	τριακοσιοστός, -ή, -ό
400	τετρακόσιοι, -ες, -α	τετρακοσιοστός, -ή, -ό
500	πεντακόσιοι, -ες, -α	πεντακοσιοστός, -ή, -ό
600	εξακόσιοι, -ες, -α	εξακοσιοστός, -ή, -ό
700	επτακόσιοι/ επτακόσιοι, -ες, α	επτακοσιοστός, -ή, -ό

Αριθμός	Απόλυτα αριθμητικά	Τακτικά αριθμητικά
800	οκτακόσιοι/ οχτακόσιοι, -ες, -α	οκτακοσιοστός, -ή, -ό οχτακοσιοστός, -ή, -ό
900	εννιακόσιοι, -ες, -α	εννιακοσιοστός, -ή, -ό
1.000	χίλιοι, -ες, -α	χιλιοστός, -ή, -ό
2.000	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός, -ή, -ό
10.000	δέκα χιλιάδες	δεκακισχιλιοστός, -ή, -ό
100.000	εκατό χιλιάδες	εκατοντακισχιλιοστός, -ή, -ό
1.000.000	ένα εκατομμύριο	εκατομμυριοστός, -ή, -ό
1.000.000.000	ένα δισεκατομμύριο	δισεκατομμυριοστός, -ή, -ό

Η κλίση των αριθμητικών επιθέτων

- Τα τακτικά αριθμητικά κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.
- Από τα απόλυτα αριθμητικά κλίνονται μόνο:
 - τα *ένας, μία/μια, ένα*, που έχουν μόνο ενικό αριθμό και κλίνονται όπως το αόριστο άρθρο.
 - τα *τρεις, τρία και τέσσερις, τέσσερα*, καθώς και όλα τα αριθμητικά που σχηματίζονται με αυτά, π.χ. *δεκατρείς, δεκατέσσερα*.

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ονομ.	τρεις	τρεις	τρία
Αιτ.	τρεις	τρεις	τρία
Γεν.	τριών	τριών	τριών

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Όνομ.	τέσσερις	τέσσερις	τέσσερα
Αιτ.	τέσσερις	τέσσερις	τέσσερα
Γεν.	τεσσάρων	τεσσάρων	τεσσάρων

- τα *διακόσιοι, τριακόσιοι* κ.λπ. και τα *χίλιοι, χίλιες, χίλια* κλίνονται ως εξής:

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Όνομ.	διακόσιοι	διακόσιες	διακόσια
Αιτ.	διακόσιους/ διακοσίους	διακόσιες	διακόσια
Γεν.	διακοσίων	διακοσίων	διακοσίων

- τα *εκατομμύριο* και *δισεκατομμύριο*, που κλίνονται όπως τα ουδέτερα ουσιαστικά σε -ο.

Η σύγκριση και οι διαβαθμίσεις στα επίθετα

Μπορούμε να περιγράψουμε κάποιον ή κάτι λέγοντας ότι έχει μια ιδιότητα:

- σε μεγαλύτερο βαθμό από κάποιον ή κάτι άλλο
- σε μικρότερο βαθμό από κάποιον ή κάτι άλλο
- στον ίδιο βαθμό με κάποιον ή κάτι άλλο
- σε πολύ μεγάλο βαθμό

Σε μεγαλύτερο βαθμό

- Για να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα σε μεγαλύτερο βαθμό από κάποιον ή κάτι άλλο, χρησιμοποιούμε:
 - τη λέξη *πιο* + επίθετο, π.χ. *πιο όμορφος*
ή
 - το ουδέτερο του επιθέτου με τις καταλήξεις *-τερος, -τερη, -τερο*:
ομορφο + *-τερος, -τερη, -τερο* = *ομορφότερος, ομορφότερη, ομορφότερο*

Το πρόσωπο ή το πράγμα με το οποίο συγκρίνουμε δηλώνεται με *από* + αιτιατική:

από τον Αντώνη

Ο Νίκος είναι πιο όμορφος (ή ομορφότερος) από τον Αντώνη.

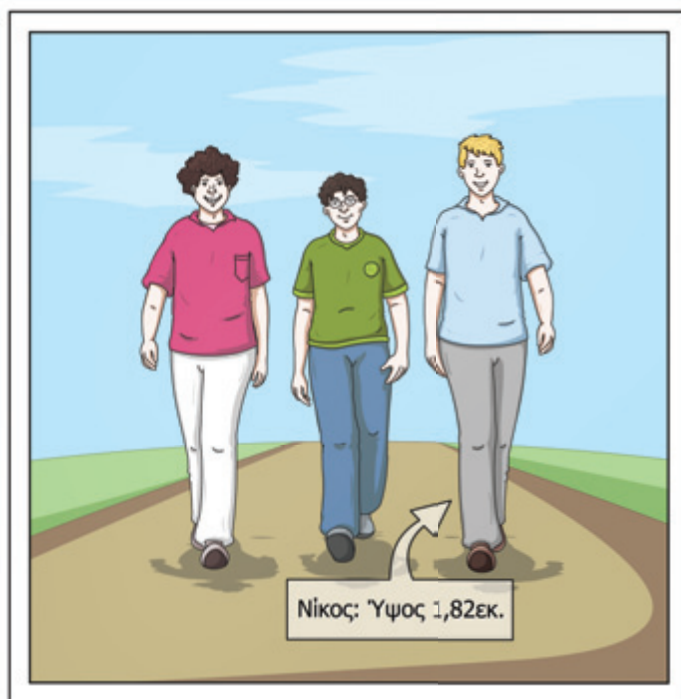
- Για να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα στον μεγαλύτερο βαθμό από όλα τα υπόλοιπα μέλη της ίδιας ομάδας, χρησιμοποιούμε:

- το άρθρο *ο, η, το* + *πιο* + επίθετο
ή
- το άρθρο *ο, η, το* + το επίθετο με την κατάληξη *-τερος, -τέρη, -τερο*.

ο πιο ψηλός ή ο ψηλότερος

Τα πρόσωπα ή τα πράγματα με τα οποία συγκρίνουμε δηλώνονται με *από* + αιτιατική.

από τους φίλους του

Ο Νίκος είναι ο πιο ψηλός από τους φίλους του.
ή ο ψηλότερος από τους φίλους του.

Μερικές φορές τα πρόσωπα ή τα πράγματα με τα οποία συγκρίνουμε δηλώνονται επίσης με γενική ή με την πρόθεση σε + αιτιατική.

Ο Όλυμπος είναι το ψηλότερο βουνό της **Ελλάδας**.
Είναι δύο χρόνια μικρότερη **μου**.
Καθρέφτη, καθρεφτάκι μου, ποια είναι η
ομορφότερη γυναίκα **στον κόσμο**;

Τα επίθετα σε -τερος, -τερη, -τερο κλίνονται όπως
τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.

Μερικά επίθετα που χρησιμοποιούμε για να συγκρίνουμε σχηματίζονται λίγο διαφορετικά:

απλός, -ή, -ό	απλούστερος, -η, -ο
κακός, -ή/-ιά, -ό	χειρότερος, -η, -ο
καλός, -ή, -ό	καλύτερος, -η, -ο
μεγάλος, -η, -ο	μεγαλύτερος, -η, -ο
πολύς	περισσότερος, -η, -ο
(άνω)	ανώτερος, -η, -ο
(κάτω)	κατώτερος, -η, -ο

*Αυτή ήταν η **χειρότερη** μέρα της ζωής μου.*

Σε μικρότερο βαθμό

- Για να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα σε μικρότερο βαθμό από κάποιον ή κάτι άλλο, χρησιμοποιούμε τη λέξη **λιγότερο** + επίθετο.

λιγότερο όμορφος

Το πρόσωπο ή το πράγμα με το οποίο συγκρίνουμε δηλώνεται με **από** + αιτιατική:

από το Νίκο

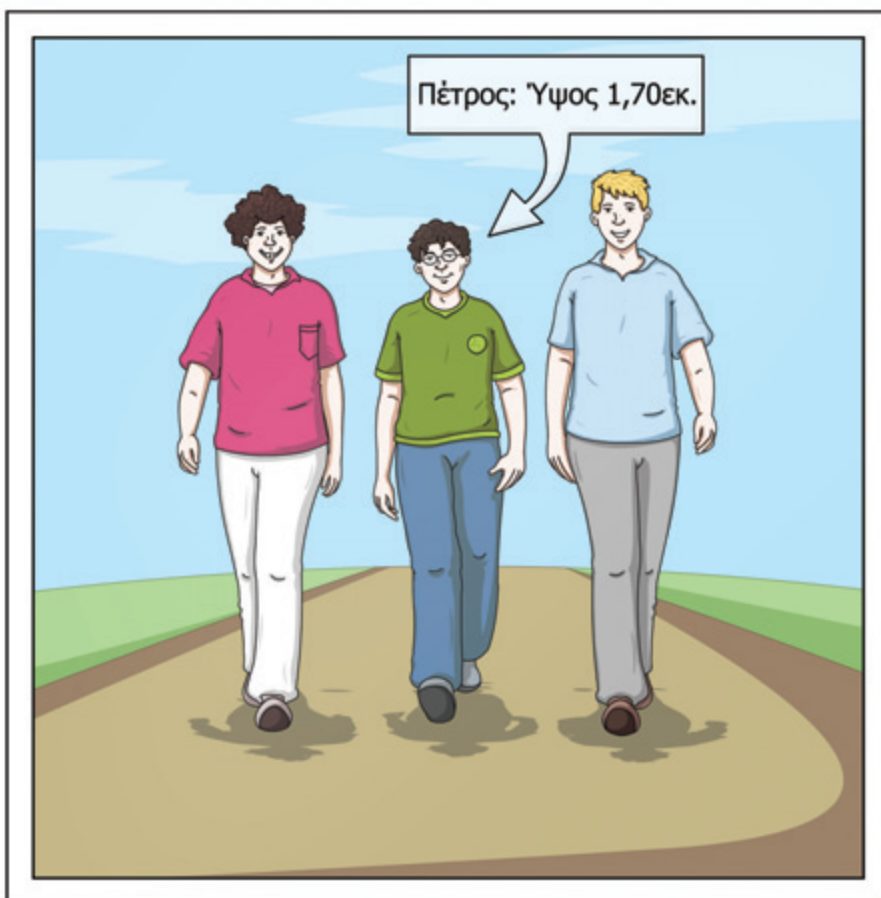
Ο Αντώνης είναι λιγότερο όμορφος από το Νίκο.

- Για να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα σε μικρότερο βαθμό από όλα τα υπόλοιπα μέλη της ίδιας ομάδας, χρησιμοποιούμε το άρθρο ο, η, το + λιγότερο + επίθετο.

ο λιγότερο ψηλός

Τα πρόσωπα ή τα πράγματα με τα οποία συγκρίνουμε δηλώνονται με από + αιτιατική.

από τους φίλους του

Ο Πέτρος είναι ο λιγότερο ψηλός από τους φίλους του.

Στον ίδιο βαθμό

Όταν θέλουμε να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα στον ίδιο βαθμό με κάποιον ή κάτι άλλο, χρησιμοποιούμε:

- την έκφραση τόσο + επίθετο ... όσο
Η Μαρία είναι τόσο καλή στα μαθηματικά όσο (και) η Ελένη.
- την έκφραση το ίδιο + επίθετο ... με + αιτιατική
Η Μαρία είναι το ίδιο καλή στα μαθηματικά με την Ελένη.

Σε πολύ μεγάλο βαθμό

Όταν θέλουμε να δείξουμε ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό, χρησιμοποιούμε:

- το ουδέτερο του επιθέτου με τις καταλήξεις -τατος, -τατη, -τατο.
Είναι ένας συμπαθέστατος και ευγενέστατος άνθρωπος.
- το επίρρημα (πάρα) πολύ + επίθετο
Η κατάσταση ήταν πραγματικά πάρα πολύ άσχημη.

Μερικά επίθετα που δείχνουν ότι κάποιος ή κάτι έχει μια ιδιότητα σε πολύ μεγάλο βαθμό σχηματίζονται λίγο διαφορετικά:

απλός, -ή, -ό	απλούστατος, -η, -ο
καλός, -ή, -ό	άριστος, -η, -ο
λίγος, -ή, -ό	ελάχιστος, -η, -ο
μεγάλος, -ή, -ό	μέγιστος, -η, -ο

Πίνω τον καφέ μου με ελάχιστη ζάχαρη.

Οι αντωνυμίες είναι λέξεις που χρησιμοποιούνται στη θέση των ονομάτων.

*Ο Αλέξης πήγε να δει τη θεία του, αλλά **εκείνη** δεν ήταν στο σπίτι.*

Μπορούν επίσης να προσδιορίζουν ένα όνομα.

***Εκείνο** το ποδήλατο είναι της Ελίνας.*

Οι αντωνυμίες συμφωνούν με το όνομα που αντικαθιστούν ή προσδιορίζουν σε γένος, πτώση και αριθμό.

Οι αντωνυμίες χωρίζονται στις εξής κατηγορίες:

- προσωπικές
- κτητικές
- δεικτικές
- αναφορικές
- αόριστες
- αυτοπαθείς
- οριστικές
- ερωτηματικές

Προσωπικές αντωνυμίες

Οι **προσωπικές αντωνυμίες** έχουν τρία πρόσωπα. Το πρώτο πρόσωπο δείχνει τον ομιλητή, το δεύτερο το συνομιλητή και το τρίτο το αντικείμενο ή το πρόσωπο για το οποίο μιλάμε.

*Αφού **εγώ** και **εσύ** συμφωνούμε, δεν μας ενδιαφέρει τι λέει **αυτός**.*

Οι αντωνυμίες αυτές έχουν δύο τύπους:

- τον δυνατό (ή ισχυρό) που χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση
- τον αδύνατο τύπο

Προσωπικές αντωνυμίες (δυνατοί τύποι)

	Πρώτο πρόσωπο	Δεύτερο πρόσωπο	Τρίτο πρόσωπο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	εγώ	εσύ	αυτός / αυτή / αυτό
Αιτ.	(ε)μένα	(ε)σένα	αυτό(ν) / αυτή / αυτό
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	εμείς	εσείς	αυτοί / αυτές / αυτά
Αιτ.	(ε)μάς	(ε)σάς	αυτούς / αυτές / αυτά

Αυτός έσπασε το τζάμι.
Φώναξα **εσένα**, όχι τον Πέτρο.
Σε **μένα** έδωσε τα βιβλία του.

Προσωπικές αντωνυμίες (αδύνατοι τύποι)

Εκτός από τους δυνατούς τύπους της προσωπικής αντωνυμίας υπάρχουν και οι αδύνατοι τύποι οι οποίοι εμφανίζονται σε δύο πτώσεις, την αιτιατική και τη γενική. Χρησιμοποιούνται ως αντικείμενο του ρήματος. Χρησιμοποιούνται επίσης σε συνδυασμό με επίθετα, αντωνυμίες, ουσιαστικά και επιρρήματα.

Αιτιατική		
Πρώτο πρόσωπο	Δεύτερο πρόσωπο	Τρίτο πρόσωπο
Ενικός αριθμός		
με	σε	τον / τη(ν) / το
Πληθυντικός αριθμός		
μας	σας	τους / τις ή τες / τα

Γενική		
Πρώτο πρόσωπο	Δεύτερο πρόσωπο	Τρίτο πρόσωπο
Ενικός αριθμός		
μου	σου	του / της / του
Πληθυντικός αριθμός		
μας	σας	τους

- Οι αδύνατοι τύποι, όταν είναι αντικείμενα ρημάτων, μπαίνουν αμέσως πριν από το ρήμα.
 - Όταν το ρήμα αποτελείται από τα μόρια θα, να ή ας και ένα ρηματικό τύπο, ο αδύνατος τύπος μπαίνει ανάμεσα στο μόριο και το ρηματικό τύπο.
 - Όταν το ρήμα είναι σε συντελεσμένο χρόνο, ο αδύνατος τύπος μπαίνει πριν από το βοηθητικό ρήμα έχω.

Αιτιατική

Η μητέρα φώναξε **εσένα**. → Η μητέρα **σε** φώναξε.
 Δεν θα λύσω **την άσκηση**. → Δεν θα **την** λύσω.
 Θέλω να δω **τον Πέτρο**. → Θέλω να **τον** δω.
 Δεν έχω ξαναδει **αυτές τις ταινίες**. → Δεν **τις** έχω ξαναδει.
 Μην δώσεις **τα κλειδιά** στη Μαρία. → Μην **τα** δώσεις στη Μαρία.
 Ας ποτίσουμε **τις γλάστρες**. → Ας **τις** ποτίσουμε.

Γενική

Ο Γιάννης έδωσε **στη Μαρία** τα κλειδιά. → Ο Γιάννης **της** έδωσε τα κλειδιά.
 Δεν είπε **στις αδελφές του** το μυστικό. → Δεν **τους** είπε το μυστικό.
 Ο αδερφός μου μοιάζει **στον πατέρα μου**. → Ο αδερφός μου **του** μοιάζει.

- Όταν το ρήμα έχει δύο αντικείμενα, βάζουμε πρώτα την αντωνυμία σε γενική και μετά την αντωνυμία σε αιτιατική.

Έστειλα **στη μητέρα μου το δέμα**. → **Της το** έστειλα.
 Έδωσα **στον Κώστα τα κλειδιά**. → **Του τα** έδωσα.

- Όταν το ρήμα είναι σε προστακτική ή έχουμε γερούνδιο, οι αντωνυμίες αυτές μπαίνουν αμέσως μετά το ρήμα.

Κλείσε **το φως**. → Κλείσ' **το**.
 Στείλε ένα γράμμα **στη θεία σου**. → Στείλε **της** ένα γράμμα.
 Θα εξηγήσω τι έγινε γράφοντας **στο Γιάννη** ένα γράμμα.
 → Θα εξηγήσω τι έγινε γράφοντάς **του** ένα γράμμα.

- Όταν μετά το ρήμα που είναι σε προστακτική ή το γερούνδιο έχουμε δύο αντωνυμίες, μπορούμε να τις βάλουμε σε όποια σειρά θέλουμε.

Χάρισε **το βιβλίο στον αδερφό σου!** → **Χάρισέ του το!**
αλλά και
Χάρισέ το του!

Χαρίζοντας **στον Ηλία το ποδήλατό μου** ένιωσα πολύ χαρούμενος. → **Χαρίζοντάς του το**
αλλά και
Χαρίζοντάς το του.

- Ο αδύνατος τύπος *τες* του θηλυκού χρησιμοποιείται μετά από το ρήμα στην προστακτική.

Φώναξε **τις κοπέλες** να έρθουν. → **Φώναξέ τις.**

- Οι αδύνατοι τύποι σε γενική χρησιμοποιούνται μαζί με επίθετα σε εκφράσεις που δείχνουν σύγκριση. Χρησιμοποιούνται επίσης σε συνδυασμό με αριθμητικά, άλλες αντωνυμίες ή επιρρήματα.

Η Μαρία είναι χρόνια μεγαλύτερή μου.

Θα πάμε οι δυο μας.

Κανένας σας δεν θα φάει.

Μπροστά μου κάθεται ο Γιάννης.

Όταν οι αδύνατοι τύποι μπαίνουν μετά από μια λέξη που έχει τον τόνο στην τρίτη από το τέλος συλλαβή, τότε η λέξη αυτή παίρνει και έναν ακόμη τόνο στην πρώτη από το τέλος συλλαβή.

Διάβασέ το.

Απέναντί μας υπάρχει ένα πάρκο.

Βάζουμε το *-ν* της αιτιατικής ενικού του θηλυκού πριν από:

- τα φωνήεντα
- τα σύμφωνα *κ, π, τ, ξ, ψ, μπ, ντ, γγ/γκ, τσ* και *τζ*.

την είδα, την πέταξα, τη βλέπω

Στην αιτιατική ενικού του αρσενικού βάζουμε πάντα το *-ν* για να το ξεχωρίζουμε από το ουδέτερο.

τον βλέπω, τον είδα

Οι κτητικές αντωνυμίες

Όταν θέλουμε να δείξουμε σε ποιον ανήκει κάποιος ή κάτι, χρησιμοποιούμε τις **κτητικές αντωνυμίες**.

Υπάρχουν δύο είδη κτητικών αντωνυμιών:

- ο τύπος *δικός μου, δική μου, δικό μου*, που χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση
- ο αδύνατος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική
- Η αντωνυμία *δικός μου, δική μου, δικό μου* αποτελείται από:
 - το επίθετο *δικός, -ή, -ό*, το οποίο κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ός, -ή, -ό* και συμφωνεί με το ουσιαστικό που προσδιορίζει στο γένος, στον αριθμό και στην πτώση
 - τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας στη γενική, που δείχνουν το πρόσωπο ή τα πρόσωπα στα οποία ανήκει κάτι

*Το μαύρο παντελόνι είναι **δικό μου**.*

*Το **δικό μας** αυτοκίνητο είναι πιο καινούριο από το **δικό σας**.*

*Αυτό το αυτοκίνητο είναι **δικό της**.*

- Οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας στη γενική μπαίνουν μετά το ουσιαστικό.

*Η Ελένη έχασε το πορτοφόλι **της**.*

*Ο Πέτρος και η Αγγελική διαβάζουν τα μαθήματά **τους**.*

Όταν υπάρχει επίθετο πριν το ουσιαστικό, ο αδύνατος τύπος συχνά μπαίνει ανάμεσα στο επίθετο και το ουσιαστικό.

*το παλιό **μου** παλτό*

- Η έκφραση *οι δικοί μου* είναι ουσιαστικό και σημαίνει: *οι συγγενείς, οι δικοί μου άνθρωποι* (δηλαδή οι γονείς, η οικογένεια, οι συγγενείς, οι φίλοι).

*Πηγαίνει πάντα διακοπές με **τους δικούς του**.*

- Η έκφραση *το δικό μου* σημαίνει: *αυτό που θέλω, οι επιθυμίες μου.*

*Κάνει πάντα **το δικό του**.*

- Η έκφραση *τα θέλω όλα δικά μου* σημαίνει: *έχω υπερβολικές απαιτήσεις.*

Δεν υποχωρεί ποτέ, τα θέλει όλα δικά του.

- Στους γάμους λέμε στους ανύπαντρους την ευχή και στα δικά σου.

Οι δεικτικές αντωνυμίες

Όταν θέλουμε να τραβήξουμε την προσοχή του συνομιλητή μας σε κάποιον ή κάτι, χρησιμοποιούμε τις **δεικτικές αντωνυμίες**.

Οι δεικτικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- αυτός, αυτή, αυτό
 - εκείνος, εκείνη, εκείνο
 - τέτοιος, τέτοια, τέτοιο
 - τόσος, τόση, τόσο
 - όλος, όλη, όλο
- Το αυτός, -ή, -ό χρησιμοποιείται για κάποιον ή κάτι που βρίσκεται κοντά μας, ενώ το εκείνος, -η, -ο χρησιμοποιείται για κάποιον ή κάτι που βρίσκεται κάπως πιο μακριά.

Όταν τα *αυτός, -ή, -ό* και *εκείνος, -η, -ο* προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό, υπάρχει πάντα οριστικό άρθρο πριν από το ουσιαστικό.

Αυτό το ποδήλατο είναι πολύ ακριβό.

Σε περιπτώσεις που προσδιορίζουν ένα ουσιαστικό για το οποίο έχουμε ήδη μιλήσει μπαίνουν μετά από αυτό.

Ο Καζαντζάκης έγραψε το βιβλίο «*Αλέξης Ζορμπάς*» το 1946. Στο βιβλίο **αυτό** περιγράφεται η ζωή ενός κρητικού.

Οι αντωνυμίες αυτές κλίνονται όπως τα επίθετα σε *-ός, -ή, -ό*.

- Το *τέτοιος, -α, -ο* δείχνει το είδος ή τον χαρακτήρα των προσώπων, των αντικειμένων ή των γεγονότων. Κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ος, -α, -ο*.

Τέτοιοι σεισμοί είναι συνηθισμένοι.

Δεν γνωρίζω καμία **τέτοια** περίπτωση.

Εγώ δεν κάνω **τέτοια** πράγματα.

- Το *τόσος, -η, -ο* δείχνει το μέγεθος ή την ποσότητα. Κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ος, -η, -ο*.

Πώς μαζεύτηκε **τόσος** κόσμος;

Τόσες όμορφες εξοχές έχει η Ελλάδα, **τόσα** μαγευτικά νησιά.

- Το *όλος, -η, -ο* κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ος, -η, -ο*. Όταν το *όλος, -η, -ο* προσδιορίζει ένα ουσιαστικό, υπάρχει πάντα οριστικό άρθρο πριν από το ουσιαστικό.

Μη μιλάτε **όλοι** μαζί!

Η αριθμητική διδάσκεται σε **όλες** τις τάξεις του Δημοτικού.

Θέλω να ταξιδέψω σε **όλο** τον κόσμο.

Οι αναφορικές αντωνυμίες

Οι **αναφορικές αντωνυμίες** εισάγουν αναφορικές προτάσεις, δηλαδή προτάσεις που προσδιορίζουν ή αντικαθιστούν ένα όνομα.

Οι αναφορικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- που
- ο οποίος, η οποία, το οποίο
- όποιος, όποια, όποιο
- ό,τι
- όσος, όση, όσο

- Το που είναι άκλιτο και είναι η πιο συνηθισμένη αναφορική αντωνυμία.

*Γνώρισα μια κυρία **που** ήξερε πολύ καλά κινεζικά.
Η γυναίκα **που** έχει αυτό το σπίτι μένει μόνιμα στην Αμερική.*

- Το ο οποίος, η οποία, το οποίο κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -α, -ο. Συμφωνεί σε γένος και σε αριθμό με το όνομα που προσδιορίζει.

*Γνώρισα μια κυρία **η οποία** ήξερε πολύ καλά κινεζικά.
Υπάρχουν πολλοί λόγοι για **τους οποίους** οι φοιτητές πρέπει να παρακολουθήσουν αυτό το μάθημα.*

- Το ό,τι είναι άκλιτο. Γράφεται με κόμμα για να το ξεχωρίζουμε από το σύνδεσμο ότι.

*Κάνει **ό,τι** του κατέβει στο κεφάλι.*

- Το όποιος, όποια, όποιο κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -α, -ο, ενώ το όσος, όση, όσο κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο. Οι αντωνυμίες αυτές μπορούν να λειτουργούν και σαν επίθετα, να προσδιορίζουν δηλαδή ονόματα. Στην περίπτωση αυτή συμφωνούν με το όνομα που προσδιορίζουν σε γένος, αριθμό και πτώση.

***Όσοι** θέλουν, ας έρθουν μαζί μου.*

***Όσα παιδιά** θέλουν, ας έρθουν μαζί μου.*

***Όποια παιδιά** θέλουν, ας έρθουν μαζί μου.*

Οι αόριστες αντωνυμίες

Όταν μιλάμε για κάποιον ή για κάτι που δεν γνωρίζουμε ή δεν μας ενδιαφέρει να προσδιορίσουμε, χρησιμοποιούμε τις **αόριστες αντωνυμίες**.

Οι αόριστες αντωνυμίες είναι οι εξής:

- κάποιος, κάποια, κάποιο
- ένας, μία, ένα
- καθένας, καθεμία / καθεμιά, καθένα
- κανείς / κανένας, καμία / καμιά, κανένα
- μερικοί, μερικές, μερικά (μόνο στον πληθυντικό αριθμό)
- άλλος, άλλη, άλλο

Οι παραπάνω αντωνυμίες κλίνονται.

Κάποιος σε πήρε τηλέφωνο.

Ήρθε **ένας** και μου είπε να φύγω.

Καθένας μπορεί να το κάνει αυτό.

Κανείς δεν γνωρίζει ακόμα.

Μερικοί είναι πολύ τυχεροί.

Άλλος είναι εδώ και **άλλος** εκεί.

Υπάρχουν επίσης κάποιες αόριστες αντωνυμίες που δεν κλίνονται:

- κάθε
- κάτι
- τίποτα (ή τίποτε)

Κάθε Κυριακή παίζω μπάσκετ.

Θέλω να φάω **κάτι**.

Δεν θέλω να κάνω **τίποτα**.

- Τα **κανείς/κανένας, καμία/καμιά, κανένα** και **τίποτα** χρησιμοποιούνται με δύο τρόπους:

- σε αρνητικές προτάσεις

Στο δρόμο **δεν** υπάρχει **κανένα** αυτοκίνητο. (= ούτε ένα)

Δεν θέλω να φάω **τίποτα**.

- σε ερωτήσεις

Υπάρχει **κανένας** φούρνος στη γειτονιά; (= έστω ένας)

Έχει **τίποτα** φρούτα στο ψυγείο;

Το κανείς/κανένας, καμία/καμιά, κανένα κλίνεται ως εξής:

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Ονομ.	κανείς / κανένας	καμία/ καμιά	κανένα
Αιτ.	κανένα(ν)	καμία/ καμιά	κανένα
Γεν.	κανενός	καμίας/ καμιάς	κανενός

- Το καθένας, καθεμία/καθεμιά, καθένα κλίνεται όπως το κανείς/κανένας, καμία/καμιά, κανένα.
- Το κάποιος, κάποια, κάποιο κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -α, -ο, ενώ το άλλος, άλλη, άλλο κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο.

Τα κάποιος, ένας, κανείς, μερικοί, άλλος, κάτι και τίποτα εμφανίζονται στην πρόταση είτε μόνα τους είτε μαζί με ονόματα, επίθετα και αντωνυμίες.

Θέλω να φάω **κάτι**.

Θέλω να φάω **κάτι** αλμυρό.

Μερικοί είναι πολύ τυχεροί.

Μερικοί άνθρωποι είναι πολύ τυχεροί και **μερικοί** άλλοι πολύ άτυχοι.

Το καθένας, καθεμία /καθεμιά, καθένα εμφανίζεται πάντοτε μόνο του, ενώ το κάθε συνδυάζεται υποχρεωτικά με ονόματα.

Η αυτοπαθής αντωνυμία

Η **αυτοπαθής αντωνυμία** ο **εαυτός μου** δείχνει ένα πρόσωπο που είναι το ίδιο με το υποκείμενο του ρήματος.

Η αντωνυμία ο **εαυτός μου** αποτελείται:

- από το οριστικό άρθρο **ο**,
- από το ουσιαστικό **εαυτός**, το οποίο κλίνεται όπως τα αρσενικά ουσιαστικά σε **-ός**,
- από τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας στη γενική και στα τρία πρόσωπα στον ενικό και στον πληθυντικό.

*Πρόσεχε τον **εαυτό σου**.*

*Κοιτάζουν μόνο τον **εαυτό τους**.*

Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ο	εαυτός	μου / σου / του/ της /του μας / σας / τους
Αιτ.	τον	εαυτό	
Γεν.	του	εαυτού	
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.		-	μας / σας / τους
Αιτ.	τους	εαυτούς	
Γεν.	των	εαυτών	

Ο ενικός αριθμός του ο εαυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί και όταν τα πρόσωπα στα οποία αναφερόμαστε είναι περισσότερα από ένα. Ο αδύνατος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας συμφωνεί σε γένος, αριθμό και πρόσωπο με το υποκείμενο του ρήματος.

*Θέλουμε να μιλήσουμε για τη δουλειά μας και όχι για **τον εαυτό μας**.*

*Θέλουμε να μιλήσουμε για τη δουλειά μας και όχι για **τους εαυτούς μας**.*

Οι οριστικές αντωνυμίες

Όταν θέλουμε να τονίσουμε ότι κάποιος έκανε κάτι μόνος του, χρησιμοποιούμε τις **οριστικές αντωνυμίες**.

Οι οριστικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο
- μόνος μου, μόνη μου, μόνο μου
- Το ο ίδιος, η ίδια, το ίδιο έχει πάντοτε άρθρο και κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -α, -ο.
- Το μόνος, μόνη, μόνο ακολουθείται από τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική και κλίνεται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο. Συμφωνεί με το όνομα που προσδιορίζει σε γένος, αριθμό και πτώση. Ο αδύνατος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας συμφωνεί με το όνομα που προσδιορίζει σε πρόσωπο, γένος και αριθμό.

*Ο Γιώργος δεν πηγαίνει το αυτοκίνητό του στο συνεργείο, το φτιάχνει **μόνος του**.*

*Οι χωρικοί έσβησαν **μόνοι τους** τη φωτιά.*

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες

Όταν ζητάμε πληροφορίες για κάποιον ή για κάτι, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τις **ερωτηματικές αντωνυμίες**.

Οι ερωτηματικές αντωνυμίες είναι οι εξής:

- *τι*
- *ποιος, ποια, ποιο*
- *πόσος, πόση, πόσο*

- Η αντωνυμία *τι* είναι άκλιτη.

Τι αγόρασες;

Τι είπες;

- Η αντωνυμία *ποιος, ποια, ποιο* κλίνεται ως εξής:

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ενικός αριθμός			
Όνομ.	ποιος	ποια	ποιο
Αιτ.	ποιον	ποια	ποιο
Γεν.	ποιου/ποιανού	ποιας/ποιανής	ποιου/ποιανού
Πληθυντικός αριθμός			
Όνομ.	ποιοι	ποιες	ποια
Αιτ.	ποιους	ποιες	ποια
Γεν.	ποιων	ποιων	ποιων

Η αντωνυμία αυτή δεν τονίζεται.

Ποιος είναι ο αγαπημένος σου ηθοποιός;

Ποιους είδες χτες;

- Το *πόσος, πόση, πόσο* κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ος, -η, -ο*. Ο ενικός αριθμός χρησιμοποιείται για να ρωτήσουμε για πράγματα που δεν μπορούμε να απαριθμήσουμε. Ο πληθυντικός χρησιμοποιείται για πράγματα που μπορούμε να απαριθμήσουμε.

Πόση ζάχαρη θέλεις στον καφέ σου;

Πόσα παιδιά ήρθαν στο πάρτι χτες;

Πόσες ταινίες είδες φέτος στο σινεμά;

Τα ρήματα εκφράζουν δραστηριότητες (*τρέχω, διαβάζω, μιλάω*) ή καταστάσεις (*κοιμάμαι, πεινάω, αγαπώ*).

Διαβάζω ένα βιβλίο.

Ξέρει κολύμπι.

Πέρα από τη σημασία του κάθε ρήματος ξεχωριστά, τα ρήματα έχουν μερικά κοινά χαρακτηριστικά που φαίνονται στους διαφορετικούς τύπους που σχηματίζουν. Τα χαρακτηριστικά των ρημάτων είναι τα εξής:

- το **πρόσωπο**
- ο **αριθμός**
- η **φωνή**
- ο **χρόνος**
- η **όψη**
- η **έγκλιση**

Τα πρόσωπα και ο αριθμός

Τα **πρόσωπα** και ο **αριθμός** δίνουν πληροφορίες για το υποκείμενο της πρότασης. Οι πληροφορίες αυτές φαίνονται στην κατάληξη του ρήματος. Φαίνονται επίσης στις προσωπικές αντωνυμίες, οι οποίες μπαίνουν πριν από το ρήμα και χρησιμοποιούνται μόνο για να δοθεί έμφαση. Το πρόσωπο δείχνει αν το υποκείμενο του ρήματος είναι ο ομιλητής, ο συνομιλητής του ή κάποιο τρίτο πρόσωπο που δεν συμμετέχει στη συζήτηση. Ο αριθμός – ενικός και πληθυντικός- δείχνει αν το υποκείμενο αναφέρεται σ' ένα ή σε περισσότερα πρόσωπα ή πράγματα.

Τα πρόσωπα είναι τρία.

Στον ενικό αριθμό:

- το πρώτο πρόσωπο (εγώ), δηλαδή ο ομιλητής.
- το δεύτερο πρόσωπο (εσύ), δηλαδή ο συνομιλητής.
- το τρίτο πρόσωπο (αυτός, αυτή, αυτό), δηλαδή το αντικείμενο ή το πρόσωπο για το οποίο μιλάμε.

Στον πληθυντικό αριθμό:

- το πρώτο πρόσωπο (εμείς), δηλαδή μια ομάδα ανθρώπων, μεταξύ των οποίων είναι ο ομιλητής.
- το δεύτερο πρόσωπο (εσείς), δηλαδή μια ομάδα ανθρώπων στους οποίους μιλάμε.

Το δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού το χρησιμοποιούμε επίσης για να μιλήσουμε ευγενικά σε κάποιον που δεν ξέρουμε καλά ή είναι πιο ηλικιωμένος από μας.

Κύριε Γιάννη, πού πήγατε το Σαββατοκύριακο;

- το τρίτο πρόσωπο (αυτοί, αυτές, αυτά), δηλαδή τα αντικείμενα ή τα πρόσωπα για τα οποία μιλάμε.

Η φωνή

Τα ρήματα έχουν συνήθως δύο φωνές, την ενεργητική και την παθητική. Η **φωνή** φαίνεται στην κατάληξη του ρήματος.

Όταν το ρήμα έχει την κατάληξη -ω/-ώ στο πρώτο ενικό πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα, βρίσκεται στην **ενεργητική φωνή**.

σηκώνω, αγαπάω, ενοχλώ, κοιμίζω

Όταν το ρήμα έχει την κατάληξη -μαι, βρίσκεται στην **παθητική φωνή**.

σηκώνομαι, αγαπιέμαι, ενοχλούμαι, κοιμάμαι

Η ενεργητική φωνή δείχνει συνήθως ότι το υποκείμενο κάνει κάτι —πραγματοποιεί δηλαδή μια δραστηριότητα— ή βρίσκεται σε μια κατάσταση, ενώ η παθητική φωνή δείχνει ότι το υποκείμενο επηρεάζεται από μια δραστηριότητα.

Πληρώνω τους λογαριασμούς κάθε μήνα.

Πληρώνομαι την πρώτη του μηνός. (= παίρνω τον μισθό μου από κάποιον)

Ανάλογα με το ρήμα, η παθητική φωνή μπορεί να έχει διαφορετικές σημασίες. Δείχνει:

- ότι ένα πρόσωπο ή πράγμα επηρεάζεται από τη δραστηριότητα κάποιου άλλου (παθητική σημασία)

Οι υπάλληλοι του δήμου μαζεύουν τα σκουπίδια κάθε πρωί.

→ Τα σκουπίδια **μαζεύονται** (από τους υπαλλήλους του δήμου) κάθε πρωί.

- ότι κάποιος κάνει κάτι στον εαυτό του (αυτοπαθής σημασία)

- ότι δύο ή περισσότερα πρόσωπα κάνουν κάτι το ένα στο άλλο (αλληλοπαθής σημασία). Στην περίπτωση αυτή το ρήμα είναι στον πληθυντικό αριθμό.

Η μητέρα αγκαλιάζει την κόρη.

Η κόρη αγκαλιάζει τη μητέρα.

Η μητέρα και η κόρη αγκαλιάζονται.

Ο Γιώργος κυνηγάει τον Πέτρο.

Ο Πέτρος κυνηγάει το Θανάση.

Ο Θανάσης κυνηγάει το Γιώργο.

Ο Γιώργος, ο Πέτρος και ο Θανάσης **κυνηγιούνται**.

Πολλά ρήματα έχουν μόνο ενεργητική φωνή (αναπνέω, αργώ, βγαίνω, βήχω, κολυμπώ, λάμπω, λείπω, μένω, μοιάζω, νιώθω, ξέρω, τρέχω, φεύγω).

Μερικά ρήματα έχουν μόνο παθητική φωνή. Τα ρήματα αυτά είναι τα εξής:

αγωνίζομαι	εξελίσσομαι	προσεύχομαι
αισθάνομαι	επισκέπτομαι	ρεύομαι
απεχθάνομαι	εργάζομαι	σέβομαι
απογειώνομαι	έρχομαι	σιχαίνομαι
αποχωρίζομαι	ερωτεύομαι	σκέφτομαι
αρνούμαι	εύχομαι	στέκομαι
αστειεύομαι	θυμάμαι	συμπεριφέρομαι
ασχολούμαι	κάθομαι	συνεννοούμαι
αφηγούμαι	κατάγομαι	υποπτεύομαι
βαριέμαι	κοιμάμαι	υπόσχομαι
βιάζομαι	λυπάμαι	υποψιάζομαι
γίνομαι	μιμούμαι	φαίνομαι
δέχομαι	ντρέπτομαι	φημίζομαι
διηγούμαι	ονειρεύομαι	φοβάμαι
διαμαρτύρομαι	οργίζομαι	φτερνίζομαι
ειρωνεύομαι	παραιτούμαι	χαίρομαι
εκδικούμαι	παραπονιέμαι	χασμουριέμαι
εκμεταλλεύομαι	περιποιούμαι	χειρίζομαι
εμπιστεύομαι	προσγειώνομαι	χρειάζομαι

Τα παραπάνω ρήματα έχουν ενεργητική σημασία.

Ο Γιάννης **εργάζεται** στην τράπεζα (= Ο Γιάννης δουλεύει στην τράπεζα).

Ο χρόνος

Ο χρόνος δείχνει αν η δραστηριότητα ή η κατάσταση που περιγράφει το ρήμα τοποθετείται:

- στο παρόν, δηλαδή ταυτόχρονα με τη στιγμή που μιλάμε
- στο παρελθόν, δηλαδή πριν από τη στιγμή που μιλάμε
- στο μέλλον, δηλαδή μετά από τη στιγμή που μιλάμε

Το πρωί ξύπνησα στις 7:00.

Τώρα κάθομαι στο θρανίο μου.

Το βράδυ θα πάω σινεμά.

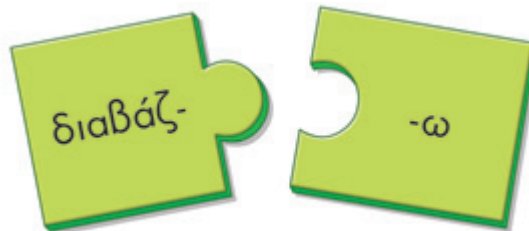
Η όψη

Η **όψη** δείχνει τον τρόπο που ο ομιλητής περιγράφει τις διάφορες φάσεις μιας δραστηριότητας ή μιας κατάστασης.

Έχουμε τρεις όψεις:

- Την **εξακολουθητική όψη**, που δηλώνεται με το θέμα του ενεστώτα.

διάβαζα, διαβάζω, θα διαβάζω, να διαβάζω

Χρησιμοποιούμε την εξακολουθητική όψη:

- όταν θέλουμε να μιλήσουμε για την εξέλιξη, δηλαδή τη μεσαία φάση μιας δραστηριότητας ή μιας κατάστασης, χωρίς να μας ενδιαφέρει η αρχή και το τέλος της.

*Χτες ο Πέτρος **διάβαζε** ένα βιβλίο* (δεν ξέρουμε πότε ο Πέτρος άρχισε να διαβάζει το βιβλίο και επίσης δεν ξέρουμε αν το τέλειωσε).

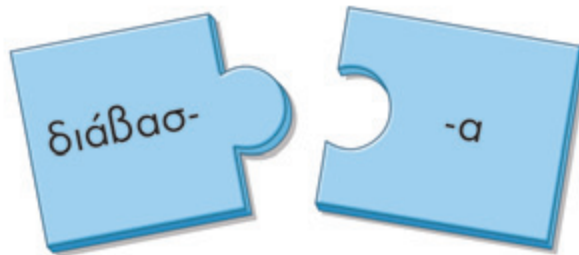
- όταν μιλάμε για την αόριστη επανάληψη μιας δραστηριότητας ή μιας κατάστασης, όταν δηλαδή δεν μας ενδιαφέρει να απαριθμήσουμε πόσες φορές έγινε κάτι.

*Κάθε Κυριακή **πλένει** το αυτοκίνητό του.*

*Κάθε φορά που **πήγαινε** εκδρομή ερχόταν στο σπίτι άρρωστος.*

- Τη **συνοπτική όψη**, που δηλώνεται με το θέμα του αορίστου.

διάβασα, θα διαβάσω, να διαβάσω

Χρησιμοποιούμε τη συνοπτική όψη:

- όταν μιλάμε για μια δραστηριότητα ή μια κατάσταση στο σύνολό της

*Χτες ο Πέτρος **διάβασε** ένα βιβλίο* (ξέρουμε ότι ο Πέτρος χτες ξεκίνησε και τέλειωσε το διάβασμα ενός ολόκληρου βιβλίου).

- όταν η επανάληψη μιας δραστηριότητας ή μιας κατάστασης είναι ορισμένη

***Χτύπησε την** πόρτα τρεις φορές.*

- Τη **συντελεσμένη όψη**, που δηλώνεται με έναν άκλιτο τύπο του ρήματος, ο οποίος σχηματίζεται με το θέμα του αορίστου και το βοηθητικό ρήμα έχω.

έχω διαβάσει

είχα διαβάσει

θα έχω διαβάσει

Χρησιμοποιούμε τη συντελεσμένη όψη για να τονίσουμε το αποτέλεσμα ενός ολοκληρωμένου γεγονότος.

Έχει πλέξει ένα πουλόβερ.

*Γύρω στις 12 **είχα τελειώσει** το διάβασμα και ετοιμαζόμουν να κοιμηθώ.*

Η έγκλιση και η τροπικότητα

Ο ομιλητής χρησιμοποιεί τις διαφορετικές **εγκλίσεις** του ρήματος για να περιγράψει ένα πραγματικό γεγονός, για να εκφράσει μια επιθυμία ή για να ζητήσει από κάποιον να κάνει κάτι.

- Οριστική

Όταν θέλουμε να δώσουμε πληροφορίες για ένα γεγονός ή μία κατάσταση χρησιμοποιούμε την **οριστική**.

Πηγαίνω στο σχολείο.

Γύρισα στο σπίτι.

Οι αρνητικές προτάσεις στην οριστική σχηματίζονται με το *δεν* πριν από το ρήμα.

*Ο Γιάννης **δεν γύρισε** ακόμα.*

- Υποτακτική

Όταν επιθυμούμε, προτείνουμε, ευχόμαστε ή φοβόμαστε κάτι, χρησιμοποιούμε την **υποτακτική**. Η υποτακτική σχηματίζεται με τα μόρια *να* και *ας* και ένα ρηματικό τύπο.

*Θέλω **να παίξουμε**.*

***Ας τραγουδήσουμε**.*

*Φοβάμαι **να οδηγήσω** στην Αθήνα.*

Οι αρνητικές προτάσεις σχηματίζονται με το *μην*. Το *μην* μπαίνει ανάμεσα στα μόρια της υποτακτικής και το ρηματικό τύπο.

***Να μην πας** στο πάρτι!*

- Προστακτική

Όταν θέλουμε να ζητήσουμε ή να απαιτήσουμε από κάποιον να κάνει κάτι, χρησιμοποιούμε την **προστακτική**.

Βγες έξω!

Ανοίξτε τα βιβλία σας!

Μάζεψε τα παιχνίδια σου!

Η προστακτική δεν σχηματίζει αρνητικές προτάσεις. Η άρνηση στην προστακτική εκφράζεται με προτάσεις σε υποτακτική, δηλαδή (να) μην + ρήμα.

Μην φορέσεις αυτό το παντελόνι.

Να μην ανοίγεις την πόρτα σε αγνώστους.

- Δυνητικές εκφράσεις

Το μόριο θα του μέλλοντα και τα μόρια να και ας της υποτακτικής σε συνδυασμό με ορισμένους ρηματικούς τύπους της οριστικής χρησιμοποιούνται για να εκφράσουν ευχή, πιθανότητα και δυνατότητα.

Μακάρι να έχω περάσει στις εξετάσεις.

Ας κέρδιζα το λαχείο!

Θα έχει γυρίσει τώρα, είναι αργά.

Κλίση των ρημάτων: οι δύο συζυγίες

Τα ρήματα ανάλογα με τον τρόπο που κλίνονται χωρίζονται σε δύο **συζυγίες**:

Στην **πρώτη συζυγία** (Α' συζυγία) ανήκουν τα ρήματα που στο πρώτο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής τονίζονται στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή. Τα ρήματα αυτά τελειώνουν σε -ω.

πλέκω, γράφω, διαβάζω

Στη **δεύτερη συζυγία** (Β' συζυγία) ανήκουν τα ρήματα που στο πρώτο ενικό πρόσωπο του ενεστώτα της ενεργητικής φωνής τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή.

Τα ρήματα αυτά χωρίζονται σε δύο μικρότερες ομάδες, τα ρήματα σε -άω ή -ώ και τα ρήματα μόνο σε -ώ.

Πρώτη ομάδα

αγαπάω ή αγαπώ
κολυμπάω ή κολυμπώ

Δεύτερη ομάδα

μπορώ
αργώ

Τα θέματα του ρήματος

Το θέμα του ρήματος δείχνει την όψη. Κάθε ρηματικός τύπος σχηματίζεται είτε με βάση το **θέμα του ενεστώτα**, που δείχνει την εξακολουθητική όψη, είτε με βάση το **θέμα του αορίστου**, που δείχνει τη συνοπτική όψη.

Το θέμα του αορίστου είναι διαφορετικό στην ενεργητική και στην παθητική φωνή.

έ-λυσ-α, λύθ-ηκα

Στην Α' συζυγία το θέμα του αορίστου σχηματίζεται με βάση το θέμα του ενεστώτα, ακολουθώντας ορισμένους κανόνες. Στη Β' συζυγία δεν υπάρχουν κανόνες σχηματισμού του θέματος του αορίστου από το θέμα του ενεστώτα.

Ρήματα Α' συζυγίας

Όταν το θέμα του ενεστώτα τελειώνει σε φωνήεν ή σε -ν-, -θ-, -ζ-, το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής σχηματίζεται με το -σ-, ενώ της παθητικής φωνής με το -στ- ή με το -θ-.

θέμα ενεστῶτα	θέμα αορίστου ενεργητικής φωνής	θέμα αορίστου παθητικής φωνής	παραδείγματα
φωνήεν	-σ-	-στ-, -θ-	ακούω → άκουσα , ακούστηκα ιδρύω → θα ιδρύσω , θα ιδρυθῶ
-ν-		-στ-, -θ-	λύνω → να λύσω , να λυθῶ κλείνω → έκλεισα , κλείστηκα
-θ-		-στ-	πείθω → έπεισα , πείστηκα
-ζ-		-στ-	αναγκάζω → θα αναγκάσω , θα αναγκαστώ

Όταν το θέμα του ενεστῶτα τελειώνει σε -κ-, -γ-, -χ-, -σκ-, -χν-, -γγ- και -ζ-, το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής σχηματίζεται με το -ξ-, ενώ της παθητικής φωνής με το -χτ-.

θέμα ενεστῶτα	θέμα αορίστου ενεργητικής φωνής	θέμα αορίστου παθητικής φωνής	παραδείγματα
-κ-	-ξ-	-χτ-	μπλέκω → να μπλέξω , να μπλεχτώ
-γ-			ανοίγω → θα ανοίξω , θα ανοιχτώ
-χ-			βήχω → έβηξα
-σκ-			διδάσκω → δίδαξα , διδάχτηκα
-χν-			ψάχνω → να ψάξω , να ψαχτώ
-γγ-			σφιγγω → θα σφίξω , θα σφιχτώ
-ζ-			στηρίζω → στήριξα , στηριχτήκα

Όταν το θέμα του ενεστώτα τελειώνει σε -π-, -β-, -φ- και -ππ-, το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής σχηματίζεται με το

θέμα ενεστώτα	θέμα αορίστου ενεργητικής φωνής	θέμα αορίστου παθητικής φωνής	παραδείγματα
-π-	-ψ-	-φτ-	λείπω →θα λείψω
-β-			κρύβω →έ κρυψα , κρύ φτηκα
-φ-			γράφω →θα γράψω , θα γραφτώ
-ππ-			βλάπτω →θα βλάψω

-ψ-, ενώ της παθητικής φωνής με το -φτ-.

Όταν το θέμα του ενεστώτα τελειώνει σε -ευ-, το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής σχηματίζεται με το -εψ-, ενώ της παθητικής με το -ευτ-.

θέμα ενεστώτα	θέμα αορίστου ενεργητικής φωνής	θέμα αορίστου παθητικής φωνής	παραδείγματα
-ευ-	-εψ-	-ευτ-	παντρεύω → πάντρευσα , παντρεύτηκα

Τα ρήματα της Β' συζυγίας

Τα ρήματα της Β' συζυγίας σχηματίζουν το θέμα του αορίστου ως εξής:

θέμα αορίστου ενεργητικής φωνής	θέμα αορίστου παθητικής φωνής	παραδείγματα
-ησ-	-ηθ-	αγάπησα, αγαπήθηκα ρώτησα, ρωτήθηκα θα απαντήσω , θα απαντηθώ θα χτυπήσω , θα χτυπηθώ να μετρήσω , να μετρηθώ πούλησα, πουλήθηκα θα γεννήσω , θα γεννηθώ
-εσ-	-εθ-, -εστ-	φόρεσα, φορέθηκα να καλέσω , να καλεστώ θα δαιρέσω , θα δαιρευθώ μπόρεσα χώρεσα
-ασ-	-αστ-	κρέμασα, κρεμάστηκα να ξεχάσω , να ξεχαστώ θα χαλάσω πέρασα, περάστηκα θα πεινάσω δίψασα κέρασα, κεράστηκα
-ηξ-	-ηχτ-	τράβηξα, τραβήχτηκα θα φουσηξώ να βουτήξω , να βουτηχτώ βάστηξα, βαστήχτηκα
-αξ-	-αχτ-	πέταξα, πετάχτηκα θα φυλάξω , θα φυλαχτώ κοίταξα, κοιτάχτηκα

Τα περισσότερα ρήματα της Β' συζυγίας σχηματίζουν το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής με το -ησ- και της παθητικής φωνής με το -ηθ-.

Οι χρόνοι του ρήματος στην οριστική

Στην οριστική ο χρόνος σε συνδυασμό με την όψη δημιουργούν τους **χρόνους** του ρήματος.

Χρόνος			Όψη
παρελθόν	παρόν	μέλλον	
παρατατικός	ενεστώτας	εξακολουθητικός μέλλοντας	εξακολουθητική
αόριστος		συνοπτικός μέλλοντας	συνοπτική
υπερσυντέλικος	παρακείμενος	συντελεσμένος μέλλοντας	συντελεσμένη

Η όψη φαίνεται:

- στο θέμα του ρήματος
ανοίγω → άνοιξα
- στους σχηματισμούς έχω/είχα/θα έχω + ρηματικός τύπος
έχω ανοίξει

Ο χρόνος φαίνεται:

- στην κατάληξη του ρήματος
ανοίγω → άνοιξα
- στο μόριο θα
θα ξυπνήσω
- στο χρόνο του βοηθητικού ρήματος έχω
παρόν: **έχω**
παρελθόν: **είχα**
μέλλον: **θα έχω** } πάει εκδρομή
- στην αλλαγή της θέσης του τόνου
διαβάζω → διάβασα
- στη συλλαβή ε- που προστίθεται στο ρήμα (αύξηση)
γράφω → έγγραφα

Η **αύξηση** χρησιμοποιείται για το σχηματισμό του αορίστου και του παρατατικού. Όταν τα ρήματα έχουν δύο συλλαβές, προστίθεται στην αρχή τους μια επιπλέον συλλαβή, το ε-, στην

οποία μπαίνει ο τόνος. Η αύξηση δεν διατηρείται όταν το ρήμα έχει παραπάνω από δύο συλλαβές.

έγραψα αλλά γράψαμε

Τα ρήματα θέλω και ξέρω στον παρατατικό παίρνουν αύξηση το η-.

ξέρω → ήξερα

θέλω → ήθελα

Για να σχηματίσουμε τον αόριστο και τον παρατατικό πολλών ρημάτων που είναι σύνθετα με προθέσεις, βάζουμε την αύξηση ε- ανάμεσα στην πρόθεση και το ρήμα. Σε αυτή την περίπτωση το τελευταίο φωνήεν της πρόθεσης φεύγει, εκτός από τις προθέσεις *περί* και *προ*.

υπο-γράφω → υπ-έγραψα, υπ-έγραφα

αντι-γράφω → αντ-έγραψα, αντ-έγραφα

αλλά

περι-γράφω → περι-έγραψα, περι-έγραφα

Ο ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ

Χρησιμοποιούμε τον **ενεστώτα** για να μιλήσουμε για ένα γεγονός ή μια κατάσταση:

- που συμβαίνει την ώρα που μιλάμε
*Ο Γιάννης βλέπει τηλεόραση.
Η Μαρία ετοιμάζεται για το σχολείο.*
- που αποτελεί συνήθεια ή είναι μια γενική αλήθεια
*Πάντα πλένω τα χέρια μου πριν το φαγητό.
Η γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο.*
- που άρχισε στο παρελθόν, αλλά εξακολουθεί στο παρόν
*Γράφει αυτό το βιβλίο εδώ και δύο χρόνια.
Εργάζεται σε αυτή την εταιρία από το 1996.*

Για να σχηματίσουμε τον ενεστώτα:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του ενεστώτα
δέν-
αγαπ-
ενοχλ-
- Προσθέτουμε τις καταλήξεις του ενεστώτα

<i>δέν -ω</i>	<i>δέν -ομαι</i>
<i>αγαπ -άω / -ώ</i>	<i>αγαπ -έμαι</i>
<i>ενοχλ -ώ</i>	<i>ενοχλ -ούμαι</i>

Η ενεργητική φωνή

Τα ρήματα της Α' συζυγίας κλίνονται ως εξής:

Ενικός
δέν ω
δέν εις
δέν ει
Πληθυντικός
δέν ουμε
δέν ετε
δέν ουν(ε)

Τα ρήματα της Β' συζυγίας κλίνονται ως εξής:

Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
αγαπ άω / αγαπ ώ	ενοχ λώ
αγαπ άς	ενοχ λεις
αγαπ άει / αγαπ ά	ενοχ λεί
αγαπ άμε	ενοχ λούμε
αγαπ άτε	ενοχ λείτε
αγαπ ούν / αγαπ άνε	ενοχ λούν(ε)

Τα ρήματα ακούω, τρώω, λέω, πάω, κλαίω, φταίω, καίω και σπάω κλίνονται με διαφορετικό τρόπο:

ακούω	τρώω	κλαίω	πάω
ακούς	τρώς	κλαις	πας
ακούει	τρώει	κλαίει	πάει
ακούμε	τρώμε	κλαίμε	πάμε
ακούτε	τρώτε	κλαίτε	πάτε
ακούν(ε)	τρώνε	κλαίνε	πάνε

Η παθητική φωνή

Τα ρήματα της Α' συζυγίας κλίνονται ως εξής:

πλένομαι
πλένεσαι
πλένεται
πλενόμαστε
πλένεστε / πλενόσαστε
πλένονται

Τα ρήματα ακούω, τρώω, λέω, κλαίω και καίω σχηματίζουν τον ενεστώτα της παθητικής φωνής με ένα -γ- πριν την κατάληξη -ομαι.

λέ-γ-ομαι

Τα ρήματα της Β' συζυγίας κλίνονται ως εξής:

Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
αγαπιέμαι	ενοχλούμαι
αγαπιέσαι	ενοχλείσαι
αγαπιέται	ενοχλείται
αγαπιόμαστε	ενοχλούμαστε
αγαπιέστε / αγαπιόσαστε	ενοχλείστε
αγαπιούνται	ενοχλούνται

Τα ρήματα σε *-άμαι*, δηλαδή τα *κοιμάμαι*, *φοβάμαι*, *θυμάμαι* και *λυπάμαι* κλίνονται με διαφορετικό τρόπο:

κοιμάμαι
κοιμάσαι
κοιμάται
κοιμόμαστε
κοιμάστε / κοιμόσαστε
κοιμούνται

Ο αόριστος

Όταν θέλουμε να περιγράψουμε στο σύνολό της μια δραστηριότητα ή μια κατάσταση που τοποθετείται στο παρελθόν, χρησιμοποιούμε τον **αόριστο**.

*Χθες το βράδυ είδα μια ωραία ταινία στην τηλεόραση.
Χάθηκε ο σκύλος μας.*

Η ενεργητική φωνή

Για να σχηματίσουμε τον αόριστο ακολουθούμε τρεις κανόνες:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής:

<i>αγοράζω</i>	→	<i>αγορασ-</i>
<i>κρύβω</i>	→	<i>κρυψ-</i>
<i>ρωτάω</i>	→	<i>ρωτησ-</i>
- Βάζουμε τις καταλήξεις του αορίστου:
 - αγορασ-α*
 - κρυψ-α*
 - ρωτησ-α*
- Βάζουμε τον τόνο στην τρίτη συλλαβή από το τέλος:
 - αγόρασα*
 - ρώτησα*

Όταν το ρήμα έχει μόνο δύο συλλαβές και δεν υπάρχει συλλαβή για να μπει ο τόνος, προσθέτουμε μια τρίτη συλλαβή, το ε-, μπροστά από το θέμα.

έ-κρυψα

Τα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας κλίνονται ως εξής:

Α' συζυγία		Β' συζυγία
έλυσα	άνοιξα	τραγούδησα
έλυσες	άνοιξες	τραγούδησες
έλυσε	άνοιξε	τραγούδησε
λύσαμε	ανοίξαμε	τραγουδήσαμε
λύσατε	ανοίξατε	τραγουδήσατε
έλυσαν/λύσανε	άνοιξαν /ανοίξανε	τραγούδησαν/ τραγουδήσανε

Η παθητική φωνή

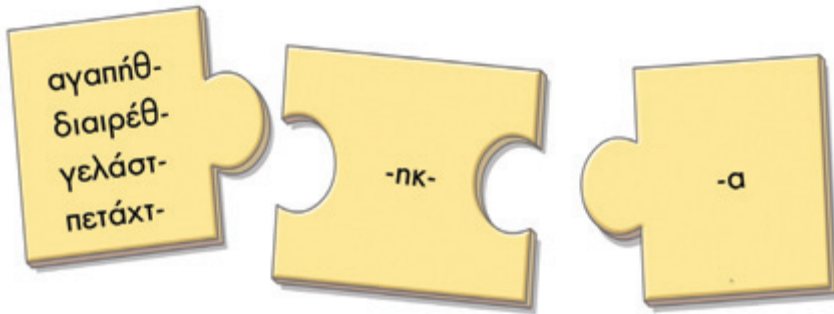
Ο αόριστος της παθητικής φωνής αποτελείται από:

- το θέμα του αορίστου της παθητικής φωνής
- το -ηκ-
- τις καταλήξεις του αορίστου της παθητικής φωνής

Α' συζυγία

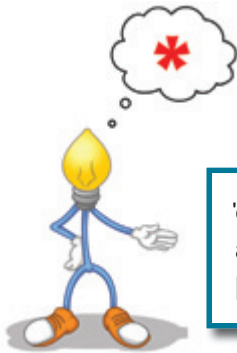

B' συζυγία

Τα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας κλίνονται με τον ίδιο τρόπο:

A' συζυγία	B' συζυγία
σηκώθη κα	αγαπήθη κα
σηκώθη κες	αγαπήθη κες
σηκώθη κε	αγαπήθη κε
σηκωθή καμε	αγαπηθή καμε
σηκωθή κατε	αγαπηθή κατε
σηκώθη καν/ σηκωθή κανε	αγαπήθη καν/ αγαπηθή κανε

Όπως και στον αόριστο της ενεργητικής φωνής, έτσι και στον αόριστο της παθητικής φωνής ο τόνος βρίσκεται πάντα στην τρίτη από το τέλος συλλαβή.

Ο παρατατικός

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για μια δραστηριότητα ή κατάσταση που βρισκόταν σε εξέλιξη ή που επαναλαμβάνονταν τακτικά στο παρελθόν, χρησιμοποιούμε τον **παρατατικό**.

*Χθες **έπαιζα** στην αυλή όλη την ημέρα.
Πέρσι **πήγαινε** στη Θεσσαλονίκη κάθε μήνα.*

Ο παρατατικός χρησιμοποιείται με επιρρήματα που δείχνουν διάρκεια και επανάληψη όπως τα παρακάτω:

*κάθε μέρα / μήνα / χρόνο
όλο το πρωί / το βράδυ / το χρόνο
συνέχεια
πάντα
συχνά
τακτικά
σπάνια*

Η ενεργητική φωνή

Τα ρήματα της Α' συζυγίας

Για να σχηματίσουμε τον παρατατικό ακολουθούμε δύο κανόνες:

- Στο θέμα του ενεστώτα προσθέτουμε τις καταλήξεις του παρατατικού:

*λύνω → λυν- → λυν-α
χορεύω → χορευ- → χορευ-α*

- Βάζουμε τον τόνο στην τρίτη από το τέλος συλλαβή:

χόρευα

Όταν το ρήμα έχει μόνο δύο συλλαβές και δεν υπάρχει συλλαβή για να μπει ο τόνος, προσθέτουμε μια τρίτη συλλαβή, το ε-, πριν από το θέμα.

έ-λυνα

Ο παρατατικός έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον αόριστο:

αγόραζ α
αγόραζ εις
αγόραζ ε
αγοράζ αμε
αγοράζ ατε
αγόραζ αν / αγοράζ ανε

Τα ρήματα *ακούω*, *τρώω*, *λέω*, *κλαίω*, *φταιώ*, *καίω* σχηματίζουν τον παρατατικό με ένα -γ- πριν την κατάληξη:

άκου**γα**
έτρω**γα**
έλε**γα**
έκλαι**γα**
έφται**γα**
έκαι**γα**

Τα ρήματα της Β' συζυγίας

Ο παρατατικός των ρημάτων της Β' συζυγίας αποτελείται από:

- το θέμα του ενεστώτα
- το -ούσ-
- τις καταλήξεις του παρατατικού

Ο παρατατικός έχει τις ίδιες καταλήξεις με τον αόριστο, αλλά ο τόνος βρίσκεται στην ίδια συλλαβή σε όλα τα πρόσωπα (πάνω στο -ού-):

Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
αγαπού σα	ενοχλού σα
αγαπού σες	ενοχλού σες
αγαπού σε	ενοχλού σε
αγαπού σαμε	ενοχλού σαμε
αγαπού σατε	ενοχλού σατε
αγαπού σαν(ε)	ενοχλού σαν(ε)

Στον καθημερινό λόγο τα ρήματα της πρώτης ομάδας σχηματίζουν τον παρατατικό με το θέμα του ενεστώτα και το -αγα .

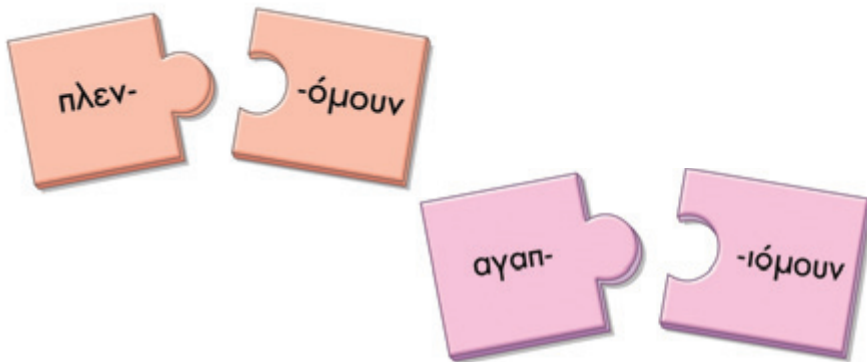
Ο Γιάννης **μίλαγε** συνέχεια μέσα στην τάξη.

Ο παρατατικός αυτός κλίνεται όπως ο αόριστος: ο τόνος δηλαδή βρίσκεται πάντα στην τρίτη από το τέλος συλλαβή:

μίλα γα
μίλα γες
μίλα γε
μιλά γαμε
μιλά γατε
μιλά γαν / μιλάγανε

Η παθητική φωνή

Ο παρατατικός σχηματίζεται με το θέμα του ενεστώτα και τις καταλήξεις του παρατατικού της παθητικής φωνής.

A' συζυγία

πλεν**ό**μουν

πλεν**ό**σουν

πλεν**ό**ταν

πλεν**ό**μασταν

πλεν**ό**σασταν

πλέ**ν**ονταν /
πλε**ν**όντουσαν

B' συζυγία

Πρώτη ομάδα

αγαπ**ι**όμουν

αγαπ**ι**όσουν

αγαπ**ι**όταν

αγαπ**ι**όμασταν

αγαπ**ι**όσασταν

αγαπ**ι**όνταν/
αγαπ**ι**όντουσαν

Ο παρατατικός των ρημάτων της δεύτερης ομάδας δεν χρησιμοποιείται πολύ συχνά. Κλίνεται ως εξής:

B' συζυγία

Δεύτερη ομάδα

κιν**ο**ύμουν

κιν**ο**ύσουν

κιν**ο**ύνταν

κιν**ο**ύμασταν

κιν**ο**ύσασταν

κιν**ο**ύνταν

Ο παρατατικός των ρημάτων σε *-άμαι* σχηματίζεται και κλίνεται όπως ο παρατατικός των ρημάτων της Α' συζυγίας.

κοιμάμαι → *κοιμόμουν*

Ο συνοπτικός μέλλοντας

Όταν θέλουμε να περιγράψουμε στο σύνολό της μια δραστηριότητα ή μια κατάσταση που τοποθετείται στο μέλλον, χρησιμοποιούμε το **συνοπτικό μέλλοντα**.

Αύριο θα καθαρίσω το δωμάτιό μου.

Η ενεργητική φωνή

Ο συνοπτικός μέλλοντας αποτελείται από:

- το μόριο *θα*
- ένα ρηματικό τύπο, ο οποίος σχηματίζεται με το θέμα του αορίστου και τις καταλήξεις του ενεστώτα ρημάτων όπως το *γράφω* (ενεργητική φωνή, Α' συζυγία)

Τα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας κλίνονται με τον ίδιο τρόπο:

A' συζυγία	B' συζυγία
θα δέσω	θα πετάξω
θα δέσεις	θα πετάξεις
θα δέσει	θα πετάξει
θα δέσουμε	θα πετάξουμε
θα δέσετε	θα πετάξετε
θα δέσουν(ε)	θα πετάξουν(ε)

Τα ανώμαλα ρήματα που στο μέλλοντα τονίζονται στην πρώτη από το τέλος συλλαβή (θα πω, θα δω, θα βγω, θα μπω, θα ανεβώ, θα κατεβώ, θα βρω) κλίνονται ως εξής:

θα δω
θα δεις
θα δει
θα δούμε
θα δείτε
θα δουν/δούνε

Η παθητική φωνή

Ο συνοπτικός μέλλοντας της παθητικής φωνής αποτελείται από:

- το μόριο θα
- ένα ρηματικό τύπο, ο οποίος σχηματίζεται με το θέμα του αορίστου και τις καταλήξεις του ενεστώτα ρημάτων όπως το ενοχλώ (ενεργητική φωνή, δεύτερη ομάδα της Β' συζυγίας)

Τα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας κλίνονται με τον ίδιο τρόπο:

A' συζυγία	B' συζυγία
θα σηκωθώ	θα αγαπηθώ
θα σηκωθείς	θα αγαπηθείς
θα σηκωθεί	θα αγαπηθεί
θα σηκωθούμε	θα αγαπηθούμε
θα σηκωθείτε	θα αγαπηθείτε
θα σηκωθούν(ε)	θα αγαπηθούν(ε)

Στο λόγο ο συνοπτικός μέλλοντας είναι πολύ πιο συνηθισμένος από τον εξακολουθητικό μέλλοντα.

Ο εξακολουθητικός μέλλοντας

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για μια πράξη που θα γίνεται συνέχεια ή τακτικά στο μέλλον, χρησιμοποιούμε τον **εξακολουθητικό μέλλοντα**.

Θα παίζω όλο το καλοκαίρι.

Για να σχηματίσουμε το χρόνο αυτό χρησιμοποιούμε το θα και τον ενεστώτα των ρημάτων.

*Θα ανοίγω, θα τραβάω,
θα κοιμάμαι, θα ντύνομαι*

Ο εξακολουθητικός μέλλοντας χρησιμοποιείται με επιρρήματα που δείχνουν διάρκεια και επανάληψη όπως τα παρακάτω:

*κάθε μέρα / μήνα / χρόνο
όλο το πρωί / το βράδυ / το χρόνο
συνέχεια
πάντα
συχνά
τακτικά
σπάνια*

Ενεργητική φωνή

Α' συζυγία	Β' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
θα δένω	θα αγαπάω / θα αγαπώ	θα ενοχλώ
θα δένεις	θα αγαπάς	θα ενοχλείς
θα δένει	θα αγαπάει / θα αγαπά	θα ενοχλεί
θα δένουμε	θα αγαπάμε	θα ενοχλούμε
θα δένετε	θα αγαπάτε	θα ενοχλείτε
θα δένουν(ε)	θα αγαπούν / θα αγαπάνε	θα ενοχλούν(ε)

Παθητική φωνή

Α' συζυγία	Β' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
θα πλένομαι	θα αγαπιέμαι	θα ενοχλούμαι
θα πλένεσαι	θα αγαπιέσαι	θα ενοχλείσαι
θα πλένεται	θα αγαπιέται	θα ενοχλείται
θα πλενόμαστε	θα αγαπιόμαστε	θα ενοχλούμαστε
θα πλένεστε / θα πλενόσαστε	θα αγαπιέστε / θα αγαπιόσαστε	θα ενοχλείστε
θα πλένονται	θα αγαπιούνται	θα ενοχλούνται

Ο παρακείμενος

Ο **παρακείμενος** χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να μιλήσουμε:

- για μια δραστηριότητα που ολοκληρώθηκε και τα αποτελέσματά της ισχύουν στο παρόν

Έχω μαγειρέψει κρέας με μακαρόνια.

(δηλαδή υπάρχει κρέας με μακαρόνια για να φάμε)

Έχουν γραφτεί ολόκληρες βιβλιοθήκες για το έγκλημα αυτό.

- για μια εμπειρία που είχαμε στο παρελθόν

Έχω φάει παγωτό με γεύση μπανάνα.
 Ο Γιάννης **έχει πάει** πολλές φορές στη Θάσο.
 Δεν **έχω βρεθεί** ποτέ σε τέτοια θέση.

Δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τον παρακείμενο όταν στην πρόταση υπάρχουν λέξεις ή φράσεις που δείχνουν πότε ακριβώς έγινε κάτι. Σε αυτή την περίπτωση χρησιμοποιούμε τον αόριστο.

Χθες πήγαμε **σινεμά** (και όχι *έχουμε πάει*)

Ο παρακείμενος σχηματίζεται με το έχω στον ενεστώτα και έναν άκλιτο ρηματικό τύπο. Στην ενεργητική φωνή ο άκλιτος ρηματικός τύπος σχηματίζεται με το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής και την κατάληξη *-ει*, χωρίς τόνο.

γράφω → έχω γράψ *-ει*
 διαβάζω → έχω διαβάσ *-ει*

Στην παθητική φωνή ο άκλιτος ρηματικός τύπος σχηματίζεται με το θέμα του αορίστου της παθητικής φωνής και την κατάληξη *-ει* με τόνο.

σηκώνομαι → έχω σηκωθ *-ει*
 αγαπιέμαι → έχω αγαπηθ *-ει*

Ο παρακείμενος κλίνεται με τον ίδιο τρόπο στην Α' και Β' συζυγία, στην ενεργητική και στην παθητική φωνή:

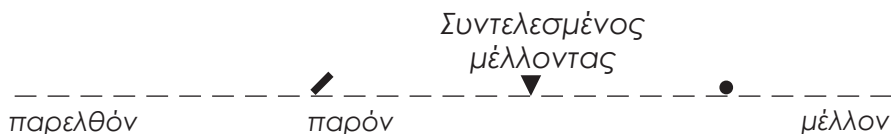
Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
έχω	αγαπήσει	έχω	αγαπηθεί
έχεις		έχεις	
έχει		έχει	
έχουμε		έχουμε	
έχετε		έχετε	
έχουν(ε)		έχουν(ε)	

Κλίνεται με τον ίδιο τρόπο στην Α' και Β' συζυγία, στην ενεργητική και στην παθητική φωνή:

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
είχα	αγαπήσει	είχα	αγαπηθεί
είχες		είχες	
είχε		είχε	
είχαμε		είχαμε	
είχατε		είχατε	
είχαν(ε)		είχαν(ε)	

Ο συντελεσμένος μέλλοντας

Ο **συντελεσμένος μέλλοντας** χρησιμοποιείται για να μιλήσουμε για μια δραστηριότητα που θα ολοκληρωθεί πριν από μία άλλη στο μέλλον.

Μέχρι τη μέρα των εξετάσεων **θα έχω διαβάσει** πολύ.
 Ως την ώρα του φαγητού **θα έχουμε γυρίσει** από τη θάλασσα.
 Η κυβέρνηση ελπίζει ότι μέχρι το τέλος του χρόνου **θα έχει λυθεί** το πρόβλημα.

Σχηματίζεται με το έχω στο μέλλοντα και τον άκλιτο ρηματικό τύπο σε -ει / -εί, με τον οποίο σχηματίζονται ο παρακείμενος και ο υπερσυντέλικος.

γράφω	→	θα έχω γράψ-ει
διαβάζω	→	θα έχω διαβάσ-ει
σηκώνομαι	→	θα έχω σηκωθ-ει
αγαπιέμαι	→	θα έχω αγαπηθ-ει

Κλίνεται με τον ίδιο τρόπο στην Α' και Β' συζυγία, στην ενεργητική και στην παθητική φωνή:

Ενεργητική φωνή		Παθητική φωνή	
Θα έχω	γράφει	Θα έχω	γραφτεί
Θα έχεις			
Θα έχει			
Θα έχουμε			
Θα έχετε			
Θα έχουν(ε)			

Η ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ

Όταν επιθυμούμε, προτείνουμε, ευχόμαστε ή φοβόμαστε κάτι, χρησιμοποιούμε την **υποτακτική**. Η υποτακτική σχηματίζεται με τα μόρια να και ας και ένα ρηματικό τύπο.

- Ο τύπος της υποτακτικής να + ρήμα χρησιμοποιείται τις περισσότερες φορές μετά από ορισμένα ρήματα ή εκφράσεις:

Θέλω **να έρθω** στο χορό.

Απαγορεύεται **να μιλάμε** στον οδηγό.

Άρχισε **να λέει** ιστορίες.

Πρέπει **να μαζέψουμε** τα παιχνίδια μας.

Είναι δύσκολο **να θυμάμαι** όλους τους κανόνες.

- Η υποτακτική μπορεί να χρησιμοποιείται μόνη της στην πρόταση (και με το μόριο να και με το μόριο ας). Σε αυτή την περίπτωση:

- εκφράζει ευχή

Μακάρι **να περάσω** στις εξετάσεις!

Ας μη βρέξει αύριο, να πάμε εκδρομή!

Μακάρι **να έχει γυρίσει!**

- εκφράζει προσταγή ή προτροπή

Να φας το φαγητό σου αμέσως!

Ας πάμε σινεμά απόψε.

Να μη βγεις στην αυλή.

- τη χρησιμοποιούμε σε ερωτήσεις για να εκφράσουμε απορία, να πάρουμε άδεια για κάτι ή να προτείνουμε κάτι

*Πού **να πήγε** ο Γιώργος;*

***Να βγω** λίγο έξω;*

***Να πάμε** σινεμά απόψε;*

Η υποτακτική δεν έχει χρόνο. Οι ρηματικοί της τύποι σχηματίζονται μόνο με βάση την όψη.

Όψη	Έγκλιση
συνοπτική	συνοπτική υποτακτική
εξακολουθητική	εξακολουθητική υποτακτική
συντελεσμένη	συντελεσμένη υποτακτική

Η συνοπτική υποτακτική

Η **συνοπτική υποτακτική** χρησιμοποιείται όταν θέλουμε να μιλήσουμε για μια δραστηριότητα στο σύνολό της, χωρίς να μας ενδιαφέρει η διάρκειά της, ή όταν η επανάληψη της δραστηριότητας είναι ορισμένη.

*Αποφάσισα **να αλλάξω** δουλειά.*

*Πρέπει **να γράψω** αυτή την πρόταση δέκα φορές.*

Μετά από ορισμένα ρήματα και εκφράσεις βάζουμε μόνο συνοπτική υποτακτική. Τα πιο συχνά από αυτά είναι τα εξής:

πάω

ακόμη

είναι η σειρά μου

αργώ

παρά λίγο

είναι ώρα

ετοιμάζομαι

παρά τρία

δεν βλέπω την ώρα

βιάζομαι

κοντεύω

περιμένω

Γλίστρησε και πήγε **να πέσει**.
 Σήμερα είναι η σειρά σου **να πας** βόλτα το σκύλο.
 Αχ! Παραλίγο **να πέσω**.
 Δεν θα αργήσω **να φύγω**.
 Βράδιασε και ακόμη **να γυρίσει**.

Στο λόγο η συνοπτική υποτακτική είναι πολύ πιο συνηθισμένη από την εξακολουθητική υποτακτική.

Ενεργητική φωνή

Η συνοπτική υποτακτική σχηματίζεται με τα μόρια **να ή ας** και ένα ρηματικό τύπο, ο οποίος βασίζεται στο θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής.

Η συνοπτική υποτακτική μοιάζει με το συνοπτικό μέλλοντα της ενεργητικής φωνής, μόνο που στην θέση του θα υπάρχει το **να**.

Η συνοπτική υποτακτική κλίνεται ως εξής:

A' συζυγία	B' συζυγία
να δέσω	να πετάξω
να δέσεις	να πετάξεις
να δέσει	να πετάξει
να δέσουμε	να πετάξουμε
να δέσετε	να πετάξετε
να δέσουν(ε)	να πετάξουν(ε)

Παθητική φωνή

Η συνοπτική υποτακτική σχηματίζεται με τα μόρια να ή ας και ένα ρηματικό τύπο, ο οποίος βασίζεται στο θέμα του αορίστου της παθητικής φωνής.

Η συνοπτική υποτακτική μοιάζει με το συνοπτικό μέλλοντα της παθητικής φωνής, μόνο που στη θέση του θα υπάρχει το να.

Η συνοπτική υποτακτική κλίνεται ως εξής:

A' συζυγία	B' συζυγία
να σηκωθώ	να αγαπηθώ
να σηκωθείς	να αγαπηθείς
να σηκωθεί	να αγαπηθεί
να σηκωθούμε	να αγαπηθούμε
να σηκωθείτε	να αγαπηθείτε
να σηκωθούν(ε)	να αγαπηθούν(ε)

Η εξακολουθητική υποτακτική

Χρησιμοποιούμε την **εξακολουθητική υποτακτική** για μια δραστηριότητα που θέλουμε να τονίσουμε τη διάρκειά της, ή για μια δραστηριότητα που επαναλαμβάνεται.

*Υπόσχομαι **να σου τηλεφωνώ** κάθε μέρα.*

Μετά από ορισμένα ρήματα βάζουμε μόνο εξακολουθητική υποτακτική. Αυτά τα ρήματα είναι τα εξής:

ευχαριστιέμαι	αρχίζω	βλέπω
στενοχωριέμαι	ξεκινάω	ακούω
χαίρομαι	συνεχίζω	φαίνομαι
με εκνευρίζει	εξακολουθώ	δείχνω
μου αρέσει	σταματάω	μαθαίνω
κουράζομαι	παύω	ξέρω
	συνηθίζω	

*Μου αρέσει **να παίζω** μπάσκετ.*

*Άρχισε **να δουλεύει** σε αυτή την επιχείρηση πριν από δύο μήνες.*

*Είδα τη Μαρία **να κλαίει**.*

Η εξακολουθητική υποτακτική σχηματίζεται με τον ίδιο τρόπο στα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας, στην ενεργητική και στην παθητική φωνή. Για να τη σχηματίσουμε χρησιμοποιούμε το **να** και τον ενεστώτα των ρημάτων.

***να ακούω, να αγαπάω,**
να κοιμάμαι, να ντύνομαι*

Ενεργητική φωνή

A' συζυγία	B' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
να δένω	να αγαπάω / να αγαπώ	να ενοχλώ
να δένεις	να αγαπάς	να ενοχλείς
να δένει	να αγαπάει / αγαπά	να ενοχλεί
να δένουμε	να αγαπάμε	να ενοχλούμε
να δένετε	να αγαπάτε	να ενοχλείτε
να δένουν(ε)	να αγαπούν / να αγαπάνε	να ενοχλούν(ε)

Παθητική φωνή

A' συζυγία	B' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
να πλένομαι	να αγαπιέμαι	να ενοχλούμαι
να πλένεσαι	να αγαπιέσαι	να ενοχλείσαι
να πλένεται	να αγαπιέται	να ενοχλείται
να πλενόμαστε	να αγαπιόμαστε	να ενοχλούμαστε
να πλένεστε / να πλενόσαστε	να αγαπιέστε / να αγαπιόσαστε	να ενοχλείστε
να πλένονται	να αγαπιούνται	να ενοχλούνται

Η συντελεσμένη υποτακτική

Χρησιμοποιούμε τη **συντελεσμένη υποτακτική** για να τονίσουμε το αποτέλεσμα μιας δραστηριότητας.

Να έχεις τελειώσει μέχρι το μεσημέρι!

Η συντελεσμένη υποτακτική σχηματίζεται με τον ίδιο τρόπο στα ρήματα της Α' και Β' συζυγίας, στην ενεργητική και στην παθητική φωνή. Για να τη σχηματίσουμε χρησιμοποιούμε το να και τον παρακείμενο των ρημάτων.

να έχω ακούσει, να έχω αγαπήσει,
να έχω κοιμηθεί, να έχω ντυθεί

Ενεργητική φωνή

A' συζυγία	B' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
να έχω δέσει	να έχω αγαπήσει	να έχω ενοχλήσει
να έχεις δέσει	να έχεις αγαπήσει	να έχεις ενοχλήσει
να έχει δέσει	να έχει αγαπήσει	να έχει ενοχλήσει
να έχουμε δέσει	να έχουμε αγαπήσει	να έχουμε ενοχλήσει
να έχετε δέσει	να έχετε αγαπήσει	να έχετε ενοχλήσει
να έχουν δέσει	να έχουν αγαπήσει	να έχουν ενοχλήσει

Παθητική φωνή

A' συζυγία	B' συζυγία	
	Πρώτη ομάδα	Δεύτερη ομάδα
να έχω πλυθεί	να έχω αγαπηθεί	να έχω ενοχληθεί
να έχεις πλυθεί	να έχεις αγαπηθεί	να έχεις ενοχληθεί
να έχει πλυθεί	να έχει αγαπηθεί	να έχει ενοχληθεί
να έχουμε πλυθεί	να έχουμε αγαπηθεί	να έχουμε ενοχληθεί
να έχετε πλυθεί	να έχετε αγαπηθεί	να έχετε ενοχληθεί
να έχουν πλυθεί	να έχουν αγαπηθεί	να έχουν ενοχληθεί

Η προστακτική

Η προστακτική χρησιμοποιείται:

- για να ζητήσουμε από κάποιον να κάνει κάτι ή να δώσουμε μια διαταγή
Άνοιξε το παράθυρο.
Σηκωθείτε. Είναι ώρα για το σχολείο.
- για να δώσουμε μια οδηγία
Ρίξτε σε ένα μπολ το λάδι και το λεμόνι και ανακατέψτε τα.
- για να δώσουμε μια συμβουλή
Πλένετε πάντα τα λαχανικά με πολύ νερό.

Τη βρίσκουμε μόνο στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού και του πληθυντικού αριθμού.

Η προστακτική δεν έχει χρόνο. Οι τύποι της σχηματίζονται μόνο με βάση την εξακολουθητική και τη συνοπτική όψη.

Όψη	Έγκλιση
συνοπτική	συνοπτική προστακτική
εξακολουθητική	εξακολουθητική προστακτική

Η συνοπτική προστακτική

Όταν θέλουμε να ζητήσουμε από κάποιον να κάνει κάτι αυτή τη στιγμή ή για ορισμένες φορές, χρησιμοποιούμε τη **συνοπτική προστακτική**.

Άνοιξε την πόρτα.

Γράψε πέντε φορές τη λέξη «οικογένεια».

Ενεργητική φωνή

Η συνοπτική προστακτική σχηματίζεται με τον ίδιο τρόπο για τα ρήματα της Α' και της Β' συζυγίας. Για να τη σχηματίσουμε:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής.

προσέχω	→	προσεξ-
λύνω	→	λυσ-
φοράω	→	φορεσ-
- Προσθέτουμε τις καταλήξεις της προστακτικής, -ε για τον ενικό και -τε για τον πληθυντικό.

Ενικός	Πληθυντικός
προσεξ - ε	προσεξ - τε
λυσ - ε	λυσ - τε
φορεσ - ε	φορεσ - τε

- Στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού, αν το ρήμα έχει πάνω από δύο συλλαβές, βάζουμε τον τόνο στην τρίτη από το τέλος συλλαβή. Στο δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού βάζουμε πάντα τον τόνο στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός	Πληθυντικός
πρόσεξε	προσέξτε
λύσε	λύστε
φόρεσε	φορέστε

Μερικά ρήματα σχηματίζουν τη συνοπτική προστακτική με διαφορετικό τρόπο:

Ενεστώτας	Συνοπτική προστακτική
ανεβαίνω	ανέβα - ανεβείτε
αφήνω	άσε / άφησε - αφήστε
βγαίνω	βγες - βγείτε
βρίσκω	βρες - βρείτε
έρχομαι	έλα - ελάτε
κάθομαι	κάθισε / κάτσε - καθίστε
κατεβαίνω	κατέβα - κατεβείτε
λέω	πες - πείτε
μπαίνω	μπες - μπείτε
πίνω	πιες - πιείτε
τρώω	φάε - φάτε

Παθητική φωνή

Η συνοπτική προστακτική της παθητικής φωνής σχηματίζεται με τον ίδιο τρόπο για τα ρήματα της Α' και της Β' συζυγίας. Για να τη σχηματίσουμε:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του αορίστου της ενεργητικής φωνής για τον ενικό και το θέμα του αορίστου της παθητικής φωνής για τον πληθυντικό αριθμό.

Ενικός	Πληθυντικός
ντυσ-	ντυθ-
παντρεψ-	παντρευτ-
τραβηξ-	τραβηχτ-
κρατησ-	κρατηθ-

- Βάζουμε την κατάληξη –ου στον ενικό και την κατάληξη –είτε στον πληθυντικό αριθμό.

Ενικός	Πληθυντικός
ντυσ- ΟΥ	ντυθ- ΕΙΤΕ
παντρεψ- ΟΥ	παντρευτ- ΕΙΤΕ
τραβηξ- ΟΥ	τραβηχτ- ΕΙΤΕ
κρατησ- ΟΥ	κρατηθ- ΕΙΤΕ

- Βάζουμε πάντα τον τόνο στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός	Πληθυντικός
ντύ σου	ντυθ είτε
παντρ έ ψου	παντρευτ ει τε
τραβ ή ξου	τραβηχ τ είτε
κρατ ή σου	κρατηθ ει τε

Η εξακολουθητική προστακτική

Όταν θέλουμε να ζητήσουμε από κάποιον να κάνει κάτι συνέχεια ή πολλές φορές, χρησιμοποιούμε την **εξακολουθητική προστακτική**.

***Πίνε** πολλούς χυμούς γιατί κάνουν καλό στην υγεία.*

Μερικές φορές η εξακολουθητική προστακτική χρησιμοποιείται στη θέση της συνοπτικής προστακτικής, κυρίως στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού. Σε αυτές τις περιπτώσεις η εξακολουθητική προστακτική δείχνει πιο έντονη προσταγή και είναι λιγότερο ευγενική.

***Τρώγε** το φαγητό σου γιατί θα κρυώσει.*

ή

***Φάε** το φαγητό σου γιατί θα κρυώσει.*

***Κράτα** αυτή τη φωτογραφία για να με θυμάσαι.*

ή

***Κράτησε** αυτή τη φωτογραφία για να με θυμάσαι.*

Ενεργητική φωνή

Τα ρήματα της Α' συζυγίας

Για να σχηματίσουμε την εξακολουθητική προστακτική ακολουθούμε τους εξής κανόνες:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του ενεστώτα.
πίνω → *πιν-*
αγοράζω → *αγοραζ-*
- Προσθέτουμε την κατάληξη *-ε* για το δεύτερο πρόσωπο του ενικού και την κατάληξη *-ετε* για το δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού.

Ενικός	Πληθυντικός
πιν - ε	πιν - ετε
αγοραζ - ε	αγοραζ - ετε

- Στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού, αν το ρήμα έχει πάνω από δύο συλλαβές, ο τόνος ανεβαίνει στην τρίτη από το τέλος συλλαβή. Στο δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού βάζουμε τον τόνο στην τρίτη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός	Πληθυντικός
πίνε	πίνετε
αγόραζε	αγοράζετε

Τα ρήματα της Β' συζυγίας

Για να σχηματίσουμε την εξακολουθητική προστακτική των ρημάτων της πρώτης ομάδας:

- Χρησιμοποιούμε το θέμα του ενεστώτα.
αγαπάω/-ώ → *αγαπ-*
- Προσθέτουμε την κατάληξη *-α* για το δεύτερο πρόσωπο του ενικού και την κατάληξη *-άτε* για το δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού αριθμού.

Ενικός	Πληθυντικός
αγαπ - α	αγαπ - άτε

- Βάζουμε τον τόνο και στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού και στο δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός	Πληθυντικός
αγα ά πα	αγαπα ά τε

Τα ρήματα της δεύτερης ομάδας δεν σχηματίζουν την εξακολουθητική προστακτική στο δεύτερο πρόσωπο του ενικού, αλλά μόνο στο δεύτερο πρόσωπο του πληθυντικού. Για να το σχηματίσουμε, προσθέτουμε στο θέμα του ενεστώτα την κατάληξη *-είτε*. Ο τόνος μπαίνει πάντα στη δεύτερη από το τέλος συλλαβή.

Ενικός	Πληθυντικός
-	χρησιμοποι - είτε

Χρησιμοποιείτε τα μέσα μαζικής μεταφοράς.

Παθητική φωνή

Εξακολουθητική προστακτική έχει μόνο η ενεργητική φωνή. Στην παθητική φωνή χρησιμοποιούμε τους τύπους του δευτέρου ενικού και πληθυντικού προσώπου της εξακολουθητικής υποτακτικής.

Να ντύνεσαι καλά όταν κάνει κρύο.

Οι δυνητικές εκφράσεις

Οι δυνητικές εκφράσεις δείχνουν ότι ο ομιλητής κάνει μια εκτίμηση για τις πιθανότητες πραγματοποίησης ενός γεγονότος ή μιας κατάστασης. Παράλληλα εκφράζει ευχή ή πιθανότητα.

Οι εκφράσεις αυτές σχηματίζονται με τα μόρια *θα*, *να* και *ας* και τους τύπους όλων των χρόνων της οριστικής, εκτός από το μέλλοντα. Ανάλογα με το χρόνο που χρησιμοποιείται, ο ομιλητής παρουσιάζει ένα γεγονός σαν σχεδόν σίγουρο, σαν δύσκολο να πραγματοποιηθεί και σαν αντίθετο ενός πραγματικού γεγονότος.

Ευχή

Μπορούμε να εκφράσουμε μια ευχή χρησιμοποιώντας τα μόρια *να* και *ας* σε συνδυασμό με τον παρατατικό, τον αόριστο και τον υπερσυντέλικο.

Το *να* ή *ας* + παρατατικός εκφράζει ευχή για ένα γεγονός που είναι δύσκολο να πραγματοποιηθεί.

Να κέρδιζα το λαχείο!

Το *να* ή *ας* + αόριστος ή παρακείμενος εκφράζει ευχή για ένα γεγονός που τοποθετείται στο παρελθόν, αλλά που ο ομιλητής δεν ξέρει αν έχει πραγματοποιηθεί ή όχι.

Μακάρι να κέρδισε η ομάδα μου!
Ας έχει κερδίσει η ομάδα μου!

Το *να* ή *ας* + υπερσυντέλικος εκφράζει ευχή για ένα γεγονός που είναι το αντίθετο ενός πραγματικού γεγονότος.

Να είχε κερδίσει η ομάδα μου!

Πιθανότητα

Χρησιμοποιούμε το μόριο *θα* σε συνδυασμό με όλους τους χρόνους της οριστικής για να παρουσιάσουμε ένα γεγονός σαν σχεδόν σίγουρο στο παρόν ή στο παρελθόν.

- στο παρόν

*Κάνει πολύ κρύο. **Θα χιονίζει** τώρα στο χωριό.
Η ώρα είναι 2. Ο Γιάννης **θα έχει γυρίσει**.*

- στο παρελθόν

*Το φως στο δωμάτιό του ήταν αναμμένο. Μάλλον **θα διάβαζε**.*

*Για να γράψει τόσο καλά στις εξετάσεις **θα διάβασε** πολύ.
Για να γράψει τόσο καλά στις εξετάσεις **θα είχε διαβάσει** πολύ.*

Το ρήμα είμαι

Το ρήμα *είμαι* έχει τρεις χρόνους: ενεστώτα, παρατατικό και μέλλοντα.

Είσαι από την Ελλάδα;

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
είμαι	ήμουν(α)	θα είμαι
είσαι	ήσουν(α)	θα είσαι
είναι	ήταν(ε)	θα είναι
είμαστε	ήμαστε / ήμασταν	θα είμαστε
είστε / είσαστε	ήσαστε / ήσασταν	θα είστε / είσαστε
είναι	ήταν(ε)	θα είναι

Τι ώρα είναι;

Είμαστε καλά.

Θα είστε στο σπίτι το βράδυ;

Στην αυλή είναι τρία δέντρα.

Το ρήμα έχω

Το ρήμα έχω έχει τρεις χρόνους: ενεστώτα, παρατατικό και μέλλοντα.

Ενεστώτας	Παρατατικός	Μέλλοντας
έχω	είχα	θα έχω
έχεις	είχες	θα έχεις
έχει	είχε	θα έχει
έχουμε	είχαμε	θα έχουμε
έχετε	είχατε	θα έχετε
έχουν(ε)	είχαν(ε)	θα έχουν(ε)

Έχω έναν σκύλο.

Χθες είχα πυρετό.

Ο Γιάννης έχει μια αδελφή και έναν αδελφό.

Ο Αχιλλέας έχει ξανθά μαλλιά.

Έχουμε διάβασμα.

Έχετε λεφτά;

Το ρήμα έχω χρησιμοποιείται για το σχηματισμό των συντελεσμένων χρόνων δηλαδή του παρακείμενου, του υπερσυντέλικου και του συντελεσμένου μέλλοντα. Στην περίπτωση αυτή ονομάζεται **βοηθητικό ρήμα**.

Έχω ανοίξει την πόρτα.

Το γερούνδιο

Το **γερούνδιο** προσδιορίζει το ρήμα, λειτουργεί δηλαδή σαν επίρρημα. Δείχνει:

- τον τρόπο με τον οποίο γίνεται μια δραστηριότητα.
*Ήρθε **περπατώντας** (Ήρθε με τα πόδια).*
- μια δραστηριότητα που γίνεται ταυτόχρονα με τη δραστηριότητα που δείχνει το ρήμα της πρότασης.
***Πηγαίνοντας** για ψώνια, έχασα το πορτοφόλι μου. (= καθώς πήγαινα για ψώνια)*

Για να σχηματίσουμε το γερούνδιο βάζουμε στο θέμα του ενεστώτα την κατάληξη **-οντας** στα ρήματα της πρώτης συζυγίας και την κατάληξη **-ώντας** στα ρήματα της δεύτερης συζυγίας.

λύνω → λύν-οντας
τραβάω → τραβ-ώντας

Όταν το /ο/ τονίζεται, γράφεται με **-ώ-**.

τραγουδ-ώντας

Όταν το /ο/ δεν τονίζεται, γράφεται με **-ο-**.

γράφ-οντας

Η μετοχή

Οι **μετοχές** σχηματίζονται από ρήματα και χρησιμοποιούνται όπως τα επίθετα.

*τα **βρεγμένα** παπούτσια
η **χαλασμένη** τηλεόραση*

Πολλές φορές χρησιμοποιούμε το ρήμα *είμαι* μαζί με τη μετοχή στη θέση του παρακείμενου παθητικής φωνής.

*Η τηλεόραση έχει χαλάσει.
Η τηλεόραση είναι χαλασμένη.*

Η μετοχή τελειώνει σε *-μένος, -η, -ο* και κλίνεται όπως τα επίθετα σε *-ος, -η, -ο*.

Σχηματίζεται με βάση τον παθητικό αόριστο των ρημάτων. Στους παρακάτω πίνακες φαίνεται ο σχηματισμός της μετοχής για τα ρήματα της Α' και της Β' συζυγίας.

Ρήματα Α' συζυγίας

Αόριστος παθητικής φωνής	Σχηματισμός μετοχής	Παράδειγμα
-θηκα	-μένος	πλύθηκα - πλυμένος
-στηκα	-σμένος	κουράστηκα - κουρασμένος
-χτηκα	-γμένος	μπλέχτηκα - μπλεγμένος
-φτηκα	-μμένος	κρύφτηκα- κρυμμένος
-εύτηκα	-εμένος	κουρεύτηκα -κουρεμένος

Ρήματα Β' συζυγίας

Αόριστος παθητικής φωνής	Σχηματισμός μετοχής	Παράδειγμα
-ήθηκα	-ημένος	αγαπήθηκα - αγαπημένος
-έθηκα	-εμένος	φορέθηκα - φορεμένος
-άστηκα	-ασμένος	ξεχάστηκα - ξεχασμένος
-έστηκα	-εσμένος	καλέστηκα - καλεσμένος
-ήχτηκα	-ηγμένος	τραβήχτηκα - τραβηγμένος
-άχτηκα	-αγμένος	κοιτάχτηκα - κοιταγμένος

Μερικά ρήματα παρόλο που δεν έχουν παθητική φωνή, σχηματίζουν μετοχή. Μερικές τέτοιες μετοχές είναι:

Μετοχή	Ρήμα
ανεβασμένος	ανεβαίνω
γερασμένος	γερνάω
δακρυσμένος	δακρύζω
δυστυχισμένος	δυστυχώ
ευτυχισμένος	ευτυχώ
θυμωμένος	θυμώνω
κατεβασμένος	κατεβαίνω
μεθυσμένος	μεθάω
πεθαμένος	πεθαίνω
πεινασμένος	πεινάω
πεσμένος	πέφτω
συννεφιασμένος	συννεφιάζω
χαλασμένος	χαλάω

Άλλες πάλι μετοχές δεν σχηματίζονται σύμφωνα με τους κανόνες που αναφέρθηκαν νωρίτερα. Μερικές από αυτές φαίνονται στον παρακάτω πίνακα.

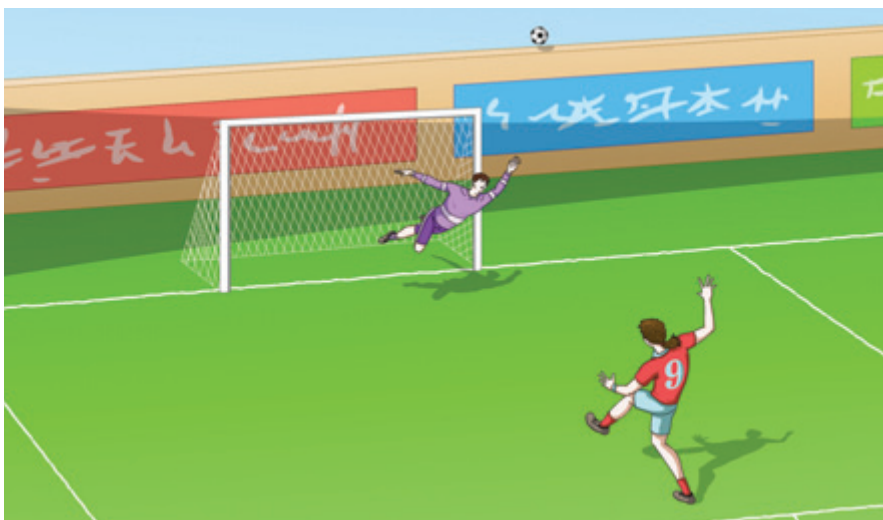
Ενεστώτας	Μετοχή
αφαιρώ	αφηρημένος
βρέχω	βρε(γ)μένος
γίνομαι	γινωμένος
κάθομαι	καθισμένος
καίω	καμένος
κλαίω	κλαμένος
κοιμάμαι	κοιμισμένος
μολύνω	μολυσμένος
πίνω	πιωμένος
πετάω	πεταμένος
τρώω	φαγωμένος
φοβάμαι	φοβισμένος

Τα **επιρρήματα** είναι άκλιτες λέξεις που δείχνουν τρόπο, τόπο, χρόνο και ποσότητα. Προσδιορίζουν:

- ρήματα
*Τρέχω **γρήγορα**.*
- επίθετα
*Η Ελένη είναι **πολύ** όμορφη.*
- ουσιαστικά
*Βγες από την **πίσω** πόρτα.*
- άλλα επιρρήματα
*Έγραφα **αρκετά** καλά στο διαγώνισμα.*
- μια ολόκληρη πρόταση
***Ευτυχώς** δεν χτύπησα.
Σίγουρα λέει την αλήθεια;*

Ορισμένα επιρρήματα προέρχονται από επίθετα.

- Από τα επίθετα που τελειώνουν σε -ος, -η, -ο και -ος, -α, -ο σχηματίζονται επιρρήματα που τελειώνουν σε -ά / -ιά.
*ψηλός → ψηλά
ωραίος → ωραία*
- Από τα επίθετα που τελειώνουν σε -ύς, -ιά, -ύ σχηματίζονται επιρρήματα που τελειώνουν σε -ιά.
μακρύς → μακριά

Πέταξε την μπάλα **μακριά**.

- Από τα επίθετα που τελειώνουν σε *-ης, -ης, -ες* σχηματίζονται επιρρήματα που τελειώνουν σε *-ως*.

ακριβής → *ακριβώς*

- Από τα επίθετα που τελειώνουν σε *-ύς, -εία, -ύ* σχηματίζονται επιρρήματα που τελειώνουν σε *-έως*.

ευρύς → *ευρέως*

Το επίθετο *πολύς* σχηματίζει το επίρρημα *πολύ* και το *λίγος* το επίρρημα *λίγο*.

Μερικά επιρρήματα σχηματίζονται και με την κατάληξη *-α* και με την κατάληξη *-ως*. Τα επιρρήματα αυτά μπορεί, ανάλογα με την κατάληξή τους, να έχουν:

- την ίδια σημασία

Σπανίως βλέπω τα ξαδέρφια μου.

Σπάνια βλέπω τα ξαδέρφια μου.

- διαφορετική σημασία

Τον καταλαβαίνω, γιατί μιλάει **απλά**. (= με απλό τρόπο)

Θέλω **απλώς** να σου μιλήσω. (= μόνο)

Τα τροπικά επιρρήματα

Για να προσδιορίσουμε τον τρόπο με τον οποίο γίνεται κάτι, χρησιμοποιούμε τα **τροπικά επιρρήματα**.

- **Πώς** πέρασες στην εκδρομή;
- **Καλά**.

Τροπικά επιρρήματα είναι τα *ξαφνικά, έτσι, αλλιώς, ωραία, καλά, άσχημα, μαζί, χωριστά, όπως, κάπως, πώς* κ.ά.

Όταν θέλουμε να μάθουμε πληροφορίες για την κατάσταση κάποιου ή για τον τρόπο με τον οποίο γίνεται κάτι, χρησιμοποιούμε το *πώς* με τόνο.

Πώς είναι ο ασθενής;

Με ρώτησε **πώς** τα πάω στην καινούργια μου δουλειά.

Με το **πώς** μπορούμε επίσης να εκφράσουμε την έντονη επιθυμία μας, την έκπληξη ή το θαυμασμό μας.

*Αχ, **πώς** θέλω να πάμε εκδρομή!
Κοίτα τον σκύλο μου **πώς** κάνει για να βγει βόλτα.*

Το **πώς** (με τόνο) διαφέρει από το **πως** (χωρίς τόνο). Το **πως** είναι σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσες προτάσεις και εμφανίζεται εναλλακτικά με το **ότι**.

*Λένε **πως** θα παντρευτούν το καλοκαίρι. (= Λένε ότι...)*

Τα τοπικά επιρρήματα

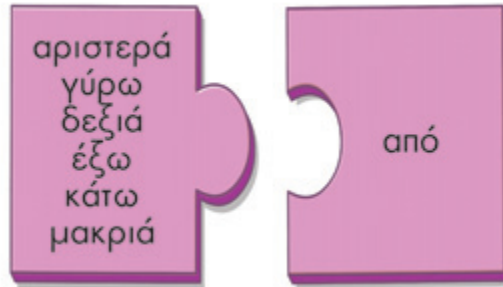
Για να προσδιορίσουμε τη θέση κάποιου (αντικειμένου, προσώπου, γεγονότος) στο χώρο, χρησιμοποιούμε τα **τοπικά επιρρήματα**.

Τοπικά επιρρήματα είναι τα *πάνω, κάτω, ψηλά, χαμηλά, μέσα, έξω, μακριά, κοντά, πίσω, μπροστά (ή μπρος), δεξιά, αριστερά, δίπλα, γύρω, τριγύρω, στη μέση, στο βάθος, απέναντι, εδώ, εκεί, όπου, κάπου, πού, αλλού, παντού, πουθενά κ.ά.*

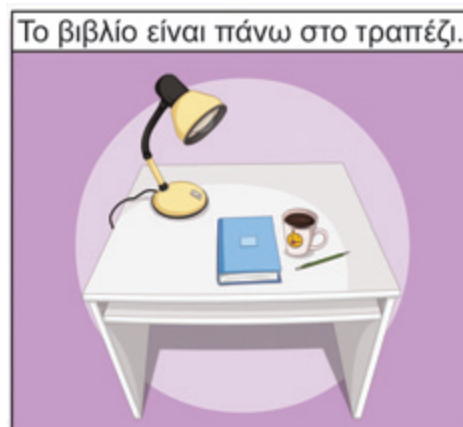
*Για να πας στην πλατεία, πρέπει να στρίψεις **δεξιά**.
Έχει **παντού** σκόνη στο δωμάτιό μου.*

Όταν τα επιρρήματα αυτά δείχνουν πού βρίσκεται κάτι σε σχέση με κάτι άλλο, τότε συνοδεύονται από τις προθέσεις **από** ή **σε**.

Ο φούρνος βρίσκεται **δίπλα στο** ζαχαροπλαστέιο.
Το φαρμακείο είναι **απέναντι από** το σχολείο.

Το τοπικό επίρρημα εδώ χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει κάτι που βρίσκεται κοντά στον ομιλητή.

Το τοπικό επίρρημα εκεί χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει κάτι που βρίσκεται λίγο πιο μακριά από τον ομιλητή.

Όταν θέλουμε να μάθουμε πληροφορίες για τη θέση κάποιου (αντικειμένου, προσώπου, γεγονότος) στο χώρο, χρησιμοποιούμε το πού με τόνο.

Πού θα πάτε διακοπές;

Με ρώτησε **πού** θα πάμε διακοπές.

Με το πού μπορούμε επίσης να εκφράσουμε την έκπληξη ή το θαυμασμό μας.

Αχ, **πού** να το 'ξερα ότι θα έκανε τόσο κρύο!

Το πού (με τόνο) διαφέρει από το που (χωρίς τόνο). Το που μπορεί να είναι είτε αναφορική αντωνυμία που εισάγει αναφορική πρόταση είτε σύνδεσμος που εισάγει δευτερεύουσα πρόταση.

Τα παιχνίδια **που** μου αγόρασες είναι στο δωμάτιό μου.

Χάρηκα **που** ήρθες.

Τα χρονικά επιρρήματα

Για να προσδιορίσουμε το πότε γίνεται κάτι, χρησιμοποιούμε τα **χρονικά επιρρήματα**.

- **Πότε** θα φτάσει το τρένο στην Αθήνα;

- **Αύριο**.

Χρονικά επιρρήματα είναι τα πρόπερσι, πέρσι, πριν, μόλις, μετά, ύστερα, προχτές, χτες, φέτος, τώρα, σήμερα, έπειτα, αύριο, μεθαύριο, ξανά, πάλι, νωρίς, αργά, πότε, κάποτε, τότε, όποτε, ακόμη, πια, ήδη κ.ά.

Τα επιρρήματα πριν και μετά συχνά συνοδεύονται από την πρόθεση από.

Συναντηθήκαμε **πριν (από)** το μάθημα.

Συναντηθήκαμε **μετά (από)** το μάθημα.

Χρησιμοποιούμε επίσης χρονικά επιρρήματα για να δείξουμε πόσο συχνά γίνεται κάτι.

←			→
ποτέ	σπάνια	συχνά	πάντα
	κάπου κάπου	συνήθως	πάντοτε
	πότε πότε	τακτικά	
	πού και πού		

Ορισμένα χρονικά επιρρήματα δείχνουν μια χρονική στιγμή η οποία είναι διαφορετική από τη στιγμή που ο ομιλητής περιμένει ή έχει σχεδιάσει να συμβεί ένα ορισμένο γεγονός. Τα επιρρήματα αυτά είναι τα εξής: *ακόμη (ακόμα), ήδη, πια, πάλι*.

- Το *ακόμη* ή *ακόμα* δείχνει ότι ένα γεγονός που ο ομιλητής περίμενε σε κάποια χρονική στιγμή δεν έχει πραγματοποιηθεί.

*Έχει αργήσει. **Ακόμη** τον περιμένω.*

*Δεν ήρθε **ακόμα**.*

ή

***Ακόμη** να έρθει.*

*Είναι νωρίς **ακόμα** να στρώσουμε τραπέζι.*

- Τα *ήδη* και *κιόλας* δείχνουν ότι συνέβη ένα γεγονός που ομιλητής περίμενε να συμβεί λίγο αργότερα. Τα επιρρήματα αυτά δεν χρησιμοποιούνται σε αρνητικές προτάσεις.

*Έχω **ήδη** στείλει το γράμμα.*

*Είναι **ήδη** αργά. Πρέπει να φύγουμε.*

*Πέρασαν **κιόλας** δέκα μήνες.*

- Το *πάλι* δείχνει ότι ένα γεγονός επαναλήφθηκε, ενώ ο ομιλητής περίμενε να μην επαναληφθεί.

*Έφτασε **πάλι** αργά στο ραντεβού.*

- Το *πια* δείχνει ότι ένα γεγονός δεν συμβαίνει, ενώ ο ομιλητής περίμενε να συμβεί.

*Δεν μας επισκέπτεται **πια**.*

Τα ποσοτικά επιρρήματα

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για την ποσότητα, το μέγεθος ή το βαθμό, χρησιμοποιούμε τα **ποσοτικά επιρρήματα**.

Μου αρέσουν **πολύ** τα παγωτά.

- **Πόσο** γνωρίζεις την Ελένη;

- Τη γνωρίζω **αρκετά**.

Έφαγα **σχεδόν** όλο το φαγητό μου.

Ποσοτικά επιρρήματα είναι τα *πόσο, πολύ, λίγο, καθόλου, αρκετά, τόσο, όσο, μόνο, τουλάχιστον, σχεδόν, περίπου* κ.ά.

Το όλο είναι επιρρημα. Σημαίνει ότι κάποιος είναι γεμάτος από κάτι ή ότι κάτι γίνεται ή υπάρχει συνέχεια, χωρίς διακοπή.

*Η Ελένη είναι **όλο** χαρά γιατί θα πάει εκδρομή αύριο.*

Η έκφραση *όλο και* + επίθετο ή επιρρημα που δείχνει σύγκριση σημαίνει ότι κάτι συνεχώς αυξάνεται ή μεγαλώνει.

*Τα τελευταία χρόνια **όλο και περισσότεροι** άνθρωποι χρησιμοποιούν ηλεκτρονικούς υπολογιστές.*

Τα επιρρήματα συνομιλίας

Ορισμένα επιρρήματα χρησιμοποιούνται κυρίως σε συνομιλίες για να δείξουν τον τρόπο που βλέπει ο ομιλητής τα θέματα που συζητούνται.

Τέτοια επιρρήματα είναι τα *ευτυχώς, δυστυχώς, ειλικρινά, ίσως, σίγουρα* κ.ά.

Πολλά από αυτά φαίνονται στον παρακάτω διάλογο:

- ***Άραγε**, θα έρθει ο υδραυλικός;*
- ***Ναι, βέβαια**. Μου τηλεφώνησε ότι θα έρθει αύριο το πρωί.*
- ***Αλήθεια**, εσύ θα είσαι στο σπίτι;*
- ***Όχι, πιθανόν** να λείπω.*
- ***Μα** δεν σου είπα να είσαι εδώ;*
- ***Σίγουρα** μου το είπες; Δεν το άκουσα.*
- ***Καλά**, εσύ δεν ακούς καθόλου όταν μιλάω.*

Η σύγκριση στα επιρρήματα

Για να συγκρίνουμε τον τρόπο, τον τόπο, το χρόνο, το μέγεθος και την ποσότητα χρησιμοποιούμε ορισμένους τύπους των επιρρημάτων ή εκφράσεις που σχηματίζονται με αυτά.

Για να σχηματίσουμε την έκφραση που δείχνει σύγκριση:

- βάζουμε τη λέξη **πιο** πριν από το επίρρημα.
πιο γρήγορα
ή
- βάζουμε στο ουδέτερο του επιθέτου από το οποίο παράγεται το επίρρημα την κατάληξη **-τερα**.

γρήγορα (γρήγορο + -τερα) **γρηγορότερα**
ψηλά (ψηλό + -τερα) **ψηλότερα**
μακριά (μακρύ + -τερα) **μακρύτερα**

Αυτό με το οποίο συγκρίνουμε το βάζουμε με **από** + αιτιατική:

Ο Πέτρος πέταξε την πέτρα **πιο μακριά από το Γιώργο**.
Το αυτοκίνητό σου **τρέχει πιο γρήγορα από το δικό μου**.

Το επίρρημα **νωρίς**, αν και δεν παράγεται από επίθετο, σχηματίζει τύπο με την κατάληξη **-τέρα**.

νωρίς → **νωρίτερα**

Μερικά επιρρήματα σχηματίζουν αυτούς τους τύπους λίγο διαφορετικά.

απλά	απλούστερα
κακά	χειρότερα
καλά	καλύτερα
λίγο	λιγότερο
πολύ	περισσότερο

Ορισμένα επιρρήματα σχηματίζουν τύπους με την κατάληξη *-τατα* που δείχνουν τον πιο μεγάλο βαθμό μιας ιδιότητας που έχει σχέση με το χρόνο, τον τρόπο και την ποσότητα.

*Η ηθοποιός αυτή εμφανίζεται **σπανιότατα** στην τηλεόραση.*

Το επίρρημα *λίγο* σχηματίζει τον τύπο *ελάχιστα*.

Οι **προθέσεις** είναι άκλιτες λέξεις. Μπαίνουν πριν από τα ουσιαστικά, τις αντωνυμίες, τα επιρρήματα ή ακόμα και πριν από προτάσεις, για να σχηματίσουν εκφράσεις που δείχνουν τον τόπο, το χρόνο, τον τρόπο, την αιτία ή το σκοπό.

Προθέσεις είναι: *από, σε, για, με, προς, κατά, υπέρ, παρά, σαν, ως, μέχρι, δίχως / χωρίς, εναντίον, εξαιτίας / λόγω, μεταξύ, αντί.*

Τα ουσιαστικά ή οι αντωνυμίες μετά από τις περισσότερες προθέσεις μπαίνουν σε αιτιατική πτώση.

*Αυτό το δώρο είναι **για** σένα.*

*Θα έρθω **κατά** τις 5:00.*

*Θέλω έναν καφέ **χωρίς** ζάχαρη.*

Με ορισμένες προθέσεις όμως χρησιμοποιούμε τη γενική πτώση.

*Η πτήση αναβλήθηκε **εξαιτίας** της κακοκαιρίας.*

Προθέσεις με αιτιατική	Προθέσεις με γενική	Προθέσεις με αιτιατική και γενική
από σε για με προς παρά σαν ως μέχρι χωρίς / δίχως	υπέρ εναντίον εξαιτίας / λόγω μεταξύ αντί	κατά

Τα *μέχρι, χωρίς / δίχως, αντί, παρά* μπορούν να μπουν και πριν από προτάσεις με το να.

*Έφυγε **χωρίς να** πάρει το παλτό του.*

Τα *από, για, ως, μέχρι, χωρίς / δίχως* μπαίνουν και πριν από τοπικά ή χρονικά επιρρήματα.

***Από αύριο** θα κάνω δίαιτα.*

Υπάρχουν μερικές ακόμα προθέσεις οι οποίες χρησιμοποιούνται για να σχηματίσουν παράγωγες λέξεις. Αυτές είναι οι *διά, περί, προ, επί, υπό, ανά* και *συν*.

περί + γράφω → περιγράφω, περιγραφή
υπό → υπογράφω, υπογραφή

- Το σε δείχνει:
 - την κατεύθυνση ή τον προορισμό
*Το τρένο πηγαίνει **στην** Αθήνα.*
 - τον τόπο
*Ο Παύλος κάθεται **στον** κήπο.*
 - το χρονικό διάστημα
***Σε** λίγες μέρες θα φύγουμε για διακοπές.*
 - την ώρα και την ημερομηνία
***Στις** 5 το απόγευμα έχουμε ραντεβού με τον γιατρό.
Γεννήθηκε **στις** 16 Φεβρουαρίου.*

Το σε μαζί με αιτιατική ουσιαστικού ή αντωνυμίας μπορεί να είναι το αντικείμενο ρημάτων:

*Έδωσα το βιβλίο **στον** Πέτρο.*

Όταν μετά την πρόθεση υπάρχει το οριστικό άρθρο, τότε:

	τον	=	στον
	την	=	στην
σε	+ το	=	στο
	τους	=	στους
	τις	=	στις
	τα	=	στα

- Το **με** δείχνει:
 - ότι κάποιος κάνει κάτι μαζί με κάποιον άλλο
*Το βράδυ θα βγω **με** τους φίλους μου.*
 - τον τρόπο
*Έλυσα την άσκηση **με** μεγάλη δυσκολία.
Άνοιξα την πόρτα **με** το κλειδί που μου έδωσες.*
 - το περιεχόμενο
*Οι πειρατές έκρυσαν ένα σεντούκι **με** λίρες.*
 - την αιτία
*Στενοχωρήθηκα **με** όλα αυτά που έγιναν.*
- Το **για** δείχνει:
 - την κατεύθυνση ή τον προορισμό
*Το αεροπλάνο έφυγε **για** το Παρίσι.*
 - την αιτία
*Χάρηκα πολύ **για** τη γνωριμία.*
 - το σκοπό
*Πάω στο περίπτερο **για** παγωτό.*
 - τη διάρκεια
*Θα δω **για** λίγο τη θεία μου.*

Το **για** συνδυάζεται με τη λέξη φορά και δείχνει τη σειρά εμφάνισης ενός γεγονότος.

*Τον είδα **για** πρώτη φορά στο σχολείο.*

- Το **από** δείχνει:
 - την απομάκρυνση
*Το πλοίο έφυγε **από** το λιμάνι.*
 - την προέλευση ή την καταγωγή
*Ήρθαμε **από** τη Θάσο χτες το βράδυ.
Είμαι **από** την Ξάνθη. (= γεννήθηκα στην Ξάνθη)*
 - την αρχή ενός χρονικού διαστήματος
***Από** το πρωί βρέχει.*

- την αιτία
*Όταν έμαθε τα νέα, η Μαρία πέταξε **από** τη χαρά της.*
- το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένο κάτι
*Έφτιαξα με τους φίλους μου ένα σπιτάκι **από** ξύλο.*
- τη σχέση του μέρους με το όλο
*Κανένας **από** την οικογένειά μου δεν έχει γαλάζια μάτια.*
- Το κατά δείχνει:
 - εκτίμηση χρόνου ή τόπου (με αιτιατική)
*Θα έρθω **κατά** τις 5:00 (=γύρω στις πέντε)*
 - αντίθεση (με γενική)
*Μίλησαν **κατά** του πολέμου.*
- Το αντί δείχνει την αντικατάσταση.
***Αντί** του διευθυντή ήρθε ο υποδιευθυντής.* (με γενική)

Πολλές φορές μετά από το αντί ακολουθεί το για.
***Αντί** για τον διευθυντή ήρθε ο υποδιευθυντής.* (με αιτιατική)
- Το σαν:
 - με αιτιατική δείχνει ομοιότητα.
*Όταν μεγαλώσω θέλω να γίνω **σαν** τον πατέρα μου.*
 - με ονομαστική δείχνει παρομοίωση.
*Τρέχει **σαν** λαγός.*

Οι **σύνδεσμοι** είναι άκλιτες λέξεις που χρησιμοποιούμε για να ενώσουμε δύο ή περισσότερες λέξεις ή προτάσεις.

Υπάρχουν δύο ειδών σύνδεσμοι, οι παρατακτικοί και οι υποτακτικοί.

- Οι **παρατακτικοί σύνδεσμοι** συνδέουν όμοια συστατικά της πρότασης ή όμοιες προτάσεις. Παρατακτικοί σύνδεσμοι είναι οι εξής: *και, αλλά, όμως, ούτε, ή, δηλαδή, λοιπόν, άρα, είτε.*

Οι σύνδεσμοι *και, ούτε και* ή συνδέουν τόσο συστατικά της πρότασης όσο και ολόκληρες προτάσεις.

Ο Πέτρος και ο Κώστας είναι αδέρφια.

Αύριο και μεθαύριο θα έχει κακό καιρό.

Στο πάρτι δεν θα έρθει ούτε η Μαρία ούτε η Ελένη.

Είτε έρθεις είτε δεν έρθεις εμείς θα πάμε εκδρομή.

Οι υπόλοιποι παρατακτικοί σύνδεσμοι συνδέουν δύο ή περισσότερες όμοιες προτάσεις.

Είχα σκοπό να βγω βόλτα αλλά έβρεξε.

Δεν μου είπε ότι θα το κάνει αλλά ότι θα προσπαθήσει.

- Όταν θέλουμε να συμπληρώσουμε αυτό που λέει η κύρια πρόταση δίνοντας περισσότερες πληροφορίες γι' αυτή, μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε μια ή περισσότερες δευτερεύουσες προτάσεις. Όταν συνδέουμε λοιπόν μια κύρια πρόταση με μία ή περισσότερες δευτερεύουσες προτάσεις χρησιμοποιούμε τους **υποτακτικούς συνδέσμους**.

Οι υποτακτικοί σύνδεσμοι είναι οι εξής:

- Αυτοί που εισάγουν προτάσεις που λειτουργούν ως συμπληρώματα ρημάτων: *ότι, πως, που, μην, μήπως*
- Οι χρονικοί: *όταν, μόλις, πριν, αφού, καθώς, μέχρι, ώσπου, ενώ*
- Οι αιτιολογικοί: *γιατί, επειδή, αφού*
- Οι υποθετικοί: *αν, άμα, εάν*
- Οι εναντιωματικοί: *αν και, μολονότι*
- Οι τελικοί: *(για) να*
- Οι σύνδεσμοι που δείχνουν το αποτέλεσμα: *ώστε*

Τα **επιφωνήματα** είναι άκλιτες λέξεις που δείχνουν θαυμασμό, απορία, πόνο, λύπη, ευχή, ειρωνεία, στενοχώρια, αηδία, άρνηση, αβεβαιότητα, κ.λπ. Στα επιφωνήματα ή στις προτάσεις που αρχίζουν με επιφώνημα βάζουμε θαυμαστικό.

Επιφωνήματα είναι τα εξής:

πόνος	αχ! ωχ! όχου! άου!
λύπη	αλίμονο!
απορία	ε! α! ο! μπα!
θαυμασμός	α! ποπό! ω! μπα
αβεβαιότητα	χμ!
άρνηση	α μπα! α παπά!
παρακίνηση	άιντε! αλτ! σουτ! στοπ!
αηδία	ου! ουφ! πουφ!
έπαινος	μπράβο!
ειρωνεία	ε! ου!
ευχή	μακάρι

Μπορούμε να φτιάξουμε μια λέξη από μια άλλη λέξη. Στην περίπτωση αυτή λέμε ότι η καινούρια λέξη είναι **παράγωγη** της άλλης.

το μήλο → η μηλιά

Επίσης, μπορούμε από δύο λέξεις να φτιάξουμε μία καινούρια. Τότε λέμε ότι φτιάχνουμε **σύνθετες λέξεις**.

άνεμος + μύλος → ανεμόμυλος

μαξιλάρι + πόλεμος → μαξιλαροπόλεμος

Παράγωγες λέξεις

Μπορούμε να φτιάξουμε παράγωγες λέξεις με δύο τρόπους:

- προσθέτοντας ένα επίθημα στο τέλος της λέξης
- προσθέτοντας ένα πρόθημα στην αρχή της λέξης

Με επίθημα

- Βάζοντας στο τέλος της λέξης ένα επίθημα, φτιάχνουμε τα υποκοριστικά, τα οποία δείχνουν μικρό μέγεθος, οικειότητα, τρυφερότητα και μερικές φορές υποτίμηση.

-ούλης, -άκης, -άκος

ο αδερφός → ο αδερφούλης

ο Γιώργος → ο Γιωργάκης

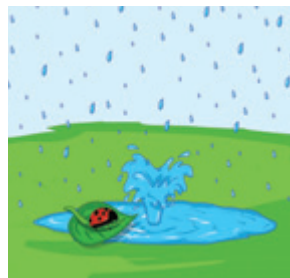
ο δικηγόρος → ο δικηγοράκος

-ούλα, -ίτσα, -άκα

η φούστα → η φουσιτίτσα

η γιαγιά → η γιαγιούλα, η γιαγιάκα

η λίμνη → η λιμνούλα

-άκι

το ψάρι	→	το ψαρ άκι
η μπάλα	→	το μπα λάκι
ο σκύλος	→	το σκυ λάκι
το κουτί	→	το κουτ άκι
η γάτα	→	το γατ άκι

- Βάζοντας στο τέλος της λέξης ένα επίθημα, φτιάχνουμε τα μεγεθυντικά, τα οποία δείχνουν μεγάλο μέγεθος ή θαυμασμό.

-α

το μπουκάλι	→	η μπουκά λα
-------------	---	--------------------

-άρα

η φωνή	→	η φων άρα
το αυτοκίνητο	→	η αυτοκινητ άρα

-άρος, -αράς

το παιδί	→	ο παιδ αρος
ο σκύλος	→	ο σκυ λρος
ο δουλευτής	→	ο δουλευτ αράς

- Ορισμένα επιθήματα χρησιμοποιούνται για να σχηματίσουν επίθετα.

-άτικός, -η, -ο και -ιάτικός, -η, -ο

η Κυριακή	→	Κυριακ άτικός
το χωριό	→	χωρι άτικός

-ένιος, -ια, -ιο

το σίδηρο	→	σιδε ρένιος
-----------	---	--------------------

-ερός, -ή, -ό	
η βροχή	→ βροχερός
-ίνος, -η, -ο	
το μαλλί	→ μάλλινος
-τικός, -ή, -ό	
ενοχλώ	→ ενοχλητικός
-τος, -η, -ο	
γράφω	→ γραπτός
ψήνω	→ ψητός

- Ορισμένα επιθήματα χρησιμοποιούνται για να σχηματίσουν ουσιαστικά.

-άδα και -τητα: η παράγωγη λέξη δείχνει μια ιδιότητα

έξυπνος	→ η εξυπν άδα
βαρύς	→ η βαρ ύτητα
ταχύς	→ η ταχ ύτητα
αθώος	→ η αθω ότητα

-άρης, -άς και -τζής: η παράγωγη λέξη δείχνει το επάγγελμα κάποιου

το ψάρι	→ ο ψαρ άς
ο καφές	→ ο καφε τζής
το ταξί	→ ο ταξι τζής
ημπογιά	→ ο μπογια τζής
η βάρκα	→ ο βαρκ άρης

-μα: η παράγωγη λέξη δείχνει το αποτέλεσμα μιας δραστηριότητας

διαβάζω	→ το διάβασ μα
---------	-----------------------

-ση, -ξη, -ψη: η παράγωγη λέξη δείχνει μια δραστηριότητα

μετακομίζω → η μετακόμιση

προβλέπω → η πρόβλεψη

στηρίζω → η στήριξη

-τήρας και -τήριο: η παράγωγη λέξη δείχνει το αντικείμενο με τη βοήθεια του οποίου πραγματοποιείται μια δραστηριότητα

ανάβω → ο αναπτήρας

ξυπνώ → το ξυπνητήριο

-της: η παράγωγη λέξη δείχνει το πρόσωπο ή το αντικείμενο που πραγματοποιεί μια δραστηριότητα

προπονώ → ο προπονητής

-ώνας: η παράγωγη λέξη δείχνει τον τόπο όπου υπάρχουν πολλά από τα αντικείμενα που δείχνει η λέξη από την οποία παράγεται

η ελιά → ο ελαιώνας

ο ξένος → ο ξενώνας

-ειά, -εια

δουλεύω → η δουλειά

προσπαθώ → η προσπάθεια

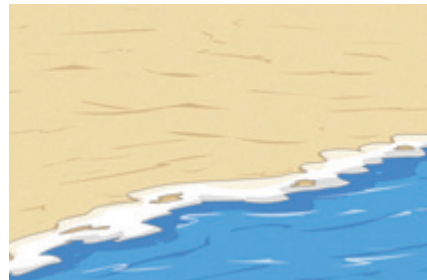
-ιά

το κεράσι → η κερασιά

το μήλο → η μηλιά

το λεμόνι → η λεμονιά

η άμμος → η αμμουδιά

-ίδι

στολιζω

→ το στολί**δι**

-ισμός

αθλητής

→ ο αθλη**τισμός**

- Με επιθήματα φτιάχνουμε επίσης λέξεις που δείχνουν από πού είναι κάποιος ή κάποια.

	Αρσενικό	Θηλυκό
η Γαλλία	→ ο Γάλλος	η Γαλλίδα
η Ολλανδία	→ ο Ολλανδός	η Ολλανδέζα
η Ελλάδα	→ ο Έλληνας	η Ελληνίδα
ο Καναδάς	→ ο Καναδός	η Καναδή
η Αθήνα	→ ο Αθηναίος	η Αθηναία
η Θεσσαλονίκη	→ ο Θεσσαλονικιός	η Θεσσαλονικιά
η Πάτρα	→ ο Πατρινός	η Πατρινή
ο Βόλος	→ ο Βολιώτης	η Βολιώτισσα
η Αφρική	→ ο Αφρικανός	η Αφρικανή
η Ευρώπη	→ ο Ευρωπαίος	η Ευρωπαία
η Κίνα	→ ο Κινέζος	η Κινέζα

- Ορισμένα επιθήματα χρησιμοποιούνται για να σχηματίσουν ρήματα.

-ίζω

αρχή

→ αρχ**ίζω**

-άρω

φρένο

→ φρε**νάρω**

σοκ

→ σοκ**άρω**

-εύω

χρήσιμος → χρησιμεύω
μετανάστης → μεταναστεύω

-ώνω

κλειδί → κλειδώνω

-αίνω

ξερός → ξεραίνω

Με πρόθημα

- Το πρόθημα ξε- μπροστά από ένα ρήμα δείχνει ότι κάνουμε την αντίστροφη ή αντίθετη πράξη από αυτή που λέει το ρήμα.

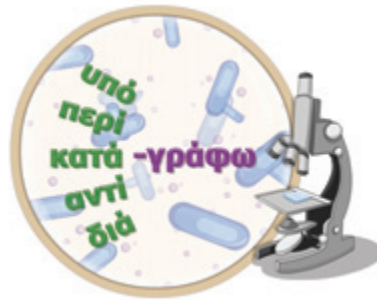
	βιδώνω	=	ξεβιδώνω
	γράφω	=	ξεγράφω
ξε- +	μπερδεύω	=	ξεμπερδεύω
	μπλέκω	=	ξεμπλέκω
	τυλίγω	=	ξετυλίγω
	φορτώνω	=	ξεφορτώνω
	φουσκώνω	=	ξεφουσκώνω

- Το πρόθημα α- (ή αν-) που μπαίνει συνήθως στην αρχή επιθέτων δείχνει το αντίθετο από αυτό που δηλώνει το επίθετο.

κακός → άκακος
ίσος → άνισος
ορατός → αόρατος

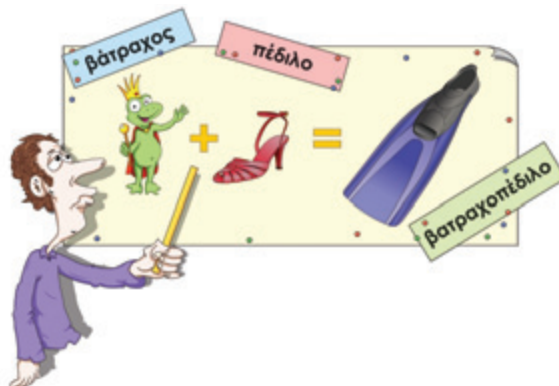
- Μπορούμε να σχηματίσουμε ένα καινούριο ρήμα βάζοντας μπροστά από αυτό μια πρόθεση.

Σύνθετες λέξεις

Μπορούμε να ενώσουμε δύο λέξεις και να φτιάξουμε μία καινούρια σύνθετη λέξη. Τις περισσότερες φορές ανάμεσα στις δύο λέξεις που ενώνονται υπάρχει το φωνήεν –ο–.

πηγαίνω + έρχομαι	→	πηγαينوέρχομαι
καλά + περνάω	→	καλοπερνάω
πίτα + τυρί	→	τυρόπιτα
αυγό + λεμόνι	→	αυγολέμονο
κόκκινος + λαιμός	→	κοκκινολαιμής
τρύπα + κλειδαριά	→	κλειδαρότρυπα
βιβλίο + πουλάω	→	βιβλιοπώλης
κοντός + χοντρός	→	κοντόχοντρος
ξανθός + μαλλιά	→	ξανθομάλλης

Το ξανά μπροστά από ένα ρήμα δείχνει ότι κάνουμε πάλι την ίδια δραστηριότητα με αυτή που λέει το ρήμα.

λέω	→	ξαναλέω
διαβάζω	→	ξαναδιαβάζω

Τα είδη των προτάσεων

Η πρόταση εκφράζει ένα ολοκληρωμένο νόημα. Ανάλογα με τον τρόπο που εκφράζεται το νόημα αυτό διακρίνουμε δύο είδη προτάσεων, τις πλήρεις και τις ελλιπτικές.

- Οι **πλήρεις** προτάσεις αποτελούνται από μια σειρά συστατικών που συνδέονται μεταξύ τους σύμφωνα με τους κανόνες της γλώσσας. Το κύριο συστατικό μιας πλήρους πρότασης είναι το ρήμα. Ανάλογα με το αν μια πρόταση περιλαμβάνει ένα ή περισσότερα ρήματα, οι πλήρεις προτάσεις χωρίζονται σε απλές και σύνθετες.
 - Οι **απλές** προτάσεις περιλαμβάνουν ένα ρήμα.
*Ο Πέτρος **έδωσε** ένα χάρτη στο Γιάννη προχθές.
 Η Μαρία μετά το μάθημα **ήταν** κουρασμένη.*
 - Οι **σύνθετες** προτάσεις περιλαμβάνουν δύο ή περισσότερα ρήματα.
*Ο Πέτρος **ζήτησε** από το Γιάννη να τον **βοηθήσει** στα μαθηματικά.
 Ο Πέτρος **ζήτησε** από το Γιάννη να τον **βοηθήσει** να **κλαδέψει** τον κήπο.
 Στη γιορτή που **οργανώσαμε** ο Πέτρος **τραγούδησε** και ο Ανδρέας **έπαιξε** κιθάρα.
 Όταν **κλείσαμε** τα παράθυρα, **ανάψαμε** το τζάκι.*
- Οι **ελλιπτικές** προτάσεις είναι παγιωμένες εκφράσεις που χρησιμοποιούνται στην καθημερινή επικοινωνία:
 - Καλημέρα.
 Στην υγεία μας!
 Συγγνώμη!
 Ευχαριστώ.
 Ωραία μέρα!
 Στο αεροδρόμιο, παρακαλώ.
 Συγχαρητήρια!
 Συλλυπητήρια!
 Χαίρω πολύ!*

Οι προτάσεις χωρίζονται επίσης σε κύριες και δευτερεύουσες. **Κύρια** είναι μια απλή πρόταση που δεν εξαρτάται από κάποια άλλη πρόταση.

Ο Πέτρος έδωσε ένα χάρτη στο Γιάννη προχθές.
 Η Μαρία μετά το μάθημα ήταν κουρασμένη.
 Ο Πέτρος τραγούδησε και ο Ανδρέας έπαιξε κιθάρα.
 Να μην αργήσεις πολύ.

Δευτερεύουσα είναι η πρόταση που εξαρτάται από μια άλλη πρόταση.

Όταν κλείσαμε τα παράθυρα, ανάψαμε το τζάκι.
 Ο Πέτρος ζήτησε από το Γιάννη **να τον βοηθήσει**.
 Ο Πέτρος, **που ήταν κουρασμένος**, έφυγε νωρίς.

Η πρόταση και οι περιστάσεις επικοινωνίας

Ανάλογα με το ρόλο που παίζουν στις διαφορετικές περιστάσεις επικοινωνίας, οι προτάσεις χωρίζονται σε πέντε είδη:

- στις **περιγραφικές**, όπου ο ομιλητής αναφέρεται σε ένα πραγματικό γεγονός. Οι προτάσεις αυτές μπορεί να είναι καταφατικές ή αρνητικές.
 Ο Πέτρος πήγε σινεμά.
 Ο Πέτρος δεν πήγε στο σχολείο.
- στις **ερωτηματικές**, όπου ο ομιλητής ζητάει πληροφορίες είτε για ένα γεγονός συνολικά είτε για ορισμένες πλευρές ενός γεγονότος (χρόνος, τόπος, πρόσωπα κ.λπ.)
 Πήγατε σινεμά χτες;
 Πότε πήγατε σινεμά;
- στις **κατευθυντικές**, όπου ο ομιλητής ζητάει από κάποιον να κάνει κάτι
 Δες αυτή τη φωτογραφία.
 Να πάρεις τα ρούχα από το καθαριστήριο.
- στις **δεσμευτικές**, όπου ο ομιλητής αναλαμβάνει να πραγματοποιήσει κάτι
 Υπόσχομαι να σου τηλεφωνήσω μόλις γυρίσω.
 Θα σου τηλεφωνήσω μόλις γυρίσω.
- στις **εκφραστικές / επιφωνηματικές**, όπου ο ομιλητής εκφράζει τα συναισθήματά του
 Τι ωραία που ζωγραφίζει!

Η απλή πρόταση

Κάθε απλή πρόταση αποτελείται από ορισμένα συστατικά, κάθε ένα από τα οποία παίζει ένα διαφορετικό ρόλο.

Η παρακάτω πρόταση, για παράδειγμα, αποτελείται από τέσσερα συστατικά που έχουν τέσσερις διαφορετικούς ρόλους:

1	2	3	4
<i>Ο Πέτρος</i>	<i>έδωσε</i>	<i>ένα χάρτη</i>	<i>στον Γιάννη.</i>
Υποκείμενο	ρήμα	άμεσο αντικείμενο	έμμεσο αντικείμενο

1. Το **υποκείμενο** εκφράζει το πρόσωπο για το οποίο μιλά η πρόταση.
2. Το **ρήμα** εκφράζει μια δραστηριότητα.
3. Το **άμεσο αντικείμενο** επηρεάζεται από τη δραστηριότητα που εκφράζει το ρήμα.
4. Το **έμμεσο αντικείμενο** είναι το πρόσωπο που εμφανίζεται ως δέκτης της δραστηριότητας που εκφράζεται από το ρήμα.

Εκτός από τα συστατικά που είναι απαραίτητα για τη δημιουργία μιας απλής πρότασης, υπάρχουν και διάφοροι επιρρηματικοί προσδιορισμοί, που δίνουν πληροφορίες για τον τρόπο, τον τόπο ή το χρόνο της δραστηριότητας.

*Ο Πέτρος έδωσε ένα χάρτη στο Γιάννη **προχθές**.*

Το υποκείμενο

Το υποκείμενο είναι το συστατικό που δείχνει:

- το πρόσωπο που ενεργεί
Ο Πέτρος κολυμπάει καλά.
- το πρόσωπο ή πράγμα που βρίσκεται σε μια κατάσταση
Η γάτα ζηλεύει τον σκύλο.
Τα παπούτσια είναι μέσα στο ντουλάπι.
- το πρόσωπο ή το πράγμα που επηρεάζεται από την ενέργεια του ρήματος
Το δέντρο ξεριζώθηκε από τον αέρα.

Το υποκείμενο βρίσκεται πάντα στην ονομαστική πτώση.

Ένας τρόπος για να βρούμε το υποκείμενο είναι να κάνουμε την ερώτηση «Ποιος;».

Ο Πέτρος κολυμπάει καλά.

- Ποιος κολυμπάει καλά;
- Ο Πέτρος.

Συμφωνία του υποκειμένου και του ρήματος

Τα ρήματα έχουν διαφορετικές καταλήξεις ανάλογα με το υποκείμενό τους. Αν το υποκείμενο δείχνει ένα πρόσωπο ή πράγμα, το ρήμα είναι στον ενικό αριθμό. Αν το υποκείμενο δείχνει πολλά πρόσωπα ή πράγματα, το ρήμα είναι στον πληθυντικό αριθμό.

Ο παππούς σκουπίζει τα φύλλα από τον κήπο.
Οι αθλητές κάνουν προπόνηση.

Οι διαφορετικές καταλήξεις του ρήματος δείχνουν επίσης και τα διαφορετικά πρόσωπα.

Εμείς (1ο πρόσωπο πληθυντικού) **φάγαμε** (1ο πρόσωπο πληθυντικού) **όλα τα μπισκότα.**

Εσύ (2ο πρόσωπο ενικού) **έφαγες** (2ο πρόσωπο ενικού) **όλα τα μπισκότα.**

Αυτός (3ο πρόσωπο ενικού) **έφαγε** (3ο πρόσωπο ενικού) **όλα τα μπισκότα.**

Το υποκείμενο, λοιπόν, συμφωνεί με το ρήμα στο πρόσωπο και στον αριθμό.

Συχνά, όταν επικοινωνούμε, ξέρουμε, από αυτά που έχουν ειπωθεί πριν ή από το γύρω περιβάλλον, ποιο είναι το υποκείμενο. Στην περίπτωση αυτή το υποκείμενο δεν εμφανίζεται σαν ξεχωριστό συστατικό, αλλά εκφράζεται μόνο στην κατάληξη του ρήματος.

Θα διαβάσω ένα παραμύθι στα παιδιά.
Φέρτε μου μερικά ξύλα.
Να σας ρωτήσω κάτι;

Το ρήμα και τα συμπληρώματά του

Το ρήμα είναι το κεντρικό συστατικό της πρότασης. Όταν επιλέγουμε ένα ρήμα επιλέγουμε σε μεγάλο βαθμό τον αριθμό και το είδος των συστατικών που εμφανίζονται στην πρόταση. Τα συστατικά που εμφανίζονται υποχρεωτικά μ' ένα ρήμα για να συμπληρώσουν το νόημά του και για να σχηματιστεί μια πρόταση αποτελούν τα υποχρεωτικά συμπληρώματα του ρήματος.

Ανάλογα με τον αριθμό και το είδος των συμπληρωμάτων τους τα ρήματα χωρίζονται σε ομάδες.

Αμετάβατα λέγονται τα ρήματα που χρειάζονται μόνο το υποκείμενο για να σχηματίσουν πρόταση.

Μεταβατικά λέγονται τα ρήματα που χρειάζονται υποκείμενο και ένα ή περισσότερα αντικείμενα για να σχηματίσουν πρόταση.

Αμετάβατα ρήματα

Αμετάβατα είναι:

- ρήματα στην ενεργητική φωνή
Ο Πέτρος τρέχει / κολυμπά.
- ρήματα που έχουν μόνο παθητική φωνή με ενεργητική σημασία
Ο Πέτρος εργάζεται.
- ρήματα στην παθητική φωνή με αυτοπαθή σημασία
Ο Πέτρος ντύνεται.
- ρήματα στην παθητική φωνή με αλληλοπαθή σημασία
Τα παιδιά κοιτάχτηκαν ξαφνιασμένα.
- ρήματα στην παθητική φωνή, με το υποκείμενο να επηρεάζεται από την ενέργεια του ρήματος (παθητική σημασία)
Η κουρτίνα σκίστηκε.
- ρήματα στην ενεργητική φωνή, με το υποκείμενο να επηρεάζεται από την ενέργεια του ρήματος (παθητική σημασία)
Το βάζο έσπασε.

Αμετάβατα ρήματα με εμπρόθετο προσδιορισμό

Ορισμένα αμετάβατα ρήματα χρειάζονται έναν εμπρόθετο προσδιορισμό για να σχηματίσουν πρόταση.

- Πέτρος πήγε **στη γιορτή**.
- Η Μαρία μπήκε **στο σπίτι**.
- Γιάννης ήρθε **από την Αθήνα**.
- Νικόλας μίλησε **για τη μόλυνση του περιβάλλοντος**.

Μεταβατικά ρήματα με ένα αντικείμενο

Ρήματα με αντικείμενο σε αιτιατική

Τα ρήματα αυτά χρειάζονται ένα υποκείμενο και ένα αντικείμενο σε αιτιατική για να σχηματίσουν πρόταση.

- Ανδρέας αγόρασε **ένα ρολόι**.
- Η Ελένη οδήγησε **τη βέσπα**.
- Η Αλεξάνδρα έχει ποτίσει **τις γλάστρες**.

○ σκύλος κυνηγάει **τη γάτα**.

Μπορούμε να βρούμε το αντικείμενο αν σχηματίσουμε μια ερώτηση με το **τι** ή με το **ποιον**.

- σκύλος κυνηγάει **τη γάτα**.
 - **Ποιον** κυνηγάει ο σκύλος;
 - **Τη γάτα**.
- Ανδρέας αγόρασε **ένα ρολόι**.
 - **Τι** αγόρασε ο Ανδρέας;
 - **Ένα ρολόι**.

Το αντικείμενο εμφανίζεται με δύο τρόπους:

- με το ουσιαστικό
Η Αλεξάνδρα έχει ποτίσει τις γλάστρες.
- με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε αιτιατική
Η Αλεξάνδρα τις έχει ποτίσει.

Όταν θέλουμε να δώσουμε έμφαση, το αντικείμενο εμφανίζεται και με τις δύο μορφές του στην ίδια πρόταση.

*Η Αλεξάνδρα τις έχει ποτίσει τις γλάστρες.
Η Αλεξάνδρα τις γλάστρες, τις έχει ποτίσει.*

- Μερικά ρήματα της ενεργητικής φωνής, σε ορισμένες προτάσεις εμφανίζονται σαν μεταβατικά μ' ένα αντικείμενο και σε άλλες σαν αμετάβατα. Όταν είναι αμετάβατα, σχηματίζουν προτάσεις που μοιάζουν με προτάσεις της παθητικής φωνής, γιατί το υποκείμενό τους επηρεάζεται από την ενέργεια του ρήματος.

*Ο Πέτρος έσπασε το βάζο.
Το βάζο έσπασε.*

*Ο Πέτρος άναψε τη φωτιά.
Η φωτιά άναψε.*

*Ο Πέτρος χαμήλωσε τα φώτα.
Τα φώτα χαμήλωσαν.*

- Ορισμένα ρήματα αν και είναι μεταβατικά εμφανίζονται συχνά σαν αμετάβατα. Αυτό συμβαίνει γιατί τα ρήματα αυτά είναι πολύ συνηθισμένα και το αντικείμενό τους εννοείται.

Ο Πέτρος τρώει / διαβάζει / μιλάει / γράφει / ζωγραφίζει.

Ρήματα με αντικείμενο σε αιτιατική και εμπρόθετο προσδιορισμό

Ορισμένα ρήματα χρειάζονται ένα υποκείμενο, ένα αντικείμενο σε αιτιατική και έναν εμπρόθετο προσδιορισμό για να σχηματίσουν πρόταση.

*Ο Πέτρος έβαλε την κουβέρτα **στο συρτάρι**.*

*Η Μαρία έβγαλε το αυτοκίνητο **από το γκαράζ**.*

*Η Κατερίνα ειδοποίησε το Γιάννη **για την αλλαγή του προγράμματος**.*

Ρήματα με εμπρόθετο αντικείμενο ή γενική

Τα ρήματα αυτά χρειάζονται ένα υποκείμενο και ένα εμπρόθετο αντικείμενο για να σχηματίσουν πρόταση.

*Η Ελένη μίλησε **στον Πέτρο**.*

*Ο Πέτρος μοιάζει **στην / με την μητέρα του**.*

*Τηλεφώνησε **στον αδερφό σου!***

*Το λαχείο έπεσε **στον Πέτρο**.*

*Η φούστα δεν άρεσε **στη Μαρία**.*

*Φέρθηκε άσχημα **στην Ελένη**.*

Το εμπρόθετο αντικείμενο σχηματίζεται με τις προθέσεις σε και με + ουσιαστικό σε αιτιατική. Μπορεί να αντικατασταθεί με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική.

*Η Ελένη **του** μίλησε.*

*Ο Πέτρος **της** μοιάζει.*

*Τηλεφώνησέ **του!***

Ρήματα με εμπρόθετο αντικείμενο ή γενική και εμπρόθετο προσδιορισμό

Ορισμένα ρήματα χρειάζονται ένα υποκείμενο, ένα εμπρόθετο αντικείμενο και έναν εμπρόθετο προσδιορισμό για να σχηματίσουν πρόταση.

*Η Ελένη είπε στον Πέτρο **για την εκδρομή**.*

*Δεν έχουμε μιλήσει σε κανέναν **για όλα αυτά**.*

*Παραπονέθηκε στην Ελένη **για το φαγητό**.*

*Διαμαρτυρήθηκε στον πρόεδρο **για την απόφαση**.*

Μεταβατικά ρήματα με δύο αντικείμενα

Ρήματα με αντικείμενο σε αιτιατική και εμπρόθετο αντικείμενο ή γενική

Τα ρήματα αυτά χρειάζονται ένα υποκείμενο και δύο αντικείμενα, ένα άμεσο και ένα έμμεσο, για να σχηματίσουν πρόταση.

*Η Ελένη χαρίζει το βιβλίο στο Γιώργο.
Ο Πέτρος πήρε την μπάλα από τη Μαρία.
Ο Πέτρος αγόρασε ένα παιχνίδι για το μωρό.*

Τα συστατικά το βιβλίο, την μπάλα, ένα παιχνίδι είναι τα άμεσα αντικείμενα.

Τα συστατικά στο Γιώργο, από τη Μαρία, για το μωρό είναι τα έμμεσα αντικείμενα.

Το **άμεσο αντικείμενο** εμφανίζεται με δύο τρόπους:

- με το ουσιαστικό σε αιτιατική
*Η Ελένη χαρίζει **το βιβλίο** στο Γιώργο.
Ο Πέτρος πήρε **την μπάλα** από τη Μαρία.*
- με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε αιτιατική
*Η Ελένη **το** χαρίζει στο Γιώργο.
Ο Πέτρος **την** πήρε από τη Μαρία.*

Το **έμμεσο αντικείμενο** εμφανίζεται με τρεις τρόπους:

- με τις προθέσεις
σε
από + ουσιαστικό σε αιτιατική
για

- με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε γενική. Οι αντωνυμίες αυτές παίρνουν τόνο όταν χρειάζεται να ξεχωρίζουν από τις κτητικές αντωνυμίες.

*Η Ελένη **τού** χαρίζει το βιβλίο.*

*Ο Πέτρος **τή** πήρε την μπάλα.*

*Ο Πέτρος **τού** αγόρασε ένα παιχνίδι.*

- με το ουσιαστικό σε γενική

*Η Ελένη χαρίζει **του Γιώργου** το βιβλίο.*

*Ο Πέτρος πήρε **της Μαρίας** την μπάλα.*

*Ο Πέτρος αγόρασε **του μωρού** ένα παιχνίδι.*

Ένας τρόπος για να βρούμε το έμμεσο αντικείμενο είναι να κάνουμε την ερώτηση σε / από / για ποιον;

- Σε ποιον χαρίζει το βιβλίο η Ελένη;

- Στον Πέτρο.

Το άμεσο και το έμμεσο αντικείμενο μπορούν να εμφανίζονται μαζί στην ίδια πρόταση με τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας.

Ο Πέτρος πήρε την μπάλα από τη Μαρία.

*Ο Πέτρος **τή** **την** πήρε.*

Αν θέλουμε να δώσουμε έμφαση, τα αντικείμενα μπορεί να εμφανίζονται και με τις δύο τους μορφές.

*Η Ελένη χάρισε **το βιβλίο στο Γιώργο**.*

*Η Ελένη **του το** χάρισε του Γιώργου το βιβλίο.*

Ρήματα με δύο αντικείμενα σε αιτιατική

Τα ρήματα αυτά χρειάζονται ένα υποκείμενο και δύο αντικείμενα σε αιτιατική για να σχηματίσουν πρόταση.

Ο Πέτρος έμαθε τη Μαρία ταγκό.

Ο Γιάννης κέρασε τον Πέτρο καφέ.

Φόρτωσε το αυτοκίνητο ξύλα.

Γεμίσαμε το ψυγείο παγωτά.

Τάισε το μωρό κρέμα.

Στις περιπτώσεις αυτές ο αποδέκτης της δραστηριότητας θεωρείται το άμεσο αντικείμενο και μπορεί να αντικατασταθεί με τον αδύνατο τύπο της προσωπικής αντωνυμίας σε αιτιατική.

Τάισε **το μωρό** κρέμα. → **Το** τάισε κρέμα.

Ο Γιάννης κέρασε **τον Πέτρο** καφέ. → **Τον** κέρασε καφέ.

Ο Πέτρος έμαθε **τη Μαρία** ταγκό. → **Την** έμαθε ταγκό.

Απρόσωπα ρήματα

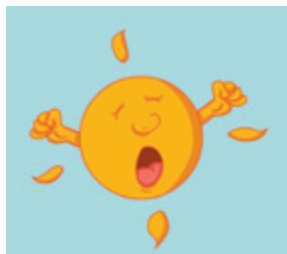
Ορισμένα ρήματα δεν χρειάζονται υποκείμενο για να σχηματίσουν πρόταση. Τα ρήματα αυτά εμφανίζονται μόνο στο τρίτο πρόσωπο του ενικού.

Χωρίζονται σε δύο κατηγορίες:

- στα ρήματα που έχουν ως συμπλήρωμα ένα αντικείμενο σε αιτιατική
Έχει φαγητό για όλους.
Πέφτει ή ρίχνει χαλάζι.
Κάνει ζέστη ή έχει ζέστη.
Κάνει παγωνιά ή έχει παγωνιά.
Κάνει κρύο ή έχει κρύο.
Κάνει ψύχρα ή έχει ψύχρα.
Κάνει καλή μέρα ή έχει καλή μέρα.
- στα ρήματα που δεν έχουν κανένα συμπλήρωμα
Βρέχει.
Χιονίζει.
Φυσάει.
Νυχτώνει.
Βραδιάζει.

Ψιχαλίζει.

Ξημερώνει.

Αστράφτει.

Ορισμένα απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις που σχηματίζονται με το *είναι* και το ουδέτερο επιθέτων χρειάζονται ως συμπλήρωμα μια δευτερεύουσα πρόταση.

Φαίνεται/είναι σίγουρο ότι θα βρέξει.

Το κατηγορούμενο και τα συνδεδετικά ρήματα

Το **κατηγορούμενο** δίνει πληροφορίες για τα χαρακτηριστικά - για το χρώμα, το μέγεθος, το σχήμα, το επάγγελμα κ.ά. - του υποκειμένου ή του αντικειμένου.

Ο Πέτρος είναι **πρόεδρος** της τάξης.
Εξέλεξαν τον Πέτρο **πρόεδρο** της τάξης.

Το κατηγορούμενο συνδέεται με το υποκείμενο με τη βοήθεια των συνδεδετικών ρημάτων. Το βασικό συνδεδετικό ρήμα είναι το *είμαι*.

Υ

Κ

Ο ήλιος **σήμερα** είναι δυνατός

Άλλα συνδεδετικά ρήματα είναι το *μοιάζω*, το *γίνομαι*, το *αισθάνομαι* και το *φαίνομαι*.

Τα παιδιά **μοιάζουν** κουρασμένα.

Η Ελένη **έγινε** γιατρός.

Αισθάνομαι ευτυχισμένος.

Φαίνεσαι άρρωστος.

Ορισμένα ρήματα χωρίς να είναι συνδεδετικά χρησιμοποιούνται για να συνδέσουν ένα υποκείμενο μ' ένα κατηγορούμενο.

Η Ελένη **σπούδασε** γιατρός.

Σε ορισμένες περιπτώσεις το κατηγορούμενο προσδιορίζει το αντικείμενο του ρήματος.

*Ο Πέτρος είπε τον Γιάννη **ανόητο**.
Η συνέλευση εξέλεξε την Ελένη **πρόεδρο**.*

Το κατηγορούμενο και το συστατικό που προσδιορίζει πρέπει να ταιριάζουν σε:

- γένος
*Ο δρόμος είναι άδειος.
Η Ελένη φαίνεται χλωμή.*
- αριθμό
Τα βιβλία είναι σκονισμένα.
- πτώση
*Ο δρόμος είναι φαρδύς.
Έφτιαξαν τον δρόμο φαρδύ.*

Το κατηγορούμενο μπορεί να είναι:

- επίθετο
*Ο Πέτρος είναι **ευγενικός**.*
- ουσιαστικό
*Ο Ελένη είναι **πρόεδρος** της τάξης.
Ονόμασαν την κόρη τους **Μαργαρίτα**.*
- αντωνυμία
*Τα πουλόβερ τους είναι **ίδια**.*

Η πρόταση: σύνοψη των βασικών σχηματισμών

Οι βασικοί σχηματισμοί της πρότασης είναι οι εξής:

1. Υποκείμενο – Ρήμα
Ο Πέτρος χαμογέλασε.
2. Υποκείμενο – Ρήμα – Εμπρόθετος προσδιορισμός
Ο Πέτρος μένει στην Αθήνα.
3. Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο σε αιτιατική
Ο Πέτρος τρώει ένα μήλο.

4. Υποκείμενο – Ρήμα - Αντικείμενο σε αιτιατική – Εμπρόθετος προσδιορισμός
Ο Πέτρος έβαλε την κουβέρτα στο συρτάρι.
5. Υποκείμενο – Ρήμα – Εμπρόθετο αντικείμενο ή αντικείμενο σε γενική
Ο Πέτρος μοιάζει στη μητέρα του.
6. Υποκείμενο – Ρήμα – Εμπρόθετο αντικείμενο ή αντικείμενο σε γενική – Εμπρόθετος προσδιορισμός
Ο Πέτρος παραπονέθηκε στον Γιάννη για τον μισθό του.
7. Υποκείμενο – Ρήμα – Άμεσο αντικείμενο (αιτιατική) – Έμμεσο αντικείμενο (εμπρόθετο ή γενική)
Ο Πέτρος έδωσε ένα χάρτη στον Γιάννη.
8. Υποκείμενο - Ρήμα – Άμεσο αντικείμενο (αιτιατική) – Έμμεσο αντικείμενο (αιτιατική)
Ο Πέτρος έμαθε τη Μαρία αγγλικά.
9. Απρόσωπο ρήμα – Αντικείμενο
Ρίχνει χαλάζι.
10. Απρόσωπο ρήμα
Βρέχει.
11. Υποκείμενο – Ρήμα – Κατηγορούμενο
Ο Πέτρος είναι χαρούμενος.
12. Υποκείμενο – Ρήμα – Αντικείμενο – Κατηγορούμενο
Ο Πέτρος είπε τον Γιάννη ανόητο.

Ο ρόλος των συμπληρωμάτων του ρήματος (υποκείμενο, αντικείμενο, κατηγορούμενο κ.λπ) φαίνεται από την πτώση και τα εμπρόθετα συμπληρώματα. Γι' αυτό η σειρά των συστατικών μέσα στην πρόταση είναι σχετικά ελεύθερη και εξαρτάται από τι επιλέγει ο ομιλητής να τονίσει.

*Ο Γιάννης αγαπάει τη Μαρία.
Τη Μαρία αγαπάει ο Γιάννης.
Ο Γιάννης τη Μαρία αγαπάει.
Αγαπάει ο Γιάννης τη Μαρία.*

Μετατροπή της ενεργητικής πρότασης σε παθητική

Ορισμένες προτάσεις που περιλαμβάνουν μεταβατικά ρήματα στην ενεργητική φωνή μπορούν να μετατραπούν σε προτάσεις σε παθητική φωνή.

Ο ήλιος υποκείμενο	φωτίζει ρήμα ενεργητική φωνή	τη γη. αντικείμενο
Η γη υποκείμενο	φωτίζεται ρήμα παθητική φωνή	από τον ήλιο. από + αιτιατική

Η μετατροπή γίνεται με τον εξής τρόπο:

- Το αντικείμενο της ενεργητικής πρότασης γίνεται υποκείμενο της παθητικής και μπαίνει σε ονομαστική (*τη γη* → *η γη*).
- Το ρήμα της ενεργητικής φωνής μπαίνει στην παθητική φωνή (*φωτίζει* → *φωτίζεται*).
- Το υποκείμενο της ενεργητικής πρότασης γίνεται προσδιορισμός με την πρόθεση *από* και αιτιατική (*ο ήλιος* → *από τον ήλιο*).

Το ρήμα της παθητικής πρότασης πρέπει να συμφωνεί με το υποκείμενο σε πρόσωπο και αριθμό.

*Πολλοί άνθρωποι διάβασαν αυτό το βιβλίο.
Αυτό το βιβλίο διαβάστηκε από πολλούς ανθρώπους.*

Όταν το ρήμα της ενεργητικής φωνής έχει ένα άμεσο και ένα έμμεσο αντικείμενο, υποκείμενο του ρήματος της παθητικής φωνής γίνεται το άμεσο αντικείμενο.

Η Μαρία υποκείμενο	έδωσε ρήμα ενεργητική φωνή	στο Γιάννη έμμεσο αντικείμενο	το βιβλίο. άμεσο αντικείμενο
-----------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	------------------------------------

Το βιβλίο δόθηκε στο Γιάννη από τη Μαρία.
 Υποκείμενο ρήμα έμμεσο αντικείμενο από + αιτιατική
 παθητική
 φωνή

Πολύ συχνά ο προσδιορισμός από + αιτιατική παραλείπεται από την παθητική πρόταση. Παύει δηλαδή να είναι υποχρεωτικό συμπλήρωμα και το ρήμα λειτουργεί σαν αμετάβατο.

*Ο Πέτρος καθάρισε την αποθήκη.
 Η αποθήκη καθαρίστηκε.*

Πολύ συχνά το από + αιτιατική αντικαθίσταται από το με + αιτιατική, κυρίως όταν το ουσιαστικό δεν δείχνει πρόσωπο.

*Ο αέρας ξερίζωσε το δέντρο.
 Το δέντρο ξεριζώθηκε με τον αέρα.*

Η άρνηση

Για να σχηματίσουμε προτάσεις που εκφράζουν άρνηση χρησιμοποιούμε τα αρνητικά μόρια *όχι*, *δεν* και *μην*.

- Όχι

Χρησιμοποιούμε το *όχι* σε περιστάσεις συνομιλίας για να απαντήσουμε αρνητικά στην ερώτηση ή την παράκληση του συνομιλητή μας.

- *Ήρθε ο αδελφός σου;*
 - *Όχι.*

- *Μου δίνεις τη μπάλα;*
 - *Όχι.*

- Δεν

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι στην οριστική, χρησιμοποιούμε το *δεν* πριν από το ρήμα.

Ο Πέτρος δεν αγόρασε αυτοκίνητο.

- Μην

Όταν το ρήμα της πρότασης είναι στην υποτακτική, χρησιμοποιούμε το *μην*. Το *μην* μπαίνει ανάμεσα στο *να* ή το *ας* και το ρήμα.

*Με παρακάλεσε να μην φύγω.
Ας μην πάμε για ψώνια αύριο.*

Το όχι μπορεί να εμφανίζεται μαζί με το δεν ή με το μην.

- *Ήρθε ο αδελφός σου;*
- *Όχι, δεν ήρθε.*
- *Πάμε για ψώνια αύριο;*
- *Όχι, ας μην πάμε αύριο, αλλά μεθαύριο.*

Οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας που είναι έμμεσα και άμεσα αντικείμενα μπαίνουν μετά τα αρνητικά μόρια.

- *Του έδωσες την μπάλα;*
- *Όχι, δεν του την έδωσα.*
- *Να του δώσω την μπάλα;*
- *Όχι, να μην του τη δώσεις.*

Όταν το ρήμα είναι στον μέλλοντα το δεν μπαίνει ακριβώς πριν από το μόριο θα. Οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας μπαίνουν ανάμεσα στο θα και τον ρηματικό τύπο.

- *Θα του δώσεις την μπάλα;*
- *Όχι, δεν θα του τη δώσω.*

Στους συντελεσμένους χρόνους το δεν μπαίνει πριν από το βοηθητικό ρήμα έχω. Οι αδύνατοι τύποι της προσωπικής αντωνυμίας μπαίνουν ανάμεσα στο δεν και το έχω + ρηματικός τύπος.

- *Του έχεις δώσει την μπάλα;*
- *Όχι, δεν του την έχω δώσει.*

Στην προστακτική δεν υπάρχει αρνητικός τύπος. Για να σχηματίσουμε την άρνηση χρησιμοποιούμε τύπους της υποτακτικής.

- *Έλα εδώ.*
- *(Να) μην έρθεις.*

Οι σύνθετες προτάσεις

Οι σύνθετες προτάσεις αποτελούνται από δύο ή περισσότερες απλές προτάσεις που συνδέονται μεταξύ τους με συνδετικά στοιχεία.

Παράταξη και υπόταξη

Υπάρχουν δύο ειδών συνδέσεις μεταξύ των προτάσεων: η **παράταξη** και η **υπόταξη**.

Στην παράταξη συνδέονται μεταξύ τους δύο ή περισσότερες όμοιες προτάσεις, κύριες ή δευτερεύουσες.

*Η Δάφνη τραγούδησε και ο Πέτρος έπαιξε πιάνο.
Ο Πέτρος πήγε στην Αίγινα, αλλά η Μαρία έμεινε σπίτι.
Θέλω να γυρίσω σπίτι μου και να δω τηλεόραση.*

Στην υπόταξη μία κύρια πρόταση συνδέεται με μία ή περισσότερες δευτερεύουσες προτάσεις.

Δευτερεύουσες προτάσεις

Υπάρχουν τα εξής είδη δευτερευουσών προτάσεων:

- οι προτάσεις που προσδιορίζουν ονόματα, δηλαδή οι αναφορικές προτάσεις
Ο νεαρός που χτύπησε το κουδούνι μένει στην απέναντι πολυκατοικία.
- οι προτάσεις που είναι συμπληρώματα ρημάτων
*Ο Πέτρος θέλει να πάει ένα ταξίδι στην Αφρική.
Μου είπε ότι θα συναντηθούμε αύριο.
Χάρηκα που σε είδα.
Φοβάμαι μήπως χαλάσει ο υπολογιστής μου.*
- οι πλάγιες ερωτήσεις
Με ρώτησε μήπως /αν ήθελα να πάω σινεμά.
- οι προτάσεις που λειτουργούν σαν επιρρήματα
 - οι χρονικές προτάσεις
Μόλις ο Γιάννης μπήκε στο σπίτι, ο Πέτρος έφυγε.

- οι προτάσεις που δείχνουν την αιτία (αιτιολογικές προτάσεις)
*Θα καθίσω **γιατί αισθάνομαι κουρασμένη.***
- οι προτάσεις που δείχνουν τον σκοπό (τελικές προτάσεις)
*Έφυγε γρήγορα **για να πάει να διαβάσει.***
- οι τροπικές προτάσεις
*Θέλω να πάω στη γιορτή **όπως πήγε και η Μαρία.***
- οι εναντιωματικές προτάσεις
*Θα πάω στο γυμναστήριο **παρόλο που είμαι κουρασμένη.***
- οι υποθετικές προτάσεις
Αν βρέχει αύριο, δεν θα πάμε εκδρομή.
- οι προτάσεις που δείχνουν το αποτέλεσμα
*Ήταν τόση η επιμονή του **που αναγκάστηκα να υποχωρήσω.***
- οι ονοματοποιημένες προτάσεις με το άρθρο το
*Είναι πολύ ενοχλητικό **το ότι δεν είναι ποτέ ευχαριστημένος.***

Οι αναφορικές προτάσεις

Αναφορικές λέγονται οι προτάσεις που προσδιορίζουν ονόματα. Μπαίνουν αμέσως μετά το όνομα που προσδιορίζουν και εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες που και ο οποίος, η οποία, το οποίο. Οι αντωνυμίες αυτές αντικαθιστούν το όνομα στην αναφορική πρόταση που σχηματίζεται.

Η κοπέλα χτύπησε το κουδούνι.

Η κοπέλα είναι πωλήτρια.

Η κοπέλα που / η οποία χτύπησε το κουδούνι είναι πωλήτρια.

Το που είναι άκλιτο, ενώ το ο οποίος, η οποία, το οποίο συμφωνεί με το όνομα που προσδιορίζει σε γένος και αριθμό. Η πτώση εξαρτάται από το ρόλο που παίζει η αναφορική αντωνυμία στην αναφορική πρόταση, αν είναι, δηλαδή, υποκείμενο, άμεσο ή έμμεσο αντικείμενο κ.λπ.

Ήρθε μαζί του ένας κύριος, **ο οποίος ήθελε να αγοράσει το σπίτι.**

Ήρθε μαζί του ένας κύριος, **που ήθελε να αγοράσει το σπίτι.**

Είδα την κοπέλα **την οποία ερωτεύτηκε ο Γιάννης.**

Είδα την κοπέλα **που ερωτεύτηκε ο Γιάννης.**

Είδα τον νεαρό **του οποίου πήραν το πορτοφόλι.**

Είδα τον νεαρό **που του πήραν το πορτοφόλι.**

Είδα την κοπέλα **στην / με την οποία μιλούσε ο Παύλος.**

Οι αναφορικές προτάσεις χωρίζονται σε περιοριστικές και μη περιοριστικές.

Οι **περιοριστικές** αναφορικές προτάσεις βοηθούν τον ακροατή να εντοπίσει το πρόσωπο ή το πράγμα για το οποίο μιλάμε.

*Το ξενοδοχείο **που μείναμε** βρίσκεται στην πλατεία του χωριού.*

Οι **μη περιοριστικές** αναφορικές προτάσεις προσθέτουν επιπλέον πληροφορίες για ένα πρόσωπο ή ένα πράγμα.

*Ο κύριος Γιώργος, **ο οποίος είναι ο δήμαρχος του χωριού,** θα μιλήσει απόψε στην πλατεία.*

Οι μη περιοριστικές προτάσεις μπαίνουν ανάμεσα σε κόμματα.

Ορισμένες αναφορικές προτάσεις δεν εξαρτώνται από κάποιο όνομα που εμφανίζεται στην κύρια πρόταση. Αυτές οι προτάσεις ονομάζονται **ελεύθερες αναφορικές προτάσεις**. Λειτουργούν στην κύρια πρόταση σαν ονόματα και εισάγονται με τις αναφορικές αντωνυμίες *όποιος, -α, -ο, όσος, -η, -ο* και *ό,τι*. Η πτώση της αναφορικής αντωνυμίας εξαρτάται από το ρόλο που έχει η αναφορική πρόταση μέσα στην κύρια πρόταση.

*Να σηκώσει το χέρι του **όποιος θέλει να πάμε εκδρομή.***

*Όσοι **δε χωράνε στο αυτοκίνητο** θα πάνε με τα πόδια.*

*Δεν υπολογίζει κανένα. Κάνει **ό,τι θέλει.***

*Θα καλέσω **όσους τηλεφωνήσουν.***

Οι προτάσεις ως συμπληρώματα ρημάτων

Ορισμένα ρήματα χρειάζονται ως συμπλήρωμα μια πρόταση για να ολοκληρωθεί το νόημά τους. Τα συμπληρώματα αυτά είναι τέσσερα:

- Οι προτάσεις που εισάγονται με το *ότι* ή το *πως*
- Οι προτάσεις που εισάγονται με το *που*
- Οι προτάσεις που εισάγονται με το *μην* ή το *μήπως*
- Οι προτάσεις που εισάγονται με το *να*, δηλαδή οι προτάσεις σε υποτακτική

Οι προτάσεις με το *ότι* ή το *πως*

Είναι προτάσεις σε οριστική και χρησιμοποιούνται συνήθως μετά από ρήματα που δείχνουν τι λέει κάποιος, τι πιστεύει, τι σκέπτεται, τι ξέρει κ.ά.

Νομίζω Πιστεύω Είπε Ξέρει	ότι /πως	ο Γιάννης δεν θα έρθει στην εκδρομή.
------------------------------------	----------	--------------------------------------

Οι προτάσεις αυτές χρησιμοποιούνται επίσης ως συμπλήρωμα σε απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις, όπως φαίνεται, είναι σίγουρο, είναι βέβαιο, είναι γνωστό κ.ά.

Φαίνεται ότι ο καιρός θα χαλάσει.

Οι προτάσεις που εισάγονται με το *που*

Είναι προτάσεις στην οριστική και δείχνουν ότι η πληροφορία που εκφράζεται από τη δευτερεύουσα πρόταση είναι δεδομένη. Αυτού του είδους οι προτάσεις εμφανίζονται κυρίως μετά από ρήματα που εκφράζουν ψυχική διάθεση.

Χαίρομαι Λυπάμαι Φοβάμαι Απογοητεύτηκα	που	ο Γιάννης θα πάει ταξίδι στην Αφρική.
---	-----	---------------------------------------

Οι προτάσεις που εισάγονται με το **μην** ή το **μήπως**

Οι προτάσεις αυτές είναι στην οριστική και συνδέονται με ρήματα που εκφράζουν ανησυχία και φόβο. Δείχνουν ότι το υποκείμενο της κύριας πρότασης εκφράζει την ελπίδα να μην συμβεί το γεγονός που περιγράφεται στη δευτερεύουσα πρόταση.

- Γιάννης φοβάται **μήπως / μην αποτύχει στις εξετάσεις.**
- Γιάννης φοβάται **μήπως / μην έχει αποτύχει στις εξετάσεις.**
- Πέτρος αγωνιά **μήπως / μην ο γιος του οδηγήσει το αυτοκίνητο χωρίς δίπλωμα.**

Μετά από το **μη** ή το **μήπως** έχουμε συχνά το συνοπτικό ρηματικό τύπο που εμφανίζεται μετά από το **θα** της οριστικής ή το **να / ας** της υποτακτικής. Η άρνηση στην περίπτωση αυτή σχηματίζεται με το **δεν**.

○ Γιάννης φοβάται **μήπως / μην δεν περάσει τις εξετάσεις.**

Οι προτάσεις που εισάγονται με το **να**

Οι προτάσεις αυτές είναι σε υποτακτική. Χρησιμοποιούνται μετά από ρήματα που εκφράζουν επιθυμία, θέληση, εντολή, παράκληση κ.ά.

- Θέλω **να φύγω.**
- Προτιμώ **να μην με περιμένεις εδώ.**
- Ελπίζω **να προλάβει το τρένο ο Γιάννης.**
- Εύχομαι **να περάσει τις εξετάσεις ο Γιάννης.**

Πολύ συχνά σε αυτού του είδους τις προτάσεις το υποκείμενο της δευτερεύουσας πρότασης μπαίνει πριν από το **να**:

- Ελπίζω **να προλάβει το τρένο ο Γιάννης.**
- Ελπίζω **ο Γιάννης να προλάβει το τρένο.**

Συμπλήρωμα σε υποτακτική μπαίνει μετά από ρήματα που δείχνουν ορισμένα στάδια μιας δραστηριότητας (αρχή, μέση, τέλος κ.λπ.) και μετά από ρήματα όπως τα ακούω, βλέπω, αισθάνομαι κ.λπ.

Αρχισε να γράφει την εργασία του.
 Κοντεύει να φτάσει στο Παρίσι.
 Συνέχισε να διαβάζει σαν να μην συμβαίνει τίποτα.
 Βλέπω το πλοίο να έρχεται.

Συμπλήρωμα σε υποτακτική παίρνουν επίσης και πολλά απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις, όπως χρειάζεται, απαγορεύεται, επιτρέπεται, είναι πιθανό, είναι ανάγκη κ.ά.

Απαγορεύεται να παρκάρετε εδώ.

Ορισμένα ρήματα έχουν ως συμπλήρωμα περισσότερα από ένα ή και όλα τα παραπάνω είδη δευτερευουσών προτάσεων:

Φοβάμαι **ότι** /**πως** ο Γιάννης θα με κοροϊδέψει.
 Φοβάμαι **μήπως** ο Γιάννης με κοροϊδέψει.
 Φοβάμαι **που** ο Πέτρος θα οδηγήσει μόνος του.
 Φοβάμαι **να** κάθομαι πολλή ώρα στον ήλιο.

Στις περιπτώσεις αυτές το ρήμα της κύριας πρότασης έχει διαφορετική σημασία:

- Στις πρώτες δύο περιπτώσεις το φοβάμαι χρησιμοποιείται με την έννοια του νομίζω, πιστεύω, υποψιάζομαι.
- Στις δυο τελευταίες περιπτώσεις το φοβάμαι σημαίνει αισθάνομαι φόβο ή ανησυχία.

Τα ρήματα πρέπει, μπορεί και μπορώ

Τα ρήματα πρέπει, μπορεί και μπορώ χρειάζονται ένα συμπλήρωμα σε υποτακτική για να ολοκληρωθεί το νόημά τους.

Πρέπει να φύγουμε.
 Μπορώ να σε βοηθήσω στο μαγείρεμα.
 Μπορεί να έρθουμε νωρίς.

- Το ρήμα *πρέπει* χρησιμοποιείται μόνο σαν απρόσωπο στο τρίτο ενικό πρόσωπο. Το συμπλήρωμα σε υποτακτική είναι το υποκείμενό του.

Ρ Υ

[*Πρέπει*] [*να βιαστούμε*]

Έχει δύο σημασίες:

- Δείχνει την υποχρέωση ή την αναγκαιότητα
Το σπίτι είναι πολύ βρώμικο. Πρέπει να το καθαρίσουμε.
- Δείχνει ένα γεγονός που είναι σχεδόν σίγουρο
Ακούω το σφύριγμα του τρένου. Πρέπει να είναι πέντε η ώρα.

- Το ρήμα *μπορώ* χρησιμοποιείται ως απρόσωπο ή ως ρήμα που σχηματίζει όλα τα πρόσωπα.

Το *μπορώ* έχει δύο σημασίες. Δείχνει:

- ότι κάποιος έχει την ικανότητα να κάνει κάτι
Είσαι αρκετά δυνατός. Μπορείς να σηκώσεις αυτό το δέμα.
- ότι κάποιος έχει την άδεια να κάνει κάτι
Η ομιλία τελείωσε. Μπορείτε να φύγετε.

Το απρόσωπο *μπορεί* δείχνει την πιθανότητα να γίνει κάτι.
Μπορεί να έρθουμε νωρίς (= ίσως έρθουμε νωρίς)

Όπως στην περίπτωση του *πρέπει*, έτσι και στην περίπτωση του *μπορεί*, το συμπλήρωμα σε υποτακτική είναι υποκείμενο του ρήματος.

Ρ Υ

[*Μπορεί*] [*να έρθουμε νωρίς*] (= ίσως έρθουμε νωρίς)

Σε προτάσεις όπως *Οι φίλοι μας μπορεί / πρέπει να έρθουν νωρίς* το συστατικό *Οι φίλοι μας* δεν είναι υποκείμενο του *πρέπει* ή του *μπορεί* αλλά υποκείμενο της πρότασης σε υποτακτική.

Οι πλάγιες ερωτήσεις

Οι πλάγιες ερωτήσεις είναι δευτερεύουσες προτάσεις που χρησιμοποιούμε μετά από ρήματα όπως *ρωτάω, αναρωτιέμαι, δεν ξέρω, δεν έμαθα* κ.ά.

Υπάρχουν δύο ειδών πλάγιες ερωτήσεις:

- Οι ερωτήσεις με τις οποίες ζητάμε πληροφορίες για ένα γεγονός συνολικά. Στις ερωτήσεις αυτές απαντάμε με *ναι* ή *όχι*. Εισάγονται με το *αν* ή το *μήπως*.

Αναρωτιέμαι αν ξέρει την αλήθεια.

- Οι ερωτήσεις με τις οποίες ζητάμε πληροφορίες για ορισμένες πλευρές ενός γεγονότος (χρόνος, τόπος, πρόσωπα κ.λπ.). Εισάγονται με ερωτηματικές αντωνυμίες και επιρρήματα (*πού, πότε, πώς* κ.ά).

Με ρώτησε πώς θα επιστρέψουμε.

Οι προτάσεις που προσδιορίζουν ρήματα

Ορισμένες προτάσεις χρησιμοποιούνται για να προσδιορίσουν τον χρόνο, τον τρόπο, τις συνθήκες, τον σκοπό ή την αιτία ενός γεγονότος.

Οι χρονικές προτάσεις

Όταν θέλουμε να μιλήσουμε για ένα γεγονός που έγινε πριν, μετά ή κατά τη διάρκεια ενός άλλου γεγονότος, χρησιμοποιήσουμε τις χρονικές προτάσεις. Οι προτάσεις αυτές αρχίζουν με χρονικούς συνδέσμους: *όταν, μόλις, πριν, αφού, ώσπου, μέχρι, ενώ, καθώς, τώρα που, την ώρα που* κ.ά.

- *όταν*

Το *όταν* ανάλογα με το χρόνο των ρημάτων που εμφανίζονται στην κύρια και στη δευτερεύουσα πρόταση σημαίνει ότι δύο γεγονότα συμβαίνουν ταυτόχρονα ή ακολουθούν το ένα το άλλο.

- Το σχήμα όταν + ενεστώτας ή παρατατικός → ενεστώτας ή παρατατικός δείχνει την αόριστη επανάληψη δύο γεγονότων.

Όταν **βρέχει**, οι δρόμοι **πλημμυρίζουν**.

Όταν **έβρεχε**, οι δρόμοι **πλημμύριζαν**.

- Τα σχήματα όταν + αόριστος → παρατατικός και όταν + αόριστος → υπερσυντέλικος δείχνουν ότι ένα στιγμιαίο γεγονός (στον αόριστο), συμπίπτει με ένα γεγονός που έχει διάρκεια ή με μία κατάσταση.

Όταν **μπήκα** στο σπίτι, **χτυπούσε** το τηλέφωνο.

Όταν **μπήκα** στο σπίτι, ο Γιάννης **είχε φύγει**.

- Το σχήμα όταν + αόριστος ή υπερσυντέλικος → αόριστος ή υπερσυντέλικος και το σχήμα όταν + συνοπτικός τύπος → συνοπτικός τύπος (μέλλοντας, υποτακτική, προστακτική) δείχνει δύο γεγονότα που ακολουθούν το ένα το άλλο.

Όταν η Μαρία **μπήκε**, ο Γιάννης **έφυγε**.

Όταν **είχε έρθει** ο Γιάννης, **πήγαμε** / **είχαμε πάει** στη θάλασσα.

Όταν **φύγεις**, **κλείδωσε** την πόρτα.

- **μόλις**

Το μόλις δείχνει δύο κοντινά μεταξύ τους γεγονότα που ακολουθούν το ένα το άλλο. Η χρονική πρόταση με το μόλις δείχνει το πρώτο στη σειρά γεγονός.

- Το σχήμα μόλις + ενεστώτας ή παρατατικός → ενεστώτας ή παρατατικός δείχνει την αόριστη επανάληψη.

Μόλις γυρίζω στο σπίτι, **ταιίζω** τη γάτα μου.

Μόλις γύριζα στο σπίτι, **τάιζα** τη γάτα μου.

- Το σχήμα μόλις + συνοπτικός χρόνος ή τύπος → συνοπτικός χρόνος ή τύπος δείχνει την ακολουθία δύο ορισμένων γεγονότων.

Θα σου τηλεφωνήσω μόλις **τελειώσει** η ταινία.

- *αφού*

Το *αφού* δείχνει ότι δύο γεγονότα ακολουθούν το ένα το άλλο. Η χρονική πρόταση με το *αφού* δείχνει το πρώτο στη σειρά γεγονός.

Αφού τελείωσε το διάβασμα πήγε σινεμά.

- *πριν*

Το *πριν* δείχνει ότι δύο γεγονότα ακολουθούν το ένα το άλλο. Η χρονική πρόταση με το *πριν* δείχνει το δεύτερο στη σειρά γεγονός. Το *πριν* συνδυάζεται με συνοπτική υποτακτική, με ή χωρίς το *να*. Η κύρια πρόταση μπορεί να είναι σε όλους τους χρόνους της οριστικής και σε όλους τους τύπους της υποτακτικής και της προστακτικής.

Πριν (να) κοιμηθώ, πίνω ένα ποτήρι γάλα.

Μάζεψα τα ρούχα, πριν βρέξει.

- *μέχρι, ώσπου*

Το *μέχρι* και το *ώσπου* δείχνουν ένα γεγονός που συμπίπτει χρονικά με την ολοκλήρωση του γεγονότος που εκφράζεται από την κύρια πρόταση. Συνδυάζονται με τη συνοπτική υποτακτική, όταν αναφέρονται στο μέλλον.

Θα δουλεύω μέχρι / ώσπου να σβήσουν τα φώτα.

Συνδυάζονται με αόριστο, όταν αναφέρονται στο παρελθόν. Στην περίπτωση αυτή, το *μέχρι* ακολουθείται από το *που*.

Δούλεψα μέχρι που / ώσπου έσβησαν τα φώτα.

- *ενώ, καθώς, την ώρα που*

Τα *ενώ, καθώς, την ώρα που* δείχνουν ότι δύο γεγονότα συμβαίνουν ταυτόχρονα.

Την ώρα που

Καθώς

Ενώ

}

έμπαινα στο σπίτι, ο Γιώργος έβγαине.

Την ώρα που
Καθώς
Ενώ

} περπατούσα, συνάντησα μια φίλη μου.

Οι αιτιολογικές προτάσεις

Οι αιτιολογικές προτάσεις δείχνουν ένα γεγονός που αποτελεί την αιτία ή την προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί το γεγονός που εκφράζει η κύρια πρόταση. Οι προτάσεις αυτές εισάγονται με τους συνδέσμους *επειδή, γιατί, αφού*, οι οποίοι συνδυάζονται με οριστική.

- Τα *επειδή, γιατί* δείχνουν ένα γεγονός που αποτελεί την αιτία του γεγονότος που εκφράζεται στην κύρια πρόταση. Όταν η αιτιολογική πρόταση αρχίζει με το *γιατί*, δεν μπορεί να βρίσκεται πριν από την κύρια πρόταση.

Τον κάλεσε στη γιορτή επειδή / γιατί τον συμπαθεί.

Επειδή τον συμπαθεί, τον κάλεσε στη γιορτή.

- Το *αφού* δείχνει ένα γεγονός που αποτελεί την προϋπόθεση για να πραγματοποιηθεί το γεγονός που εκφράζεται στην κύρια πρόταση.

Αφού δεν τον συμπαθείς, μην τον καλέσεις στη γιορτή.

Οι τελικές προτάσεις

Οι τελικές προτάσεις δείχνουν ένα γεγονός που αποτελεί το σκοπό για τον οποίο πραγματοποιείται το γεγονός που εκφράζει η κύρια πρόταση. Οι προτάσεις αυτές εισάγονται με τους συνδέσμους (*για*) να και συνδυάζονται με υποτακτική.

Ήπια ένα ποτήρι νερό για να ξεδιψάσω.

Οι τροπικές προτάσεις

Οι τροπικές προτάσεις σημαίνουν «με τον τρόπο που». Εισάγονται κυρίως με το (*έτσι*) όπως, το οποίο συνδυάζεται με την οριστική.

Έτσι όπως κάθεται στην καρέκλα, θα πιαστεί η πλάτη σου.

Αν + συνοπτικός τύπος → συνοπτικός μέλλοντας
Αν βρέξει αύριο, δεν θα πάμε εκδρομή.

- Αυτές που εκφράζουν προϋποθέσεις που δεν πραγματοποιήθηκαν

Οι κυριότεροι συνδυασμοί είναι οι εξής:

Αν + παρατατικός → θα + υπερσυντέλικος
Αν πρόσεχες, δεν θα είχες χτυπήσει το κεφάλι σου.

Αν + υπερσυντέλικος → θα + υπερσυντέλικος
Αν με είχες πάρει τηλέφωνο, θα σου είχα πει τα νέα.

Αν + υπερσυντέλικος → θα + παρατατικός
Αν είχες τελειώσει νωρίς τα μαθήματα, θα πήγαινες να παίξεις.

Αν + παρατατικός → θα + παρατατικός
*Αν ερχόσουν νωρίτερα, θα προλαβαίναμε τα μαγαζιά ανοιχτά.
Αν κέρδιζα το λαχείο, θα αγόραζα ένα αυτοκίνητο.*

Τις προτάσεις με αν + παρατατικός → θα + παρατατικός τις χρησιμοποιούμε και για να δώσουμε ευγενικά μια συμβουλή.

Αν ήμουν στη θέση σου, θα διάβαζα περισσότερο.

Οι προτάσεις που δείχνουν το αποτέλεσμα

Οι προτάσεις αυτές δείχνουν το αποτέλεσμα του γεγονότος που εκφράζει η κύρια πρόταση. Εισάγονται με το *ώστε* και το *που*, τα οποία συνδυάζονται με οριστική.

Έβρεχε τόσο πολύ που / ώστε αναγκάστηκα να πάρω ομπρέλα.

Τα ανώμαλα ρήματα

Ενεστώτας		Αόριστος		Μέλλοντας		Μετοχή
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	
ανεβαίνω	ανεβήκα			Θα ανέβω / Θα ανεβώ		ανεβασμένος
αρρωσταίνω	αρρώστησα			Θα αρρωστήσω		αρρωστημένος
αφήνω	άφησα	αφέθηκα		Θα αφήσω	Θα αφεθώ	αφημένος
βάζω	έβαλα	βάλθηκα		Θα βάλω	Θα βαλθώ	βαλμένος
βάλλω / -βάλλω	έβαλα	-βλήθηκα		Θα βάλω	Θα -βληθώ	-(βε)βλημένος
βγάζω	έβγαλα	βγάλθηκα		Θα βγάλω	Θα βγαλθώ	βγαλμένος
βγαίνω	βγήκα			Θα βγω		
βλέπω	είδα	ειδώθηκα		Θα δω	Θα ιδωθώ	ιδωμένος
βρέχω	έβρεξα	βράχθηκα		Θα βρέξω	Θα βραχθώ	βρεγμένος
βρίσκω	βρήκα	βρέθηκα		Θα βρω	Θα βρεθώ	
		έγινα			Θα γίνω	γινωμένος
δέρνω	έδειρα	δάρθηκα		Θα δείρω	Θα δαρθώ	δαρμένος
δίνω	έδωσα	δόθηκα		Θα δώσω	Θα δοθώ	δοσμένος
		ήρθα			Θα έρθω	
		ευχήθηκα			Θα ευχηθώ	

Ενεστώτας		Αόριστος		Μέλλοντας		Μετοχή
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	
	θυμάμαι		θυμήθηκα		θα θυμηθώ	
	κάθομαι		κάθισα / έκατσα		θα καθίσω / θα κάτσω	καθισμένος
καίω	καίγομαι	έκαψα	κάηκα	θα κάψω	θα καώ	καμένος
κάνω		έκανα	καμώθηκα	θα κάνω	θα καμωθώ	καμωμένος
καταλαβαίνω		κατάλαβα		θα καταλάβω		
κατεβαίνω		κατέβηκα		θα κατέβω / θα κατεβώ		κατεβασμένος
κλαίω	κλαίγομαι	έκλαψα	κλάφτηκα	θα κλάψω	θα κλαφτώ	κλαμένος
κόβω	κόβομαι	έκοψα	κόπηκα	θα κόψω	θα κοπώ	κομμένος
	κοιμάμαι		κοιμήθηκα		θα κοιμηθώ	κοιμισμένος
λέω	λέγομαι	είπα	ειπώθηκα	θα πω	θα ειπωθώ	ειπωμένος
	λυπάμαι		λυπήθηκα		θα λυπηθώ	λυπημένος
μαθαίνω	μαθαίνομαι	έμαθα	μαθεύτηκα	θα μάθω	θα μαθευτώ	μαθημένος
μένω		έμεινα		θα μείνω		
μπαίνω		μπήκα		θα μπω		μπασμένος
	ντρέπομαι		ντράπηκα		θα ντραπώ	
παθαίνω		έπαθα		θα πάθω		

Ενεστώτας		Αόριστος		Μέλλοντας		Μετοχή
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	
παθαίνω		έπαθα		θα πάθω		
παίρνω	παίρνομαι	πήρα	πάρθηκα	θα πάρω	θα παρθώ	παρμένος
παραγγέλλω		παράγγειλα/ παρήγγειλα		θα παραγγείλω		
παχαίνω		πάχυνα		θα παχύνω		
πεθαίνω		πέθανα		θα πεθάνω		πεθαμένος
περιμένω		περίμενα		θα περιμένω		
πετυχαίνω		πέτυχα		θα πετύχω		πετυχημένος
πέφτω		έπεσα		θα πέσω		πεσμένος
πηγαίνω		πήγα		θα πάω		
πίνω	πίνομαι	ήπια		θα πιω		πιωμένος
πλένω	πλένομαι	έπλυνα	πλύθηκα	θα πλύνω	θα πλυθώ	πλυμένος
πνίγω	πνίγομαι	έπνιξα	πνίγηκα	θα πνίξω	θα πνιγώ	πνιγμένος
	σέβομαι		σεβάστηκα		θα σεβαστώ	
σέρνω / -σύρω	σέρνομαι / -σύρομαι	έσυρα	σύρθηκα	θα σύρω	θα συρθώ	συρμένος
	σκέφτομαι		σκέφτηκα		θα σκεφτώ	
στέλλω	στέλλομαι	έστειλα	στάληκα	θα στείλω	θα σταλώ	σταλμένος

Ενεστώς		Αόριστος		Μέλλοντας		Μετοχή	
Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή	Ενεργητική φωνή	Παθητική φωνή		
στρέφω	στρέφομαι	έστρεψα	στράφηκα	θα στρέψω	θα στραφώ	στραμμένος	
συμβαίνει		συνέβη		θα συμβεί			
τρέφω	τρέφομαι	έθρεψα	τράφηκα	θα θρέψω	θα τραφώ	θρεμμένος	
τρώω	τρώγομαι	έφαγα	φαγώθηκα	θα φάω	θα φαθώ	φαγωμένος	
τυχαίνω		έτυχα		θα τύχω			
υπάρχω		υπήρξα		θα υπάρξω			
	υπόσχομαι		υποσχέθηκα		θα υποσχεθώ		
	φαινομαι		φάνηκα		θα φανώ		
φέρνω / -φέρω	φέρομαι / -φέρομαι	έφερα	φέρθηκα	θα φέρω	θα φερθώ	φερμένος	
φεύγω		έφυγα		θα φύγω			

